

วารสารรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Journal of Political Science

Mahamakut Buddhist University

ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2565)

Vol 2 No.6 (November-December 2022)

วัตถุประสงค์

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบาย สาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้ง ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 หมู่ที่ 1 ถนนศาลายา - นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม 73170 โทร 02-444-6000 ต่อ 1147
E-mail : journalpoliticalsciencembu@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเทพศากยวงศ์บัณฑิต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมงคลธรรมาภิธาน, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาฉัตรชัย สุนตตชโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

❁ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย

❁ กองบรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. อีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตูทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ บัวช้อย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ประกาศ แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระมหาจำนงค์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ธีรดนัย กัปโก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ภูษิต ปลั้รัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.เรียงดาว ทวะชาลี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ประจวบ ประเสริฐสังข์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.เกษภา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.จักรี ศรีจารุเมธญาณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤติกา ชนะกุล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูธรรมศุต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาณรงค์ศักดิ์ วิริยโร,ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดร.นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นางสาวณัฐฐา แจ่มอักษร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ดร.เกษภา ผาทอง

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

พระครูธรรมศุต

โทร.09-35549591, Line ID: 0935549591

e-mail: Suttipod555@gmail.com

นางสาวอริษา เอี่ยมวิสัย

โทร.0969703934 Line ID: ati22ticha

Email : lek22nunti@gmail.com

ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พิสูจน์อักษร

รศ.ดร.ปราณีต ม่วงนวล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระยา

อาจารย์ ธนะชัย สามล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง

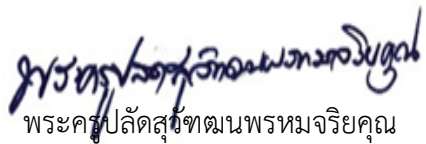
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 8 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 2 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 6 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2567 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)

บทความวิจัย : Research Article

บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี	1
ROLE OF THE DAMRONGTHAM CENTER IN BUILDING SOCIAL JUSTICE IN THE AREA OF NONTABURI PROVINCE	
สุภารัตน์ ภูมิதியะโยภาพ	
การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช	15
AN APPLICATION OF FOUR BRAHMAVIHARN PRINCIPLES IN ACADEMIC ADMINISTRATION OF TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT	
นภัสสรณ์ พรหมแก้ว, ทิพมาศ เศวตวรโชติ และ สันติ อุณจะนำ	

บทความวิชาการ : Academic Article

โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ ชุมชนพึ่งพาตนเอง	37
MODEL OF SPECIAL AGRICULTURAL ECONOMIC ZONES TO A SELF-RELIANT COMMUNITY	
ชยพล คำสุวรรณ, เกษม ประพาน และ วีรณัฐ พรหมจักร	
บทบาทของรัฐที่เปลี่ยนไป: บทวิเคราะห์จากภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะกับแนวคิดการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน	49
THE CHANGING ROLES OF THE STATE: AN ANALYSIS OF THE PUBLIC SERVICES PROJECT AND THE CONCEPT OF COLLABORATIVE GOVERNANCE	
สรัญพัทธ์ เอี้ยวเจริญ และ สงคราม สมณวัฒนา	

การคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19	65
PROTECTION OF THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES DURING THE COVID-19 PANDEMIC	
สาลินี ลิขิตพัฒนะกุล, ชัยวัฒน์ บ่อมพิทักษ์ และ ประดิษฐา ลิขิตพัฒนะกุล	
บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทุจริตในภาครัฐ	91
THE ROLE OF PUBLIC PARTICIPATION IN THE INSPECTION OF CORRUPTION IN THE PUBLIC SECTOR	
สถิตย์ กรมทอง, ณัฐวัฒน์ เนตรธา และ วีรณัฐ พรหมจักร	
การนิเทศงานในองค์กรบริการทางสังคม	101
SUPERVISION IN SOCIAL SERVICES ORGANIZATIONS	
พระครูธรรมธร ปุณฺณพัฒน์ แสงวงศ์ดี	
กำนันผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในศวรรษใหม่	116
DESIRED VILLAGE HEADMAN IN THE NEW CENTURY	
พระ ไตรเทพ เอี่ยมศรีวงศ์ และ เกษฎา ผาทอง	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	136

บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมในการสร้างความยุติธรรมทางสังคม
ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี*

ROLE OF THE DAMRONGTHAM CENTER IN BUILDING SOCIAL
JUSTICE IN THE AREA OF NONTHABURI PROVINCE

สุภารัตน์ ภูมิติยะโยภภาพ

Suparat Pumititayayopap

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: poomrut@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรม 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรม 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรม เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ศึกษาคือ ผู้ที่เคย เข้ารับบริการผ่านช่องทางต่างๆ จำนวน 5 ราย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 10 ราย เครื่องมือที่ใช้คือ ใช้วิธีการศึกษาแนวคิดจากเอกสาร หนังสือสั่งการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์มาสรุปและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและกรอบแนวคิดการศึกษาตามหลักการความยุติธรรมทางสังคมด้วยวิธีการสรุปความในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีมีบทบาท อำนาจและหน้าที่ในการ รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ตัดสินข้อพิพาท เช่น กรณีเขตที่ดินทับซ้อน งานบริการประชาชน งานบริการข้อมูลข่าวสาร ด้วยการใช้วิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคม โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในรูปแบบของการเจรจาไกล่เกลี่ย จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ การแต่งตั้งคณะทำงาน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี คือ การกำหนดบทบาท

* Received 21 September 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

อำนาจและหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีไม่เอื้อให้ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีสร้างความยุติธรรมทางสังคมได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน และความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยดำเนินการจึงจะสามารถสร้างความยุติธรรมทางสังคมได้สำเร็จ ส่งผลให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาในบางครั้งมีความล่าช้าเพราะต้องรอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและหันไปร้องเรียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องที่เดือดร้อนโดยตรง 3) แนวทางการดำเนินงานควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้ศูนย์ดำรงธรรมสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนได้ด้วยตนเองและมีกฎหมายรองรับ และควรกำหนดให้โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ดำรงธรรมมีภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้าร่วมด้วย เพื่อให้ศูนย์ดำรงธรรมมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ศูนย์ดำรงธรรม, ศูนย์ยุติธรรมชุมชน, การร้องเรียนร้องทุกข์, ความยุติธรรมทางสังคม

Abstract

The objectives of this research are 1) To study the role of powers and duties of the Damrongdhama Center. 2) To study problems and obstacles in the operation of the Damrongdhama Center. 3) To recommend the guideline for the operation of the Damrongdhama Center. It is a qualitative research study. The study population was 5 persons who have received services through various channels and 10 persons who are involved or are stakeholders or government officials. The tool used is use the method of studying concepts from documents. Instruction book related research and the facts from the interviews were summarized and analyzed according to the objectives of the study and the conceptual framework of the study according to the principles of social justice. With the method of summarizing in the form of a descriptive narrative.

The research results showed that 1) Damrongdhama Center, Nonthaburi Province had a role. Powers and duties to receive complaints and grievances

settle disputes, for example, in case of overlapping land areas public service Information service by using social justice methods by allowing all sectors to participate in the operation in the form of negotiations hold a meeting to listen to opinions public hearing appointment of working group. 2) Problems and obstacles in the operation of the Damrongdhamma Center in Nonthaburi Province are roles the powers and duties of the Nonthaburi Damrongdhamma Center do not allow the Nonthaburi Damrongdhamma Center to create social justice on their own. Must reside at the Amphoe Damrongtham Center community justice center and cooperation from all sectors come to help implement social justice successfully. As a result, the implementation of the problem is sometimes delayed. Because it has to wait for cooperation from various agencies causing people to lose confidence and turn to complain directly to the responsible agency in trouble. 3) The operational guidelines should increase the power and duty of the Damrongdhamma Center to solve problems of people's sufferings on their own, and there is a law to support it. And the management structure of the Damrongdhamma Center should include the private sector and civil society. In order for the Damrongdhamma Center to be more independent in its operations.

Keywords: Damrongdhamma Center, Community justice Center, Complaint, Social justice

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การแตกแยกทางความคิด นำไปสู่ปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนัน ปัญหาหนี้สิน ฯลฯ เมื่อเกิดความเดือดร้อนการร้องเรียน/ร้องทุกข์ของประชาชนจึงถือเป็นเสียงสะท้อนว่ารัฐบาล และหน่วยงานของรัฐควรมีกระบวนการสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันของคนในสังคม โดยหน่วยงานของรัฐควรตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการ

แก้ไขปัญหการร้องเรียน/ร้องทุกข์ของประชาชน มีการรับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและเสริมสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะเมื่อประเทศมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนำไปสู่การแข่งขัน การเอารัดเอาเปรียบ เป็นเหตุให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนประสบปัญหาหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงมีการร้องเรียน/ร้องทุกข์ต่อหน่วยงานต่างๆ เพิ่มขึ้น (ศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย, 2557)

กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ประชาชน ได้จัดตั้ง “ศูนย์บริการข่าวสารกระทรวงมหาดไทย” เพื่อรับทราบความคิดเห็นของประชาชนโดยตรง ให้บริการข้อมูล และรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์เกี่ยวกับงานของกระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้มีการปรับปรุงศูนย์บริการข่าวสารกระทรวงมหาดไทยให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ใช้ชื่อว่า “ศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย” มาจากคำว่า “ดำรง” และ “ธรรม” โดย “ดำรง” หมายถึง ทรงไว้ ชูไว้ ทำให้คงอยู่ ส่วน “ธรรม” หมายถึง ความยุติธรรม ความถูกต้อง ดังนั้น “ศูนย์ดำรงธรรม” จึงหมายถึงแหล่งที่ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม (กระทรวงมหาดไทย, 2560) การดำเนินงานในระยะแรกของศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทยได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ต่อมาการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทยเริ่มลดระดับลง เนื่องจากปัญหาความไม่ชัดเจนด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากรที่ใช้วิธีการปรับเกลี้ยจากหน่วยงานต่างๆ และเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดตั้ง “ศูนย์ดำรงธรรม” ขึ้น แบ่งโครงสร้างศูนย์ดำรงธรรมเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้กระบวนการทำงานของศูนย์ดำรงธรรมมีความเข้มแข็งขึ้น แต่ปัญหาด้านการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขทำให้ประชาชน ขาดความพึงพอใจไม่เชื่อมั่นในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและหันไปขอความช่วยเหลือหน่วยงานหรือองค์กรอื่นแทนจากการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นจะสังเกตได้ว่ารัฐบาลใช้ “ศูนย์ดำรงธรรม” เป็นเครื่องมือในการบริหารงานของรัฐบาลในการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความเป็นธรรมอย่างเสมอภาค ท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองในหลายยุคหลายสมัย รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญและใช้ “ศูนย์ดำรงธรรม” เป็นเครื่องมือในการบริหารงานของรัฐบาล ไม่เว้นแม้แต่รัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง เมื่อวันที่ 22

พฤษภาคม 2557 ที่มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ยังคงให้ความสำคัญและใช้ “ศูนย์ดำรงธรรม” เป็นเครื่องมือหลักในการบริหารงานของรัฐบาลดังประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 96/2557 (ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ, 2557) ได้เพิ่มอำนาจหน้าที่ให้กับศูนย์ดำรงธรรมทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด รวมทั้งให้ขึ้นตรงกับกระทรวงมหาดไทยเพื่อให้ประสิทธิภาพการบริหารงานระดับจังหวัดและการปฏิบัติงานของส่วนราชการในการให้บริการประชาชนอย่างมีคุณภาพ รวดเร็ว และลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน รวมถึงรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน โดยการเพิ่มอำนาจให้ศูนย์ดำรงธรรมเป็น “ศูนย์ที่สั่งการเบ็ดเสร็จ” เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ชมรม สมาคม สถาบัน อาสาสมัคร และองค์กรภาคเอกชน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นแกนหลักในการประสานความร่วมมือของทุกองค์กร มีสถานที่ตั้งครอบคลุมทั่วประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (กระทรวงมหาดไทย, 2560) ให้ประชาชนได้เข้าถึงและรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมที่จัดตั้งขึ้นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญและต้องการที่จะช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างแท้จริง

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่กำลังประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมจังหวัดหนึ่ง เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีมีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องและการที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพิ่มอำนาจหน้าที่ให้ศูนย์ดำรงธรรมเพื่อให้การบริหารงานระดับจังหวัดในการให้บริการประชาชนมีคุณภาพและรวดเร็ว จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายว่าศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี จะมีขั้นตอน วิธีการ ดำเนินการในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมอย่างไร สามารถสร้างความยุติธรรมทางสังคมได้จริงหรือไม่ และการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาบทบาท อำนาจหน้าที่การดำเนินงาน วิธีการสร้างความยุติธรรมในสังคม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมในการดำเนินงานเพื่อสร้างความยุติธรรมทางสังคมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี ในการสร้างความยุติธรรมทางสังคม

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดในการสร้างความยุติธรรมทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเรื่อง บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่เคยเข้ารับบริการผ่านช่องทางต่างๆ ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี จำนวน 5 ราย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี จำนวน 10 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คู่มือ การปฏิบัติงาน หนังสือสั่งการ คำสั่ง รายงานผลการปฏิบัติงาน และเอกสารทางวิชาการ ร่วมกับการสืบค้นข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับบทความ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงาน หนังสือสั่งการ คำสั่ง รายงานผลการปฏิบัติงาน และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคลเพื่อให้ทราบถึงกระบวนการและวิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคมที่ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีนำมาใช้แก้ไขปัญหาให้กับประชาชน โดยการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพร้อมบันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารคู่มือการปฏิบัติงาน หนังสือสั่งการ คำสั่ง รายงานผลการปฏิบัติงาน และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาสรุปและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการศึกษา ด้วยวิธีการสรุปความในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บทบาท อำนาจและหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมในการดำเนินงานเพื่อสร้างความยุติธรรมทางสังคมในพื้นที่จังหวัดนันทบุรี

ศูนย์ดำรงธรรมมีบทบาทอำนาจและหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ให้การส่งเสริม สงเคราะห์ ยกย่องเชิดชูพลเมืองดีที่เสียสละ กล้าหาญ เสียชีวิตเข้าช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกอยู่ใน ภาวะคับขันอันตรายด้วยคุณธรรม รับผิดชอบงานให้บริการข้อมูลข่าวสารและงานให้บริการ ประชาชน รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งขอรับความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ได้ ทุกเรื่องตลอดเวลา ศูนย์ดำรงธรรมแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ศูนย์ดำรงธรรมในส่วนกลางและศูนย์ ดำรงธรรมในส่วนภูมิภาค ต่อมาคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้เพิ่มอำนาจให้ศูนย์ดำรงธรรมเป็น “ศูนย์ที่สั่งการเบ็ดเสร็จ” เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ชมรม สมาคม สถาบัน อาสาสมัคร และองค์กรภาคเอกชนต่างๆ ที่ เกี่ยวข้อง โดยให้ศูนย์ดำรงธรรมเป็นแกนหลักในการประสานความร่วมมือของทุกองค์กรเพื่อ อำนวยความเป็นธรรมให้กับประชาชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างเป็นรูปธรรมมีการ จัดตั้งศูนย์ดำรงธรรมอำเภอขึ้นทุกอำเภอ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานระดับจังหวัดให้มี ประสิทธิภาพโดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการสั่งการและบังคับบัญชาส่วนราชการต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดและให้ทุกส่วนราชการในจังหวัดสนับสนุนการดำเนินงานและงบประมาณของ ศูนย์ดำรงธรรมภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย

2. วิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนันทบุรีตามหลักการ พื้นฐานของแนวคิดยุติธรรมทางสังคม

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานและวิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคม ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนันทบุรีกับหลักการพื้นฐานของแนวคิดยุติธรรมทางสังคมของยศศักดิ์ โกไศยานนท์ (ยศศักดิ์ โกไศยานนท์, 2544) ที่มีทั้งหมด 7 หลักการ ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร ยังมีข้อบกพร่องอะไรที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของแนวคิดยุติธรรมทาง สังคม โดยวิเคราะห์เป็นลำดับได้ดังนี้

1) หลักการประชาธิปไตย (Democratic Principles)

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนันทบุรี ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในจังหวัดนันทบุรี ได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่และช่องทางในการติดต่อสื่อสารเพื่อขอรับความช่วยเหลือตามช่องทาง

ต่างๆ ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองและในการตัดสินใจระดับต่างๆ มากขึ้น เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจและลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติและทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นการช่วยเหลือเยียวยาการเผชิญหน้าในกรณีที่อาจจะรุนแรง ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และในการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ศูนย์ดำรงธรรมยังทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับทุกองค์กร โดยใช้วิธีการแต่งตั้งคณะทำงานที่เป็นผู้แทนจากภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ชมรม สมาคม สถาบัน อาสาสมัคร และองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในรูปแบบต่างๆ เช่น การเจรจาไกล่เกลี่ย ประชุมรับฟังความคิดเห็น ทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน รวมถึงลงพื้นที่ไปตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อยุติและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ประชาชนพอใจ แสดงให้เห็นว่าวิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคมนี้ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีสอดคล้องตามหลักการประชาธิปไตย

2) หลักการยึดบรรทัดฐานของชุมชน (Norm Affirmation)

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรมอำเภอขึ้นมาเพื่อช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและเบ็ดเสร็จในพื้นที่ในรูปแบบของ One Stop Service มีคณะกรรมการอำนวยการศูนย์ดำรงธรรมอำเภอและชุดปฏิบัติการตำบล ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานราชการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา คณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัคร และภาคประชาชน/ปราชญ์ชาวบ้าน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตามหลักบรรทัดฐานของชุมชนที่ให้แก่คนในชุมชน คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือคนที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือ และเป็นคนที่ทราบถึงปัญหาและบรรทัดฐานของพื้นที่นั้นๆ เป็นอย่างดี เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอเพื่อช่วยในการประสานงาน เจรจาไกล่เกลี่ย ลดความขัดแย้งในการที่จะเผชิญหน้ากันของคนในชุมชน และจากการดำเนินการที่ผ่านมา คณะกรรมการอำนวยการศูนย์ดำรงธรรมอำเภอและชุดปฏิบัติการตำบลมีส่วนช่วยเหลือและเป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาซึ่ง การยุติเรื่องหรือระงับข้อพิพาทในระดับหมู่บ้านได้โดยไม่ต้องส่งเรื่องขึ้นไปในระดับจังหวัด แสดงให้เห็นว่าวิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคมนี้ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีสอดคล้องตามหลักการยึดบรรทัดฐานของชุมชน

3) หลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (Egalitarian Principles)

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีและช่องทางการติดต่อขอรับความช่วยเหลือ

ตามช่องทางต่างๆ เช่น รายการวิทยุ สื่อออนไลน์ และติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ ณ ศาลากลางจังหวัด เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งขอรับความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาความเดือดร้อนได้ทุกเรื่อง ตลอดเวลา แต่จากการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม ระหว่างภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ชมรม สมาคม สถาบัน อาสาสมัคร ผู้แทนภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ศูนย์ยุติธรรมชุมชน และองค์กร ภาคเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้ศูนย์ดำรงธรรมเป็นแกนหลักในการประสานความร่วมมือ กับทุกองค์กรแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในอำนาจหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีที่กำหนดให้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายองค์กรและหน่วยงานต่างๆ เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาก็จะ สามารถสร้างความยุติธรรมทางสังคมได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการกำหนดบทบาทหน้าที่ของศูนย์ดำรง ธรรมจังหวัดนนทบุรีไม่เอื้อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การสร้างความ ยุติธรรมทางสังคมตามหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี จะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายจากภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ชมรม สมาคม สถาบัน อาสาสมัคร ผู้แทนภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ศูนย์ยุติธรรมชุมชน และองค์กรภาคเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

4) หลักความปลอดภัยชุมชน (Public Safety)

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีใช้วิธีการจัดตั้งคณะทำงานที่อาศัยความร่วมมือจาก หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และศูนย์ยุติธรรมชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการ กิจกรรมชุมชนมีเครือข่ายทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือ เยียวยา และ แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเร่งด่วนและทั่วถึง อีกทั้งยังเป็นการสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชน ให้เป็นชุมชนและสังคมที่น่าอยู่และสงบสุข โดยร่วมกันเองหรือร่วมกับ ภาครัฐในลักษณะของหุ้นส่วนที่นำทุนทางสังคมที่ดีงามและศักยภาพของชุมชนมาใช้เพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันความปลอดภัยจากอาชญากรรม ความเป็นธรรม และความสงบสุขของชุมชน ด้วยการ เสริมพลัง ป้องกัน และสร้างภูมิคุ้มกันจากปัญหาอาชญากรรม การเยียวยา และการจัดการ ความขัดแย้ง สร้างสำนึกความเป็นชุมชนและรักษานับธรรมนิยมจารีตประเพณีและภูมิ ปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรมดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าวิธีการสร้าง ความยุติธรรมทางสังคมนี้ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีสอดคล้องตามหลักความปลอดภัย ชุมชน

5) หลักการพึ่งพาอาศัยกันและกัน (Mutuality)

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีใช้รูปแบบการทำงานที่มอบหมายให้หน่วยงานในสังกัดจังหวัดรับผิดชอบงานตามการแบ่งโครงสร้างส่วนงานภายใน ซึ่งจะมีทั้งหมด 4 ส่วนงานด้วยกัน ซึ่งในการดำเนินการศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีทำหน้าที่แค่เพียงรับเรื่องร้องเรียนและส่งต่อไปกับเครือข่ายหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ โดยตรงไปดำเนินการ และให้รายงานผลการดำเนินการกลับเข้ามาให้ศูนย์ดำรงธรรมทราบ เพื่อที่ศูนย์ดำรงธรรมจะได้รายงานผลการดำเนินการให้กระทรวงมหาดไทยทราบทุกเดือน ซึ่งเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยใช้หลักการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วนและกับชุมชนในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างพึ่งพซึ่งกันและกัน และมีรูปแบบการดำเนินงานที่มีโครงสร้างการบริหารงานมีเครือข่ายที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา คณะกรรมการหมู่บ้านและปราชญ์ชาวบ้านเข้าร่วมเป็นกรรมการ รวมถึงให้ภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ชมรม สมาคม สถาบัน อาสาสมัคร และ องค์กรภาคเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมเพื่อให้ศูนย์ดำรงธรรมสามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว การกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นถึงการนำหลักการพึ่งพาอาศัยกันและกันมาใช้ในการสร้างความยุติธรรมทางสังคม ในลักษณะของหุ้นส่วนโดยการให้ตัวแทนของประชาชนในชุมชนเข้าร่วมแก้ไข ใกล้เคียง และประสานงานระหว่างประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยลดความขัดแย้งในชุมชน

6) หลักการดูแลหรือถักทอสายสัมพันธ์ (Inclusive)

กระทรวงมหาดไทยในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข รักษาความสงบเรียบร้อย ของประชาชน อำนวยความเป็นธรรมของสังคม การส่งเสริมและพัฒนาการเมืองการปกครอง ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน การทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายในกิจการสาธารณสุข และการพัฒนาเมือง กำหนดให้ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและสงเคราะห์พลเมืองดี เช่น งานกองทุนส่งเสริมและสงเคราะห์พลเมืองดี จัดหาทุน รับผิดชอบการใช้จ่ายเงินกองทุน วิเคราะห์และตรวจสอบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ดูแลพลเมืองดีที่ได้รับความเดือดร้อน ประกาศเกียรติคุณหรือให้รางวัลพลเมืองดีประจำปี จัดทำทะเบียนพลเมืองดี และติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนส่งเสริมและสงเคราะห์พลเมืองดีจังหวัด รวมทั้งปฏิบัติการในพื้นที่กรณีมีเรื่องสำคัญเร่งด่วน แต่จากการศึกษาโครงสร้างหน่วยงานและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีพบว่า มี 4 ส่วนงาน คือ 1) งานรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ระดับจังหวัด 2) งานบริการประชาชน 3) งานบริการข้อมูลข่าวสาร และ 4) งานศูนย์

ดำรงธรรมระดับอำเภอ แสดงให้เห็นว่าศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีไม่มีการนำหลักการดูแลหรือชักทอ
สายสัมพันธ์มาใช้ในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

7) หลักการเข้าร่วมหรือการมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชน (Citizen Participation)

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีมีบทบาทหน้าที่ที่นอกเหนือจากการรับเรื่องร้องเรียน
ร้องทุกข์อีกบทบาทหน้าที่หนึ่ง คือ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงบทบาทหน้าที่
ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีอย่างแพร่หลายเพื่อให้สามารถแจ้งขอรับความช่วยเหลือเมื่อประสบ
ปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ได้ตลอดเวลา และวิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคมที่ศูนย์ดำรง
ธรรมจังหวัดนนทบุรีนำมาใช้เป็นรูปแบบในลักษณะของการเจรจาไกล่เกลี่ย ประชุมรับฟังความ
คิดเห็น และการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งวิธีการตามที่กล่าวมาล้วนต้องใช้ความร่วมมือและการเข้ามา
มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน แต่เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ดำรงธรรมทั้ง
ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดและ
คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงานราชการ สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรใน
พื้นที่ สมาชิกวุฒิสภาในพื้นที่ ผู้นำศาสนา ผู้นำประชาชน ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน และบุคคล
ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร พบว่าในทางปฏิบัติมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานของ
ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีไม่เป็นไปตามรูปแบบการดำเนินงานที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด
เพราะโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรียังไม่ปรากฏองค์ประกอบที่เป็น
องค์กรภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

อภิปรายผล

จากการที่ได้ทำการวิเคราะห์ศึกษาบทบาทอำนาจและหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี
ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้ศูนย์ดำรงธรรมเป็น “ศูนย์ที่สั่งการเบ็ดเสร็จ” เน้นการมีส่วนร่วม
ระหว่างภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ชมรม สมาคม สถาบัน
อาสาสมัคร และองค์กรภาคเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้ศูนย์ดำรงธรรมเป็นแกนหลักในการ
ประสานความร่วมมือของทุกองค์กร เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนทั้งในส่วนกลางและ
ส่วนภูมิภาคโดยให้ทุกส่วนราชการในจังหวัดสนับสนุนการดำเนินงานและงบประมาณของศูนย์
ดำรงธรรม ตลอดจนเพิ่มอำนาจให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดในการสั่งการและบังคับบัญชาส่วนราชการ
ต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัด เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในจังหวัดได้
อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเมื่อพิจารณาวิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคมใน

พื้นที่จังหวัดนนทบุรีของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีตามหลักการพื้นฐานของแนวคิดยุทธธรรมทางสังคมที่ได้จากการศึกษาการดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีจะเห็นได้ว่า ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเจรจาไกล่เกลี่ย การจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น ประชาพิจารณ์ การแต่งตั้งคณะทำงาน ฯลฯ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้แทนภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น และศูนย์ยุติธรรมชุมชน เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรมอำเภอขึ้นทุกอำเภอครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้อย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ในรูปแบบของ One Stop Service ที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เบ็ดเสร็จในพื้นที่และสามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในจังหวัดนนทบุรีได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาค ซึ่งมีคณะกรรมการอำนวยความสะดวกศูนย์ดำรงธรรมอำเภอและชุดปฏิบัติการตำบล ที่มีผู้แทนจากหน่วยงานราชการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา คณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัคร และภาคประชาชน/ปราชญ์ชาวบ้าน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และจากการดำเนินการที่ผ่านมาคณะกรรมการอำนวยความสะดวกศูนย์ดำรงธรรมอำเภอและชุดปฏิบัติการตำบลมีส่วนช่วยเหลือและเป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาซึ่งการยุติเรื่องหรือระงับข้อพิพาทในระดับหมู่บ้านได้โดยไม่ต้องส่งเรื่องขึ้นไปในระดับจังหวัด

2. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่และช่องทางในการติดต่อสื่อสารเพื่อขอรับความช่วยเหลือตามช่องทางต่างๆ ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี เช่น รายการวิทยุ สื่อออนไลน์ และติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ ศาลากลางจังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่เข้ามาใช้บริการและมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมแสดงความคิดเห็นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนเอง และในการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนให้กับประชาชนศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ย จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น ประชาพิจารณ์ และแต่งตั้งคณะทำงาน ฯลฯ ซึ่งวิธีการดังที่กล่าวมาต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมดำเนินการ เนื่องจากการกำหนดบทบาทหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีไม่เอื้อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยตนเอง จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายจากภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ ชมรม สมาคม สถาบัน

อาสาสมัคร และองค์กรภาคเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการประสานงาน

3. ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีใช้รูปแบบการทำงานที่มอบหมายให้หน่วยงานในสังกัดจังหวัดรับผิดชอบงานตามการแบ่งโครงสร้างส่วนงานภายใน ซึ่งในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีทำได้แค่เพียงรับเรื่องร้องเรียนและส่งต่อไปยังเครือข่ายหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ โดยตรงไปดำเนินการ และให้รายงานผลการดำเนินการกลับเข้ามาให้ศูนย์ดำรงธรรมทราบ เพื่อที่ศูนย์ดำรงธรรมจะได้รายงานผลการดำเนินการให้กระทรวงมหาดไทยทราบต่อไป ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการกำหนดบทบาทหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีไม่เอื้อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคมของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีจะเป็นในลักษณะของหุ้นส่วนโดยการให้ตัวแทนของประชาชนในชุมชนเข้าร่วมแก้ไข โกล่เกลี่ย และประสานงานระหว่างประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยลดความขัดแย้งในชุมชน โดยนำเอาศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่มีเครือข่าย ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เข้าร่วมเป็นคณะทำงานเพื่อร่วมมือกันทำงานในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันในการที่ช่วยเหลือ เยียวยา และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเร่งด่วนและทั่วถึง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้เป็นชุมชนและสังคมที่น่าอยู่และสงบสุข

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีมีบทบาท อำนาจและหน้าที่ในการ รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ตัดสินข้อพิพาท เช่น กรณีเขตที่ดินทับซ้อน งานบริการประชาชน งานบริการข้อมูลข่าวสาร ด้วยการใช้วิธีการสร้างความยุติธรรมทางสังคม โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในรูปแบบของการเจรจาไกล่เกลี่ย จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ การแต่งตั้งคณะทำงาน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรี คือ การกำหนดบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีไม่เอื้อให้ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดนนทบุรีสร้างความยุติธรรมทางสังคมได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน และความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยดำเนินการจึงจะสามารถสร้างความยุติธรรมทางสังคมได้สำเร็จ ส่งผลให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาในบางครั้งมีความล่าช้า เพราะต้องรอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้ประชาชน

ขาดความเชื่อมั่นและหันไปร้องเรียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องที่เดือดร้อนโดยตรง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้ศูนย์ดำรงธรรมสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองรวมทั้งให้มีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่ด้วย 2) ควรกำหนดให้โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ดำรงธรรมมีภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้ามาร่วมด้วย เพื่อที่ศูนย์ดำรงธรรมจะได้มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานมากขึ้น 3) ควรกำหนดโครงสร้างให้ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดมีบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดเพิ่มขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น และควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรม เช่น การรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ การเจรจาไกล่เกลี่ย และกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง **และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรมีการศึกษาวិธีการสร้างวัฒนธรรมทางสังคมในระดับภาคและในระดับประเทศด้วย เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมในบริบทที่แตกต่างกัน และนำผลการศึกษาที่ได้เสนอแนะเป็นแนวทางการดำเนินงานศูนย์ดำรงธรรมในระดับนโยบายต่อไป 2) ควรมีการศึกษาศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดที่มีผลงานโดดเด่น (Best Practice) ที่ประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆ เพื่อที่ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดอื่นๆ จะได้นำไปใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ. (2557). เรื่อง การจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 131 ตอนพิเศษ 138 ง หน้า 8-9 (23 กรกฎาคม 2557).
- ยศศักดิ์ โกศัยกานนท์. (2544). ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย. (2557). คู่มือการดำเนินงานร้องเรียน/ร้องทุกข์. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย.
- ศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย. (2560). ศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย.

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช*

AN APPLICATION OF FOUR BRAHMAVIHARN PRINCIPLES IN
ACADEMIC ADMINISTRATION OF TEACHERS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

นภัทรณ์ พรหมแก้ว

Napatsorn Phromkaew

ทิพมาศ เสวตวรโชต

Tippamas Sawetvorshot

สันติ อุนจะนา

Santi Aunjanam

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: napatsorn.poppap@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,742 คน ทำการคัดเลือกโดยเทียบตารางสำเร็จรูปตามสูตรของเครซีเมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านกรุณา

* Received 10 September 2022; Revised 27 September 2022; Accepted 25 October 2022

มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา ส่วนด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช คือ ครูควรที่จะช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานทุกคนด้วยความยุติธรรม วางใจเป็นกลาง มองให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริง

คำสำคัญ: การประยุกต์, การบริหารงานวิชาการ, พรหมวิหาร 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the application level of the Four Brahma Vihara principles in teachers' academic administration. Under the Office of Nakhon Si Thammarat Secondary Education Service Area 2) To study and compare the application of the Four Brahma Vihara principles in academic administration of teachers under the Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office which classified by gender, age, educational background and work experience 3) to study the recommendations for the application of the Four Brahma Viharn principles in teachers' academic administration. Under the Office of Nakhon Si Thammarat Secondary Education Service Area. The research model, the researcher studied documents, textbooks, data, statistics, the importance of the problem, and related research documents. to create a data collection tool. The researcher took the tool to check the quality of the tool. Inspected by three experts involved in educational administration. The researcher prepares a draft research report and submits it to the control committee for review, improvement, and correction of deficiencies as recommended by the control committee. and publishing and submitting a complete research report. The quantitative research method using a questionnaire was used as a tool. The samples used in this research were:

school teachers Under the Office of Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area, 2021 academic year, 2,742 people. The selected sample consisted of 338 people according to Krejcie and Morgan tables. The statistics used in the descriptive analysis of the data were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results showed that : 1) Application of the Four Brahma Viharn Principles in Teachers' Academic Administration Under the Office of the Secondary Educational Service Area, Nakhon Si Thammarat as a whole was at a high level. When considering each aspect in descending order of average, it was found that the kindness aspect had the highest average, followed by the compassion aspect and the equanimity aspect. Mercy was the least average. 2) The comparative results of the application of the Four Brahma Vihara principles in teachers' academic administration. under the Office of Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area found that there were different genders, ages, educational backgrounds, and work experience, significantly different at the .001 level. 3) Suggestions on the application of the Four Brahma Viharn Principles in the academic administration of teachers under the Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office: Teachers should help all colleagues with justice. The neutral trust wrong to go wrong correct calm gaze when there is no business that should be done because he is responsible for himself well He should be responsible for himself. or he should receive the results commensurate with his responsibilities Who scolds us, it's normal, let's put it aside. A little suffering can't do anything to us and do not judge immediately revealing the real problem to be fair.

Keywords: Application, Academic Administration, Brahmavihara 4

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 จากการสำรวจงานวิจัยของหลายสถาบันในประเทศไทยพบว่าต้องปรับปรุงอยู่มาก และยังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะตกต่ำอยู่เรื่อย ๆ เห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วัดจากการสอบ O-Net (ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2562) ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ลดลงถึงหกเปอร์เซ็นต์ และคณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ยลดลงถึงหกเปอร์เซ็นต์ ในด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ก็เห็นได้จากพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกไม่ว่าจะเป็นความไร้ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และทักษะอื่น ๆ ในการดำรงชีวิตที่สะท้อนให้เห็นทางสื่อมวลชน แม้จะเป็นเพียงส่วนน้อยแต่ก็พอให้มองเห็นคุณภาพการศึกษาได้เป็นอย่างดีสำหรับปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารก็ยิ่งจะเห็นว่าเป็นปัญหาที่ยากจะหาทางปรับปรุงไม่ว่าจะเป็นความไม่สมดุลและสอดคล้องเชื่อมโยงกันของโครงสร้างองค์กรหลักในส่วนกลาง ความไม่สอดคล้องกับระบบบริหารของประเทศ ของระบบบริหารของเขตพื้นที่การศึกษา สภาพเหล่านี้ทำให้การบริหารการศึกษาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและนำไปสู่ปัญหาการขาดคุณภาพของการศึกษา (มูนา จารง, 2560) ซึ่งปัญหาคุณภาพของการศึกษาดังกล่าว เกิดจากองค์ประกอบหลายอย่าง รวมถึงผลอันเนื่องจากการบริหารจัดการของสถานศึกษาด้วย จึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และในปัจจุบันก็อยู่ในช่วงแห่งการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2 ที่มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ มุ่งกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและท้องถิ่น ประชาชน และท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่มีความสำคัญที่จะขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมสถานศึกษาทุกแห่งจึงจำเป็นต้องปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษาอย่างจริงจัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2562 ซึ่งข้าราชการทุกคนต้องประพฤติ ปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม โดยใน มาตรา 5 ได้กำหนดไว้ว่า มาตรฐานทางจริยธรรม คือหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งจะต้องประกอบด้วย (1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศอันได้แก่ชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) ชื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่ (3) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม (4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวและมีจิตสาธารณะ (5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน (6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ (7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ มาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่งให้ใช้เป็นหลักสำคัญในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐที่จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับสภาพคุณงาม ความดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องยึดถือสำหรับการปฏิบัติงาน การตัดสินใจความถูกต้องในการปฏิบัติที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำตลอดจนการดำรงตนในการทำความดีและละเว้นความชั่ว (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) บุคลากรครูในฐานะเป็นแม่พิมพ์ของชาติจึงควรมีหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวจิตใจในการบริหารงานวิชาการเพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจบุคคลให้ประพฤติในทางที่ถูกที่ควร และเป็นเครื่องมือ ช่วยเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกมั่นคงในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักคุณธรรมของผู้ใหญ่ หรือที่ผู้บริหารงาน ควรยึดปฏิบัติ และสามารถใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการ ครูผู้ซึ่งบริหารงานวิชาการไร้ซึ่งคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานวิชาการก็จะส่งผลต่อก่อให้เกิดความลำเอียง เลือกที่รักมักที่ชัง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555- 2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มินิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็กและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชนและสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2554) สถานศึกษาแต่ละแห่งจึงมุ่งแก้ไขปัญหาคอนาภาพการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาและท้องถิ่น ประชาชนและท้องถิ่นได้มี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่มี

ความสำคัญที่จะขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาทุกแห่งจึงจำเป็นต้องปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษาอย่างจริงจัง การบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งจะมีการแบ่งงานในการบริหารออกเป็นด้าน ๆ และมีรายละเอียดมากหรือน้อยขึ้นกับขนาดขององค์กร และความคล่องตัวในการบริหาร แต่ทั้งนี้ก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ถึงอย่างไรการบริหารสถานศึกษาต้องมียานหลัก ๆ 4 ด้าน ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป (สัมมา ธนินิธิ, 2556) การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญสำหรับสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จ และความสามารถของสถานศึกษา ครูจึงต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารเพราะการบริหารเป็นภารกิจหลักที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการโดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการเพราะการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการทำกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การพัฒนาการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน หากมองการบริหารงานวิชาการ ในด้านงานของสถานศึกษา งานบริหารวิชาการได้แก่ งานควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอนการจัดแบบเรียน คู่มือ การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอนการปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลประเมินผล การประเมินมาตรฐานสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา เป็นต้น และขอบข่ายของงานวิชาการเป็นขอบข่ายที่กว้างและเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการ (จรัญ เก้าเอี้ยน, 2557) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นทั้งนักบริหารและนักวิชาการ เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารการศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปฐนิกา เทียนใส, 2557) จากขอบข่ายงานที่กว้างจึงได้สังเคราะห์การบริหารงานวิชาการมา 5 ด้าน คือด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการ

ประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ลักษณะสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้มีความเป็นมาจากการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนสังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำนวน 2,710 กลุ่มตัวอย่าง 335 คน โดยปัญหาสามอันดับแรกที่พบมากที่สุด คือ การร่วมมือของครูในการทำงาน ลำดับต่อมาคือ การบริหารงานวิชาการ และการผลิตสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน

หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักธรรมที่ผู้บริหารน่าจะยึดเป็นหลัก ในการปฏิบัติราชการ คือ พรหมวิหาร 4 สำหรับพรหมวิหาร 4 มีประจำใจผู้ใด ผู้นั้นจะถึง ซึ่งความประเสริฐเป็นที่เคารพกราบไหว้บูชาของคนทั่วไป ผู้ปกครองหรือผู้บริหารที่มีพรหมวิหาร 4 ย่อมปรารถนาความเจริญของผู้ใต้บังคับบัญชา มีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กรุณาและสงสารปรารถนา จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพ้นทุกข์ยินดีมีมิตตาในความสุขความเจริญของผู้เพื่อนร่วมงาน และวางใจ ให้เป็นกลาง เทียงตรงแน่วแน่เป็นอุเบกขา

จากความสำคัญของการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จึงมีความน่าสนใจที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการของครู เพื่อการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ความร่มเย็น ความเสมอภาค การช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนเพื่อร่วมองค์กร ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการมีผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ ครูมีความสุขในการทำงานส่งผลให้นักเรียนมีความสุขและเป็นคนคุณภาพของสังคม และเป็นต้นแบบที่ดีของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2564 ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำนวน 2,742 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,742 คน กลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้ 338 คน ซึ่งได้มาโดยเทียบตาราง เครซี และมอร์แกน

ซึ่งขนาดประชากรจำนวนหลักพันคน ใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10% การใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างใหญ่จะมีโอกาสเกิดความคลาดเคลื่อนน้อย เนื่องจากขนาดกลุ่มตัวอย่างใหญ่ให้ข้อมูลที่เที่ยงตรง การคำนวณทางสถิติมีความถูกต้องมากกว่ากลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างยังมีขนาดใหญ่มากเท่าใด ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มจะลดน้อยลงแต่เมื่อถึงจุดหนึ่งแม้จะเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้ใหญ่ขึ้นอีกแต่ความคลาดเคลื่อนก็ลดลงได้ไม่มากนัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ถึงครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือ พร้อมแบบสอบถามจัดส่งไปให้ครูผ่านระบบ E-office ของสถานศึกษาเพื่อมอบให้กลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยติดตามรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บได้ทุกฉบับ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ ซึ่งทุกฉบับมีคำตอบที่สมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและปรับปรุงจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Checklist) ซึ่งถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับด้วยกันคือ

ระดับ 5 หมายถึง ระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการแสดงข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open ended)

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้เนนการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดโครงสร้างเนื้อหาภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ควบคุมสารนิพนธ์

2. นำข้อมูลจากการศึกษาในข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถาม แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

3. นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องตามหลักวิชาการความสอดคล้องกันของข้อความตลอดจนภาษาที่ใช้ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67 - 1.00

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิ และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มกลุ่มประชากรที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้ครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาในนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน ที่ไม่ตรงกับกลุ่มตัวอย่าง

6. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – coefficient) และได้ทำการหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ .98 (ภฤติยา วงศ์ก้อม, 2544)

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการที่ปรึกษา ค้นคว้าอิสระเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อนำไปแปลผล ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนาข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนน ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตร} \quad \bar{X} &= \frac{\sum X_i}{x} \\ \text{โดยที่} \quad \bar{X} &= \text{ค่าเฉลี่ยของคะแนน} \\ X_i &= \text{คะแนนของครูกลุ่มตัวอย่าง} \\ n &= \text{ขนาดของตัวอย่าง} \end{aligned}$$

3. สถิติที่ใช้ในการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้

$$\begin{aligned} s &= \sqrt{\frac{\sum (X_i - \bar{X})^2}{n-1}} \\ \bar{X} &= \text{ค่าเฉลี่ยของคะแนน} \\ \bar{X} &= \text{คะแนนของประชาชนกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน} \\ f &= \text{ความถี่} \\ n &= \text{ขนาดของตัวอย่าง} \end{aligned}$$

4. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช” ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีจำนวนทั้งสิ้น 191 คน คิดเป็นร้อยละ 56.50 และเป็นเพศชาย มีจำนวนทั้งสิ้น 147 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50

1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 25 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 122 คน คิดเป็นร้อยละ 36.10 รองลงมา มีอายุ 25 – 30 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 110 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 และ 31 ปีขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 106 คน คิดเป็นร้อยละ 31.40

1.3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 270 คน คิดเป็นร้อยละ 79.90 รองลงมา มีการศึกษาระดับปริญญาโท มีจำนวนทั้งสิ้น 66 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 และมีการศึกษาในระดับปริญญาเอก มีจำนวนทั้งสิ้น 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.60

1.4 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 1 – 5 ปี จำนวนทั้งสิ้น 132 คน คิดเป็นร้อยละ 39.10 รองลงมา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 6 – 10 ปี จำนวนทั้งสิ้น 97 คน คิดเป็นร้อยละ 28.70 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 11 – 15 ปี จำนวนทั้งสิ้น 55 คน คิดเป็นร้อยละ 16.30 และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 16 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 54 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการ ของครู	ระดับการประยุกต์ใช้หลัก พรหมวิหาร 4		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเมตตา	4.26	0.49	มาก
2. ด้านกรุณา	4.43	0.50	มาก
3. ด้านมุทิตา	4.41	0.53	มาก
4. ด้านอุเบกขา	4.41	0.53	มาก
รวม	4.38	0.38	มาก

จากตารางพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ของครูมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านกรุณา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา ส่วนด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ที่มีเพศ อายุ วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ด้านอุเบกขา ที่มีเพศต่างกัน

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P - value
ชาย	147	4.42	0.55	71.95***	0.000
หญิง	191	4.41	0.51		

***แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ที่มีเพศต่างกัน พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครศรีธรรมราช ด้านอุเบกขา ที่มีอายุต่างกัน

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	F	P - value
ต่ำกว่า 25 ปี	122	4.32	0.66	49.90***	0.000
25 - 30 ปี	110	4.41	0.42		
31 ปีขึ้นไป	106	4.52	0.43		

***แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครศรีธรรมราช ที่มีอายุต่างกัน พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครศรีธรรมราช โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครศรีธรรมราช ด้านอุเบกขา ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน

วุฒิการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	F	P - value
ปริญญาตรี	270	4.40	0.54	88.18***	0.000
ปริญญาโท	66	4.43	0.46		
ปริญญาเอก	2	4.50	0.70		

***แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครศรีธรรมราช ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครศรีธรรมราช โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ด้านคุณา ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	n	$\bar{X}$	S.D.	F	P - value
1-5 ปี	132	4.35	0.60	37.57***	0.000
6-10 ปี	97	4.47	0.43		
11-15 ปี	55	4.44	0.43		
16 ปีขึ้นไป	54	4.53	0.41		

***แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 6 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. ด้านเมตตา		
1.	ผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ควรมีส่วนร่วมสร้าง และปรับปรุงช่วยเหลือกันในการหลักสูตร ของสถานศึกษา	18
2.	ผู้บริหาร ครูและกรรมการสถานศึกษา ควรมีช่วยเหลือกันในการจัดนิเทศ กำกับติดตามร่วมกันอย่างละเอียด	16
3.	ผู้บริหาร ครูและกรรมการสถานศึกษาควรมีการประเมินผลร่วมกัน	14
รวม		48

2. ด้านกรรณา

1.	ผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ เรียนการสอน	13
2.	จัดให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และสร้างความเข้าใจกับตัวหลักสูตรให้ไปในแนวทางเดียวกันเพื่อจะบรรลุเป้าหมายการบูรณาการ	11
3.	ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และรับฟังความคิดเห็นจากครู	10
รวม		34

3. ด้านมูทิตา

1.	ผู้บริหาร และครูคอยแสดงความยินดีแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อประสบ ความสำเร็จ คิดยินดี โดยอารมณ์พลอยยินดีนี้ไม่มีเพื่อผลตอบแทน	14
2.	ผู้บริหาร และครูไม่ควรอิจฉาริษยา ร่วมชื่นชม และยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นมี ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นเป็น	12
3.	มีความอ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ	10
รวม		36

4. ด้านอุเบกขา

1.	ควรเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอก เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ	11
2.	เตรียมตัวกับการรับการประกันคุณภาพ ซึ่งทำให้ปรับตัวกับการประเมิน	12
3.	จัดแหล่งเรียนรู้ และนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะได้มีโอกาสออกไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ใกล้โรงเรียน หรือแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน จะได้มีความหลากหลายพอ	9
รวม		32

จากตารางพบว่า ครูได้เสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มากที่สุด คือ ด้านเมตตา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ควรมีส่วนร่วมสร้าง และปรับปรุงช่วยเหลือกันในการหลักสูตร ของสถานศึกษา ควรมีช่วยเหลือกันในการจัดนิเทศ กำกับติดตาม ร่วมกันอย่างละเอียด และควรมีการประเมินผลร่วมกัน รองลงมา คือ ด้านมูทิตา ได้แก่ ผู้บริหาร

และครูคอยแสดงความยินดีแก่เพื่อนร่วมงานเมื่อประสบความสำเร็จ คิดยินดี โดยอารมณ์พลอยยินดีนี้ไม่มีเพื่อผลตอบแทน ไม่ควรอิจฉาริษยา ร่วมชื่นชม และยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นมี ยินดีในสิ่งที่ผู้อื่นเป็น มีความอ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ และน้อยที่สุด คือ ด้านอุเบกขา ได้แก่ ควรเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอก เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ เตรียมตัวกับการรับการประกันคุณภาพ ซึ่งทำให้ปรับตัวกับการประเมิน จัดแหล่งเรียนรู้ และนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะได้มีโอกาสออกไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ใกล้โรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจะได้มีความหลากหลายพอ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช” ดังนี้

1. ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช การแสดงออก และความปรารถนาดีต่อหน่วยงานในการปรับปรุง พัฒนา สร้างแรงจูงใจในการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงาน ส่งเสริมให้หน่วยงานจัดกระบวนการวิจัยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มูนา จารง (2560) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าโดยอยู่ในระดับมากผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนงานด้านวิชาการควรพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่นและควรมีการนิเทศการศึกษาเป็นระยะและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 มีระดับ ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากแต่ทั้งนี้ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาบางรายด้านยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงควรมีการพัฒนางานวิจัยด้านมาตรฐานการศึกษาทั้ง 4 ด้าน เช่น ด้านผู้เรียนควรสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติและสมเหตุสมผล

ด้านเมตตา พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ด้านเมตตา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปลายได้ว่า ครูส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือการสรุป รายงานผล การบริหารจัดการหลักสูตร มีการแสดงออก และความปรารถนาดีต่อหน่วยงานในการปรับปรุง พัฒนา หลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ มีส่วนร่วมกับทุกฝ่ายในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์เป้าหมาย พันธกิจและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระสมุหเสมียน สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล), (2561) ได้ศึกษา “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” พบว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารควรมีการบริหารงานด้วยความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีและสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้รับบริการทางการศึกษา ด้านกรุณาผู้บริหารควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตพร้อมกัน และควรมีการวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ

ด้านกรุณา พบว่า ครู ที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ด้านกรุณา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปลายได้ว่า ครูส่วนใหญ่ได้มีการปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ มีการช่วยเหลือการจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้หน่วยงานจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ และได้มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร และนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยญาดา โพนสิงห์, (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูโรงเรียนเทศบาล 4 (ฉลองรัตน์) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” พบว่า กรุณา หรือความสงสาร เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในแต่ละสถาบัน แต่ละองค์กรนั้นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่บุคคลในแต่ละกลุ่มแต่ละสังคมจะเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย การที่จะสร้างความสัมพันธ์กับใครคนใดคนหนึ่งก็เป็นการยากมิใช่น้อยอยู่แล้ว แต่ในระดับองค์กรอันเป็นจุดศูนย์รวมของคนหลายระดับ ยิ่งจำนวนมากก็ยิ่งเพิ่มความยุ่งยากมากขึ้น แต่อย่างไรก็

ตามการอยู่รวมกันของคนจำนวนมาก มนุษย์สัมพันธ์ก็ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้นเท่านั้นแต่จะด้วยวิธีใดนั้นขึ้นอยู่กับกลุ่มคนในแต่ละสังคมแต่ละองค์การ

ด้านมุทิตา พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ด้านมุทิตา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ครูส่วนใหญ่ได้มีการส่งเสริมให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู ให้มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้มีการส่งเสริมให้หน่วยงานจัดกระบวนการวิจัยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ได้ส่งเสริมให้หน่วยงานนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม ฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรนภา ชำนินอก (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหาร โรงเรียน ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาเขต 3 จังหวัดกาฬสินธุ์ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารควรแสดงความยินดี ความชื่นชม เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ควรเอาใจใส่ในการให้การประสานงานต่าง ๆ ของบุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนยินดีกับความสำเร็จของผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วง

ด้านอุเบกขา พบว่า ครูที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ครูส่วนใหญ่คอยแนะนำส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานจัดทำแผนการวัดและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา คอยแนะนำส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน มีความรับผิดชอบต่องานในการดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา มีความรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุบรรลु เหตุผล (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียนควรวางใจเป็นกลาง และสั่งการดำเนินงานภายใต้ขอบเขตอำนาจ หน้าที่ตามความเหมาะสม และควรมีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจ และประเมินผลงานอย่างยุติธรรม

[illegible]

ในการบริหารงานวิชาการของครูไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุทิศ การเพียร (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ในทัศนะของบุคลากรตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ใน ทัศนะของบุคลากรตำแหน่งปฏิบัติการและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 35 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน ด้านอุเบกขาไม่แตกต่าง ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้าน มุทิตา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 แนวทางการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการบริหารงานบุคลากรในทัศนะของบุคลากรตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป ควรส่งเสริมการนำพรหมหาร 4 ประกอบด้วย ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขาไปใช้ในการบริหารงานบุคลากรให้มากขึ้น เพื่อปรับปรุง และพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สนับสนุนด้านการนิเทศการศึกษา สำหรับกลุ่มครูที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร คือ กลุ่มครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี ส่งเสริมให้มี กระบวนการนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตรพี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้ครูอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ กำกับติดตาม ตรวจสอบระบบการนิเทศการศึกษาร่วมกันอย่างเป็นระบบตรวจสอบได้เพื่อการพัฒนา

1.2 จัดทำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นระบบ เพื่อความชัดเจนในการ ตรวจสอบ กำกับติดตามการใช้ การนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน ระหว่างการใช้หลักสูตร รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีนครสวรรค์

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- จรูญ แก้วเอียน. (2557). เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ. สงขลา : ชานเมืองการพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 1.
- ธัญดา ยงยศยิ่ง. (2560). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- ปณิกา เทียนใส. (2557). สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนวัดเสด็จ นคร สำนักรงานเขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พรนภา นีรนอก. (2558). การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารโรงเรียน ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาเขต 3 จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน สารนิพนธ์ (ศษ.ม.) การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชมหาวิทยาลัย.
- พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล). (2561). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มุนา จารง. (2560). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอนในศูนย์เครือข่ายตลิ่งชัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (20 มีนาคม 2562) เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง.
- สัมมา รณิธย์. (2556). หลัก ทฤษฎี และปฏิบัติการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพมหานคร. พิมพ์ลักษณะ
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช. (2562). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2562 สพม.12.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุบรรณ เหตุผล. (2561). ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อุทิศ การเพียร. (2558). การบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ในทัศนะของ บุคลากรตำแหน่งปฏิบัติการวิชาชีพและบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ สู่ชุมชนพึ่งพาตนเอง*

MODEL OF SPECIAL AGRICULTURAL ECONOMIC ZONES TO
A SELF-RELIANT COMMUNITY

ชยพล คำสุวรรณ

Chayaphol Khamswan

เกษม ประพาน

Kasem Prapan

วีรนุช พรหมจักร

Weeranuch Promjuk

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Thailand

E-mail: weranuch13032525@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและอธิบายเรื่องโมเดลเขตเศรษฐกิจสู่ชุมชน พึ่งพาตนเอง โดยโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เป็นการพัฒนาต่อยอดจาก แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโครงการที่สามารถพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจ เป็นการยกระดับพื้นที่เป้าหมายให้มีคุณภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ดังนั้นหากพื้นที่เป้าหมาย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นก็จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศได้ ประเด็นสำคัญคือ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน นำหลักปรัชญามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จะเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศได้ในอนาคต โดยเน้นการบริหารการพัฒนาการเกษตรในภาพรวมมุ่งสนับสนุนแนวทางการเกษตรแบบยั่งยืนโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางความมั่นคงด้านอาหารของภูมิภาคและของโลก แนวทางการดำเนินงานเน้นการรักษาระดับผลผลิตทางการเกษตรอย่างต่อเนื่องยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพและมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร ควบคู่

* Received 17 September 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

กับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมระดับชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนต้องสร้างนิสัยของความร่วมมือกัน สามารถผลัดกำลังกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ รวมทั้งปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะและความไว้วางใจกันจนในที่สุดสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนแบบประชาสังคม ซึ่งมีศักยภาพตอบสนองความต้องการของตนเองได้เป็นอย่างดีและทำให้สามารถสร้างระบบการจัดการในการรักษาความพอเพียงของตนเองไว้ได้ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนบริบทแวดล้อมไปอย่างไร โดยการสร้างระบบคุณค่าและบรรทัดฐานที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างศักยภาพในการปรับตัวอย่างมีอำนาจต่อรองและดำรงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองไว้ได้ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ, ชุมชนพึ่งพาตนเอง

Abstract

This article is an academic article aiming to study and explain the model of economic zones to self-reliant communities by using the Special Agricultural Economic Zones model. It is further developed from concept of sufficiency economy It is a project that can develop economic areas. It is to upgrade the target area to have a better economic quality. Therefore, if the target area Having a better quality of life may lead to national economic development. The key point is public participation Apply philosophy to everyday life. It will be a guideline for the development of the country in the future. By focusing on the management of agricultural development as a whole, aiming to support sustainable agricultural practices by setting the development goal to make Thailand the center of regional and global food security. The operational approach focuses on maintaining agricultural productivity levels on a continuous basis. Enhance the quality of life of farmers increase the efficiency and value of agricultural products along with the restoration of natural resources and the environment Emphasis on building social immunity at the community level by community members having to build a habit of

cooperation. able to strengthen their efforts to carry out various activities, as well as instill public consciousness and trust in each other until eventually being able to develop into a civil society community This has the potential to respond well to one's own needs and to create a management system to maintain self-sufficiency no matter how the context changes. By creating systems of values and norms that enable communities to build adaptability, bargaining power and maintain the ability to meet their needs in a changing context.

Keywords: Sufficiency Economy, Explaining the Model of Economic Zones, Self-reliant Communities

บทนำ

เมื่อประเทศเปลี่ยนวิถีทางการพัฒนาอย่างตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย ทั้งทางด้านทางสังคม ทุกอย่างดูทันสมัยและสะดวกสบายยิ่งขึ้น เช่น การมีถนนตัดผ่านเข้าสู่หมู่บ้าน การมีสาธารณูปโภคที่ดี การแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือจากภาครัฐ รวมทั้งระบบทุนนิยมการค้า ทำให้เกิดการเปลี่ยนโครงสร้าง สังคมหลายด้านตั้งนั้น อำนาจการจัดการของชุมชนที่เคยอยู่ในสภาพสมดุล จึงถูกระทบกระเทือน ผลตามมาก็คือบรรทัดฐานที่เคยมีบทบาทในการกำหนดและควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เกิดความพอเพียงถูกกลืนและถูกทำลายด้วยกลไกเศรษฐกิจการตลาดที่จำเป็นต้องกำหนดประเภทการผลิตทั้งที่บางครั้งชุมชนเหล่านั้นไม่มีองค์ความรู้ นั่นคือวิถีแห่งอุตสาหกรรม และผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และขาดภูมิคุ้มกันในตัวเองอันจะส่งผลต่อเศรษฐกิจระดับมหภาค

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ได้มีพระราชดำรัสในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ.2517) เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์มีภูมิคุ้มกันตนเองจากระบบทุนนิยมของชาติตะวันตก เพื่อไม่ให้ประชาชนตกอยู่ภายใต้

การครอบงำของระบบทุนนิยมใน ทุกมิติ โดยให้รู้จักความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไข มีความรู้ และมีคุณธรรม นำสู่ ชีวิตเศรษฐกิจ สังคม สมดุล มั่นคง ยั่งยืน (สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา, 2565)

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร เป็นต้น ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจ นายทุนหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เพราะครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ 1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินให้มีความยั่งยืนมั่นคงเพียร ประกอบสัมมาอาชีพเพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนว พระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้ เพิ่มขึ้น และมีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพพ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถ พึ่งตนเองได้ มีครอบครัว ที่อบอุ่นและเป็นสุข 2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเองโดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่ม จากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา 3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือ เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดย ปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน 4. มิติด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (way of life) ของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่ง ให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาส ของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสินเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาสังคมที่ ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

ประเทศไทยได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ได้ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาของประเทศ โดยมีแนวทางดังนี้ 1. ทางสายกลาง ไม่พัฒนาไปในทางทิศใดทิศหนึ่งจนเกินไป เช่น ปิดหรือเปิดเสรีเต็มที่ 2. ความสมดุลและความยั่งยืน เน้นการพัฒนาในลักษณะองค์รวม 3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความพอดีทั้งในการผลิตและการบริโภค 4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว 5. การเสริมสร้างคุณภาพคน เน้นให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มิตรไมตรี เอื้ออาทร มี

ความ เพียร มีวินัย มีสติ ไม่ประมาท พัฒนาปัญญาและความรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544) ซึ่งได้มีการพัฒนานำสู่โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษสู่ชุมชนพึ่งพาตนเอง

โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ

โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษ เป็นการพัฒนาต่อยอดจาก แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวคิดและปรัชญาที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมา โดยตลอดนานกว่า 30 ปี โดยพระราชทานเป็นครั้งแรกในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ ทางเศรษฐกิจโดย เน้นถึงแนวทางการพัฒนาประเทศที่จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น โดยสร้างพื้นฐาน ความพอดี พอกินพอใช้ของประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน และใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้อง ตามหลักวิชาการ เมื่อความจำเป็นพื้นฐานมั่นคงแล้ว จึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะทาง เศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ สังคมไทย รอดพ้นจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อช่วยให้สังคมไทยสามารถ ดำรงอยู่ได้อย่าง มั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของ สังคม (อภิชัย พันธเสน, 2549)

โมเดลเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นกลยุทธ์การบริหารการพัฒนาการเกษตรในภาพรวมมุ่ง สนับสนุนแนวทางการเกษตรแบบยั่งยืนโดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางความมั่นคงด้านอาหารของภูมิภาคและของโลก แนวทางการดำเนินงานเน้นการ รักษาระดับผลผลิตทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ยกกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เพิ่ม ประสิทธิภาพและมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร ควบคู่กับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาที่สำคัญ คือ

ประการที่หนึ่ง พัฒนาแบบแผนการเกษตรยั่งยืนที่หลากหลาย สอดคล้องกับฐาน ทรัพยากรธรรมชาติ สภาวะเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรและชุมชน อาทิ เกษตรกรรมเชิง ระบบ เกษตรธรรมชาติ และเกษตรอินทรีย์ (ชนวน รัตนวราหะ, 2536) เกษตรผสมผสาน (Integrated farming) และการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ วนเกษตร (Agroforestry)

เกษตรกรรมทางเลือก (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, 2535) รวมถึงเกษตรกรรมพื้นบ้าน และพุทธเกษตรกรรม (ฉันทนา บรรพศิริโชติ และคณะ, 2539)

ประการที่สอง การบูรณาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินแบบยั่งยืน ควรกำหนดเป็นกลยุทธ์หลักในการพัฒนาการเกษตรทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินในการสร้างผลผลิตการเกษตรมีลักษณะที่เกื้อกูลและรักษาเสถียรภาพของระบบนิเวศในระยะยาว มีแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการ และมีมาตรการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

การบูรณาการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนเรื่องความมั่นคงด้านอาหาร (Food security) โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางความมั่นคงด้านอาหารของภูมิภาคและของโลกจะต้องดำเนินการภายใต้ระบบการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ

ประการที่สาม การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่การผลิต การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรควรพิจารณาใช้เป็นเครื่องมือมากกว่าการเป็นเป้าหมาย (Means not End) และที่สำคัญควรเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่โดยให้ความสำคัญกับสมรรถนะของที่ดิน การเกษตร มีการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ มีการกำหนดเขตการเกษตรควบคู่กับการพิจารณาความเหมาะสมของชนิดพันธุ์ (Species habtal matching)

ประการที่สี่ การกระจายการผลิต การปรับโครงสร้างการผลิต และการขยายตลาด ผลผลิตพัฒนาโครงสร้างการผลิตให้มีการกระจายการผลิตที่สอดคล้องกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติ มีผลผลิตที่หลากหลาย เพื่อลดความผันผวนด้านราคา ทำการปรับโครงสร้างการผลิตให้สอดคล้องกับภาวะการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ และมีการขยายตลาดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบสัญญาณเตือนภัย (Warning system) เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของราคาผลผลิต เพื่อให้สามารถปรับแผนการผลิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป

ประการที่ห้า การเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตร ควรมุ่งเน้นการทำเกษตรที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นประเภทที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (Value added products) โดยยึดหลักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative advantage) และเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า ด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร

ประการที่หก การวิจัยและพัฒนาและส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยี เน้นความสำคัญด้านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา โดยระดมความรู้และความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชนท้องถิ่น และองค์กรประชาชน กำหนดให้มีกองทุนความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาและการถ่ายทอดเทคโนโลยีครอบคลุมการผลิต การพัฒนาปรับปรุงพันธุ์เพื่อเพิ่มผลผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การถนอมรักษา การบรรจุภัณฑ์ รวมถึงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมสภาพนอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีแนวบูรณาการ (Integrated technologies) อย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นเทคโนโลยีที่จะช่วยเพิ่มมวลชีวภาพ (biomass production) อาทิ การใช้ประโยชน์สูงสุดจากพลังงานแสงอาทิตย์ แหล่งธาตุอาหารในดินและน้ำ และเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ประการที่เจ็ด การเสริมสร้างสมรรถนะด้านสถาบัน (Strengthening Institutional Capacity) ให้ความสำคัญระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตัวเองได้ (Self-reliance) ในรูปของสหกรณ์การเกษตร สมาคม และองค์กรเกษตรกรอื่นๆ โดยพัฒนาระบบหุ้นส่วน (Partnership system) และระบบเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนี้จะต้องให้ความสำคัญเรื่องสิทธิของเกษตรกร (Famer Rights) โดยให้ความสำคัญแก่ตัวเกษตรกรเป็นอันดับแรก และเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแห่งชาติ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

ประการที่แปด การพัฒนาเกณฑ์ (Criteria) และตัวชี้วัด (Indicator:) ความยั่งยืน เพื่อใช้ในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน โดยเกณฑ์และตัวชี้วัดควรครอบคลุมมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ

ประการที่เก้า การกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์การเกษตร โดยในฐานะผู้ผลิตจะต้องเป็นผู้นำด้านการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์การเกษตรมากกว่าที่จะให้ประเทศผู้บริโภคเป็นผู้ชี้้นำฝ่ายเดียว และหลีกเลี่ยงการเสียเปรียบจากมาตรการกีดกันทางการค้าในลักษณะ Non-tariff barriers ทั้งนี้ควรกำหนดเป็นเป้าหมายที่จะผลิตสินค้าการเกษตรที่มีคุณภาพดีที่สุดในโลก มีระบบรับประกันคุณภาพความปลอดภัย ซึ่งอาจจัดทำมาตรฐานร่วมในภูมิภาคเอเชียและหรือกลุ่มประเทศสมาชิก อาเซียน (ASEAN Common Standards) มีองค์กรรองรับซึ่งอาจ

เป็น Asian Standard Organization - ASO ทั้งนี้มาตรฐานจะต้องครอบคลุมด้านคุณภาพ คุณค่าทางโภชนาการ สุขอนามัย และการรักษาสีแวดล้อม และที่สำคัญควรกำหนดชื่อ (Brand Name) ของชนิดสินค้าการเกษตรที่สะท้อนความเป็นไทยหรือวิถีไทย ควบคู่กับการ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์

สรุปได้ว่าโมเดลเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการดำเนินโครงการในลักษณะเปิดรับสมัครคน ที่สนใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอยากจะปรับเปลี่ยนแนวคิดในการดำรงชีวิต เพื่อเข้าร่วม อบรมหลักสูตรในโครงการ เรียนรู้กับครูต้นแบบทั่วประเทศ พร้อมกับลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ ของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนพึ่งพาตนเองอันจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนสืบไป

โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษสู่ชุมชนพึ่งพาตนเอง

ชุมชนถือเป็นโครงสร้างในระบบสังคมที่อยู่ระดับฐานรากที่นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงและให้เกิดการพึ่งตนเองให้มากที่สุดเพื่อจะเป็น เสริมโครงสร้างพื้นฐานให้เข้มแข็ง และป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายจากการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ ความทันสมัยตามแบบทุนนิยมการค้า ที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อมๆกับการจัด ระเบียบสังคมใหม่ แม้ว่าผลที่เกิดขึ้น คือ ความทันสมัย ทำให้คุณภาพชีวิตส่วนหนึ่งของคนดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ในอีกด้านหนึ่งกลับพบว่าการพัฒนาด้านวัตถุและการจัดระเบียบ ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่นี้ ได้ทำลายสายสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นรากฐานของความสุข ความมั่นคงและความเข้มแข็งของชุมชนลง ผลกระทบสำคัญอีก ประการหนึ่งก็คือ ศักยภาพในการรักษาอำนาจ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง รวมทั้งการรักษาสมดุลภาพ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับมนุษย์และ กายกับจิตของ มนุษย์ อันเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ ที่จะทำให้เกิดความพอเพียงต้องถูกกระทบกระเทือน จึงมีผลทำให้ แต่ละชุมชนต้องพยายามหาหนทางเพื่อปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้แต่ด้วยความ แตกต่างกัน อาทิ ลักษณะทางกายภาพ สภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรของแต่ละชุมชน ทำให้เกิด การแสวงหาทางออกเพื่อรักษาความพอเพียงซึ่งเป็นทางรอดของแต่ละชุมชน มีระดับลักษณะ และรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางชุมชนรักษาความพอเพียงไว้ด้วยการสร้างระบบ ความสัมพันธ์ที่ไม่พยายามพึ่งพิงผู้อื่น โดยทำการผลิตเพื่อผู้บริโภคของตนเองและใช้ทรัพยากรที่มี อยู่ให้มากที่สุด ไม่เน้นการผลิตแบบการค้าหรือหากจะต้องมีบ้างก็สามารถสร้างระบบการจัดการ ที่เอื้อให้เกิดการบูรณาการ แลกเปลี่ยนสินค้า รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ ให้ดำรงอยู่ใน

บริบทเดียวกัน หรือในบางชุมชนก็เลือกวิธีการอยู่รอดโดยการผนวกตนเองเข้าไปกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมการค้า ด้วยการสร้างกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ที่เอื้อให้เกิดความเป็นประชาสังคม (Civil Society) เพื่อรักษาความเป็นศักยภาพแห่งความพอเพียงและอำนาจต่อรองกับเศรษฐกิจภายนอกไว้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือการพึ่งพาอาศัยกันอย่างเท่าเทียมบนพื้นฐานของความไว้วางใจต่อกัน (Social trust) ซึ่งถือว่าเป็นทุนทางสังคม Social Capital) ที่สำคัญสามารถช่วยให้ชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันเพื่อการจัดการปัญหาต่างๆ รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาของตนเองอันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียง ความไว้วางใจทางสังคมนี้เกิดขึ้นได้โดยเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือประการแรก ด้วยการสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัยกันที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานและกฎเกณฑ์กติกาของความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกันขึ้นมา พร้อมทั้งพัฒนากระบวนการบังคับทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคม เพื่อให้บรรทัดฐานดังกล่าวเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและยั่งยืน ประการที่สอง การสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน เช่น การพัฒนาความสัมพันธ์แบบวิสาสะ (Association) และความสัมพันธ์แบบแนบราบ เพื่อให้สมาชิกได้สร้างนิสัยของความร่วมมือกัน (Cooperation) ทำให้สามารถผลึกกำลังกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ รวมทั้งปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะและความไว้วางใจกันจนในที่สุดสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนแบบประชาสังคม (Civic Community) ซึ่งมีศักยภาพตอบสนองความต้องการของตนเองได้เป็นอย่างดีและทำให้สามารถสร้างระบบการจัดการในการรักษาความพอเพียงของตนเองไว้ได้ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนบริบทแวดล้อมไปอย่างไร เงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมการค้าก็คือ ศักยภาพของชุมชนในการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ระบบคุณค่าและบรรทัดฐานที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างศักยภาพในการปรับตัวอย่างมีอำนาจต่อรองและดำรงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองไว้ได้ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลง

เป้าหมายการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้ประชาชนของพระองค์มีความสุข โดยคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนาจะมีความหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือการพัฒนาจะต้อง

มีความรัก ความห่วงใย มีความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ (ปิณณพงค์ วงศ์ณาศรี และ วีรณัฐ พรหมจักร, 2562) อันจะทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญๆ คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนา คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบันนั้นล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น

ในการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตร ให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่นนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการแนะนำสาธิตให้ประชาชนดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก ดังนั้น การที่ราษฎรในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้นนั้น สืบเนื่องจากแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานแก่เกษตรกรทั้งหลาย ประการ โดยมีวิธีการพัฒนาได้แก่

1. การให้เกษตรกรปฏิบัติตาม เพราะไม่อาจช่วยให้คนเหล่านั้นพึ่งตนเองได้ เนื่องจากการปฏิบัติงานโดยไม่ได้เกิดจากความพึงใจ ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “..ดำริ คือ ความเห็นที่จะทำ ไม่ใช่คำสั่งแต่เป็นความเห็น มีทฤษฎีอะไรต้องบอกออกมา ฟังได้ฟัง ชอบใจก็เอาไปได้ ใครไม่ชอบก็ไม่เป็นไร...”

2. ทรงเน้นให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลักสำคัญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมักจะทรงทำหน้าที่กระตุ้นให้เกษตรกรทั้งหลายคิดหาวิธีที่จะช่วยตนเอง พึ่งตนเอง โดยไม่มีการบังคับการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกต้องกระทำเมื่อจำเป็นจริงๆ

3. ทรงใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นจุดหลักสำคัญในการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยการดำเนินการเช่นนั้น จักช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด

4. หลักสำคัญอีกประการหนึ่ง ในการแนะนำประชาชนเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ ทรงใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ เห็นได้ชัดเจนในทุกคราวที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนประชาชนและเกษตรกรร้องทุกข์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น หากเจ้าหน้าที่ทักท้วงสิ่งใดทางวิชาการ กราบบังคมทูลแล้วก็ทรงรับฟังข้อสรุปอย่าง

เป็นกลาง หากสิ่งใดที่เจ้าหน้าที่กราบบังคมทูลว่าปฏิบัติได้ แต่ผลลัพธ์อาจไม่คุ้มค่ากับเงินที่ลงไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงให้เปลี่ยนแปลงโครงการได้เสมอ

สรุปได้ว่าโมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษสู่ชุมชนพึ่งพาตนเอง เป็นการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองโดยจะต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่รีบร้อนที่จะให้เกิดผลในทางความเจริญอย่างรวดเร็ว และสิ่งสำคัญที่มีพระราชดำริอยู่เสมอ คือ ชุมชนจะต้องพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นจึงค่อยก้าวไปสู่การพัฒนาในเรื่องอื่นๆ การขยายการผลิตเพื่อการค้าใดๆ ก็ตาม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงจะถือว่าเป็นการทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างถาวรและยั่งยืน

สรุป

โมเดลเขตเศรษฐกิจการเกษตรพิเศษสู่ชุมชนพึ่งพาตนเอง เป็นโครงการที่สามารถพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจ เป็นการยกระดับพื้นที่เป้าหมายให้มีคุณภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ดังนั้นหากพื้นที่เป้าหมาย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นก็อาจจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศได้ ประเด็นสำคัญคือ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน นำหลักปรัชญามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จะเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ฉันทนา บรรพศิริโชติ และคณะ. (2539). การศึกษากรณีตัวอย่างการปรับตัวของเกษตรกรในพื้นที่บ้านภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- ชนวน รัตนวราหะ. (2536). ระบบนิเวศธรรมชาติกับเกษตรกรรม: ความหลากหลายทางชีวภาพและความสมดุลในความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และวีรณัฐ พรหมจักร. (2562). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารปัญญา, 27(2).
- วิฑูรย์ เลียนจำนวล. (2535). เกษตรกรรมยั่งยืน : วิถีเกษตรกรรมเพื่อความเป็นไทย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554). กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา.(2565). แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2565 จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/283-self-reliance.html

อภิชัย พันธเสน. (2549). สังเคราะห์ ความรู้ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อภิญา ตันทวีวงศ์. (2549). คู่มือแนวทางชีวิต รักพ่อ เพื่อพ่อ ขอดำเนินชีวิต ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: คุณาไทย.

บทบาทของรัฐที่เปลี่ยนไป : บทวิเคราะห์จากภารกิจการจัดทำบริการ
สาธารณะกับแนวคิดการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน*

THE CHANGING ROLES OF THE STATE: AN ANALYSIS OF THE PUBLIC
SERVICES PROJECT AND THE CONCEPT OF COLLABORATIVE
GOVERNANCE

สรณพัทธ์ เอี้ยวเจริญ

Saranpat Eawjaroen

สงคราม สมณวัฒนา

Songkram Samanavathana

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: aa.saranpat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐ กับรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทย ภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะ การดำเนินการกิจในรูปแบบประสานความร่วมมือต้องพิจารณาจากบทบาทการแสดงของหน่วย ภาควิชาและเป้าหมายในการดำเนินการ ความสำเร็จของการจัดทำบริการสาธารณะแบบประสานความร่วมมือให้สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาได้ต้องพิจารณาควบคู่กับปัจจัยการก่อตัวของการจัดการ ปกครองแบบร่วมมือกัน การจัดทำบริการสาธารณะแบบประสานความร่วมมือจะช่วยปรับเปลี่ยน บทบาทการทำงานของรัฐบาลที่ต้องอาศัยการสร้างเครือข่าย เจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้รับความน่าเชื่อถือ และศรัทธา กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและนโยบายจะคงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้จะช่วยแก้หรือลดประเด็นปัญหา ข้อพิพาท ข้อขัดแย้งที่รัฐไม่สามารถแก้ไขได้เพียงฝ่าย เดียว และการลดข้อถกเถียงของการปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามนโยบาย รวมถึงปัญหาจากการ สูญเสียศรัทธาของพลเมืองต่อการบริหาร

คำสำคัญ : บทบาทของรัฐ, บริการสาธารณะ, การจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ

Abstract

The purpose of this article was to analyze the government's public service projects and collaborative governance approach in Thailand. The combined provision of public services and mission implementation must consider the roles and their respective implementation goals. However, the successful coordination of public service arrangements that will be driven and developed must be considered alongside the factors of collaborative governance formation. Through the establishment of such collaborative public services project, the state had also gained credibility and trust from people. Laws, rules, and regulations would remain dignified and accepted. In addition, it could help solve the problems and disputes which could not be resolved unilaterally by the state. It also reduced the controversy over the policy compliance as well as the loss of people's faith in the administration.

Keywords: Roles of the State, Public Services, Collaborative Governance

บทนำ

ภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะเป็นหน้าที่พื้นฐานของรัฐที่ควรจัดให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะหน้าที่ด้านความมั่นคง ด้านการควบคุมและจัดระเบียบ หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ หน้าที่ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมและจารีตประเพณี เป็นต้น (F.M.Marx, 1959) ด้วยบทบาทและหน้าที่ของรัฐที่มีลักษณะพิเศษต่างจากบทบาทของภาคเอกชน และภาคประชาสังคมกล่าวคือ รัฐมีอำนาจพิเศษในการใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำหน้าที่ให้บริการสาธารณะ บทบาทในบางด้านของรัฐมีความเป็นนามธรรมสูงภารกิจที่รัฐดำเนินการในบางครั้งไม่สามารถแสดงให้เห็นในเชิงประจักษ์ได้ เช่น ด้านสังคมและวัฒนธรรม การสร้างค่านิยมร่วมของชาติ และการปฏิบัติภารกิจไม่ได้ให้ความสำคัญที่กำไร ขาดทุน แต่ตรงกันข้ามภารกิจในบางด้านหากดำเนินการแล้วขาดทุน ถ้าเป็นภารกิจที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นการเสริมสร้างความเท่าเทียม เสมอภาค ซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมและทั่วถึงโดยประชาชนไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าจะไม่รับบริการจากรัฐ เช่น ความสงบสุข ความมั่นคงและปลอดภัย

อย่างไรก็ดีภารกิจและบทบาทหน้าที่ของรัฐที่มีมากขึ้นผันแปรตามความต้องการของประชาชนที่มีความสลับซับซ้อนขึ้น สิ่งที่รัฐต้องกระทำคือ การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานขึ้นตามมาเพื่อตอบสนองต่อภารกิจและให้ครอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนในทุกด้านเช่นกัน หรือการปรับบทบาทของรัฐแล้วถ่ายโอนภารกิจในบางด้านให้แก่ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการแทน อันจะช่วยให้ภาครัฐกระจายภารกิจ (กระจายอำนาจ) ลดโครงสร้างขององค์กรในระบบราชการ และลดอัตรากำลังของบุคลากรภาครัฐลง เป็นต้น

การศึกษาถึงบทบาทการทำงานของรัฐจากภารกิจการให้บริการสาธารณะร่วมกับการวิเคราะห์แนวคิดการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับภาคส่วนอื่นที่ไม่ใช่รัฐแต่มีบทบาทการแสดงที่มีความพร้อม ความเข้มแข็งที่จะเข้ามาร่วมปฏิบัติภารกิจกับภาครัฐ การทำงานในรูปการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือกันจึงเกิดขึ้นซึ่งวสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2557) ได้จำแนกความร่วมมือออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน (Co-Ordination) การร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) การร่วมมือกันดำเนินการกิจ (Collaboration) อย่างไรก็ตามการสร้างและการส่งเสริมให้เกิดการนำ Collaborative Governance ไปปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน ด้วยเพราะการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันถูกพัฒนาภายใต้บริบทของระบบที่มีความเหลื่อมซ้อนกันในสังคมที่มีความแตกต่างกัน มีเงื่อนไขในบางประการที่สัมพันธ์กัน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งบริบทเหล่านี้จะเป็นช่องทางให้เกิดการประกอบสร้างการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันขึ้น ดังนั้นการวิเคราะห์บทบาทของรัฐที่เปลี่ยนไปผู้เขียนได้วิเคราะห์จากภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐโดยวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทย และวิเคราะห์เทียบเคียงกับปัจจัยการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันอันจะทำให้ทราบถึงปัจจัยใดที่เป็นสิ่งสนับสนุน ส่งเสริมหรือปัจจัยใดที่เป็นตัวขัดขวาง หรืออุปสรรคต่อการสร้าง หรือพัฒนาให้การทำงานแบบร่วมมือกันเกิดความต่อเนื่องไปได้

ภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐ

ภารกิจในการจัดทำบริการสาธารณะ (service public) เป็นภารกิจหลักและหน้าที่สำคัญของฝ่ายปกครอง (รัฐ) ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อประโยชน์สาธารณะ และด้วยภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะนี้จึงทำให้การดำเนินงานต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเสมอภาคกัน การแบ่งภารกิจด้านบริการสาธารณะตามทัศนะของนักทฤษฎี บรมานันท์ (2554) ได้แบ่งบริการสาธารณะออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ บริการสาธารณะที่มีลักษณะทางปกครอง (services publics administratives) และบริการสาธารณะที่มีลักษณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม (services public industries et commerciaux)

บริการสาธารณะที่มีลักษณะทางปกครอง เป็นบริการสาธารณะที่ฝ่ายปกครองจะต้องจัดทำเพื่อสนองความต้องการของประชาชน และต้องอาศัย “อำนาจพิเศษ” เป็นบริการสาธารณะเกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การป้องกันประเทศ และการคลัง เป็นบริการที่ฝ่ายปกครอง (รัฐ) จัดทำโดยโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนเพราะเป็นหน้าที่เฉพาะ บริการสาธารณะประเภทนี้จึงไม่สามารถมอบ ถ่ายโอนให้องค์กรอื่น หรือเอกชนเข้ามาดำเนินการหรือทำแทนได้

บริการสาธารณะที่มีลักษณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม เป็นบริการสาธารณะที่ฝ่ายปกครองยังเป็นผู้ดำเนินการอยู่แต่ลักษณะการดำเนินการคล้ายการดำเนินการของเอกชน โดยมีข้อแตกต่างจากบริการสาธารณะที่มีลักษณะทางปกครองสามประการ คือ ประการแรก วัตถุประสงค์มุ่งเน้นทางด้านเศรษฐกิจ เน้นด้านการผลิต การจำหน่าย การให้บริการ และมีการแบ่งปันผลประโยชน์ ในขณะที่บริการสาธารณะทางปกครองจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการของประชาชนแต่เพียงอย่างเดียว ประการที่สอง วิธีปฏิบัติงาน จะมีวิธีปฏิบัติงานที่สร้างขึ้นเอง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการ ในขณะที่บริการสาธารณะทางปกครองจะมีวิธีปฏิบัติงานที่รัฐสร้างขึ้นมาเป็นแบบเดียวกัน ประการที่สาม แหล่งที่มาของเงินทุน แหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่จะเรียกเก็บจากผู้ใช้บริการ ในขณะที่บริการสาธารณะทางปกครองจะมีแหล่งที่มาของเงินทุนมาจากรัฐเพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตามเนื่องจากบริการสาธารณะเป็นตัวชี้วัดประการหนึ่งของการเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นรูปแบบและวิธีการในการจัดทำบริการสาธารณะจึงได้มีการ

ปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมขึ้นเพื่อให้สนองต่อความต้องการและครอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนที่ปรับเปลี่ยนไปเช่นกัน การจัดประเภทบริการสาธารณะจากแนวคิดการจำแนกประเภทหน่วยงานของรัฐออกเป็นประเภทต่างๆ สามารถจำแนกได้สามประเภท ดังนี้ (กิตติยา โสภณโกไคย, 2553)

1) บริการสาธารณะทางปกครอง (Administrative Public Service) เป็นกิจกรรมที่ไม่สามารถมอบหมายหรือถ่ายโอนให้เอกชนดำเนินการได้ เพราะกระทบต่อความสงบเรียบร้อย เป็นการใช้อำนาจทางการปกครอง รูปแบบการจัดโครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบบริการสาธารณะประเภทนี้ จึงควรมีฐานะเป็น “ส่วนราชการ” หมายรวมถึงราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียว คดีระหว่างส่วนราชการกับเอกชนต้องขึ้นศาลปกครอง เนื่องจากส่วนราชการใช้อำนาจฝ่ายเดียวเป็นหลัก

2) บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม (Industrial and Commercial Public Services) เป็นกิจกรรมที่รัฐดำเนินการซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับเอกชน การจัดโครงสร้างองค์การจึงมีลักษณะผสมผสาน เรียกว่า “รัฐวิสาหกิจ (public enterprise)” เนื่องจากกิจกรรมมีลักษณะเป็นการผลิตและ/หรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการเพื่อแสวงหารายได้ แต่รัฐเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินร้อยละ 50 หรือทั้งหมด

3) บริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Public Services) เป็นกิจกรรมที่ไม่มีลักษณะเป็นการผลิตหรือจำหน่ายสินค้า หรือบริการ แต่เป็นการจัดทำภารกิจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม และให้บริการแก่สังคม และไม่มีลักษณะเป็นการหารายได้เหมือนรัฐวิสาหกิจ สำหรับในประเทศไทยจะมีหน่วยงานรองรับ คือ “องค์การมหาชน” (กิตติยา โสภณโกไคย, 2553, 6) บริการสาธารณะที่เป็นการให้บริการทางสังคมและวัฒนธรรม ต้องการความอิสระคล่องตัวในการทำงานโดยไม่มุ่งเน้นการแสวงหากำไร เช่น การแสดงนาฏศิลป์ วัฒนธรรม ประเพณี พิพิธภัณฑสถาน การกีฬา การศึกษาวิจัย ฯลฯ (กรพจน์ อัศวินวิจิตร, ม.ป.ป.)

ภารกิจบริการสาธารณะสามประเภทดังกล่าว มีผลเชื่อมโยงต่อการจัดตั้งองค์กรของรัฐเพื่อรองรับต่อการกิจ และหรือในบางครั้งการจัดตั้งองค์กรเกิดขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงมีบทบาทเพียงด้านใดด้านหนึ่งตามที่รัฐมอบให้ สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐประเภทต่างๆ นั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้จำแนกไว้สองประเภท คือ ประเภทแรก หน่วยงานของรัฐในกำกับของฝ่ายบริหารที่

มีสถานะเป็นนิติบุคคล สามารถพิจารณาได้สี่ประเภท คือ (1) ส่วนราชการ (2) รัฐวิสาหกิจ (3) องค์การมหาชน และ (4) หน่วยงานของรัฐรูปแบบใหม่ ซึ่งสามารถจำแนกได้สามประเภท ได้แก่ (4.1) หน่วยธุรการขององค์การของรัฐที่เป็นอิสระ (4.2) กองทุนที่เป็นนิติบุคคล: กลไกทางเศรษฐกิจของรัฐ (4.3) หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ และประเภทที่สอง หน่วยงานที่ใช้อำนาจรัฐ หรือเป็นกลไกของรัฐแต่ไม่เป็นองค์กรของรัฐ เป็นหน่วยงานที่ไม่เข้าตามหลักเกณฑ์การเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่ใช้อำนาจรัฐหรือเป็นกลไกของรัฐในการจัดทำบริการสาธารณะ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสามประเภท ได้แก่ (1) สภาวิชาชีพ (2) สถาบันภายใต้มูลนิธิ ซึ่งเป็นกลไกของส่วนราชการ และ (3) นิติบุคคลเฉพาะกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553, 9) องค์กรที่เกิดขึ้นตามประเภทที่สองนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าบทบาทของรัฐนั้น “ปรับเปลี่ยนด้วยสถานะขององค์กร” แต่ยังคงปฏิบัติหน้าที่และภารกิจของรัฐเหมือนเช่นเดิม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับระบบบริหารราชการแผ่นดินของไทยที่มีลักษณะ “การบริหารงานตามภารกิจ” ด้วยการมอบหมาย หรือกระจายภารกิจไปยังกระทรวง กรม ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น

แนวคิดการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน

การประสานความร่วมมือเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการและนักปฏิบัติจำนวนมากเนื่องจากสามารถดำเนินการได้ในหลายประเด็นและหลากหลายรูปแบบ เช่น การร่วมมือระหว่างรัฐด้วยตนเอง การร่วมมือระหว่างภาคเอกชน และการร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน รวมถึงการร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคม ทั้งนี้การประสานความร่วมมือมีลักษณะที่เป็นได้ทั้งแบบคู่ความร่วมมือไปจนถึงการประสานแบบเครือข่ายข้ามประเทศทั่วโลก (Vangen & Huxham, 2010) ซึ่งองค์ประกอบของการประสานความร่วมมือนั้นไม่มีอะไรที่ชัดเจน องค์ประกอบ (Themes) ของการประสานความร่วมมือที่อาจนำไปสู่ความประหม่า (Anxiety) และรางวัล (Reward) ของผู้ที่คอยจัดการประสานความร่วมมือ การประสานความร่วมมือในประเด็นหนึ่งอาจมีองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันหลายองค์ประกอบก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามก็สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงการประสานความร่วมมือ เช่น ค้นหาศักยภาพที่แท้จริงในการทำงานร่วมกัน การจัดสรรเวลาสำหรับกิจกรรมร่วมกัน การประนีประนอม การเพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

การให้ความสำคัญกับการสื่อสาร และการตระหนักว่าบางครั้งอำนาจเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจา (Vangen & Huxham, 2010)

อย่างไรก็ดีความร่วมมือของภาคส่วนที่แตกต่างกันมิได้มีเฉพาะแค่แนวคิดการปกครองแบบร่วมกัน (Collaborative Governance) แต่มีอีกหลายแนวคิดที่มีคำเรียกที่ต่างกัน แต่มีแนวทางไม่แตกต่างกันมาก เช่น การจัดการความร่วมมือ (Collaborative Public Management) ภาคิหุ้นส่วนภาครัฐ-เอกชน (Public-Private Partnership) ความร่วมมือบนฐานความเป็นชุมชน (Community Base Collaborative) (Emerson & Nabatchi, 2015)

การจัดการปกครองแบบร่วมมือกันเกิดขึ้นจากการริเริ่มและค่อยๆ พัฒนาภายใต้บริบทของระบบที่มีความเหลื่อมซ้อนกันในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกัน ช้อนทับหลายลำดับชั้น และเป็นเงื่อนไขที่สัมพันธ์กัน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม บริบทของระบบเหล่านี้จะกลายเป็นช่องทางให้เกิดการประกอบสร้างการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันขึ้นมา และเมื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการก่อตัวของการปกครองแบบร่วมมือกันนั้นสามารถสรุปปัจจัยที่สำคัญได้ดังนี้

การก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน

(1) เงื่อนไขของทรัพยากรหรือบริการสาธารณะ (public service or resource conditions) คือ ปัจจัยที่เป็นปัญหาขั้นพื้นฐานหรือโอกาสที่จะทำให้เกิดการปกครองแบบร่วมมือกัน เงื่อนไขทางทรัพยากรสาธารณะที่เกิดจากความบกพร่องของรัฐ มลภาวะ ทรัพยากรธรรมชาติ และเงื่อนไขทางทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่มีความขาดแคลนและเสื่อมสภาพ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ด้านเงื่อนไขบริการสาธารณะ หมายถึง การพัฒนาคุณภาพ ความเพียงพอ และการกระจายบริการให้มีความทั่วถึง (Emerson & Nabatchi, 2015)

(2) ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (socioeconomic and cultural) ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น รายได้ ระดับการศึกษา วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์หลากหลาย ลักษณะเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการสนับสนุนคุณภาพบริการ หรือปัญหาเงื่อนไขทางทรัพยากรและบริการสาธารณะ รวมทั้งยังสะท้อนถึงการขาดความสามารถทางการเงิน หรือข้อมูลข่าวสาร จนทำให้มีความซับซ้อนที่ต้องนำไปสู่การจัดการปกครองแบบร่วมมือกันที่สุดในที่สุด (Emerson & Nabatchi, 2015)

(3) กรอบของกฎหมายและนโยบาย (policy and legal frameworks) ที่มาจากรัฐสภา รัฐบาล ศาล กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งไม่ใช่แค่กฎหมายและนโยบายที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของรัฐ

เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกระทำของภาคเอกชน รวมถึงแนวทางการดำเนินงานของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันอีกด้วย (Bryson et al., 2006) ที่จะออกมาในรูปของรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด กฎกระทรวง หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดก็ได้ รวมไปถึงแผนและแผนยุทธศาสตร์ (Bingham, Nabatchi, & O' Leary, 2005)

(4) ลักษณะความเป็นเครือข่ายขององค์การ (network characteristics) หมายถึง โครงสร้างการพึ่งพากันขององค์การที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความหลากหลายหรือเป็นเครือข่ายกัน ไม่ใช่แค่เป็นระบบย่อยของความเป็นทางการระหว่างกันเท่านั้น แต่ยังมีการติดต่อกันที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานแบบไม่เป็นทางการอีกด้วย โดยปัจเจกหรือองค์การที่จะนำไปสู่ความร่วมมือจะมีความพร้อมในการเป็นหุ้นส่วนกันและมีระดับของโครงสร้างความสัมพันธ์ที่แผ่ร่นอยู่ด้วย (Bryson et al., 2006; Emerson et al., 2010)

(5) ความสัมพันธ์ทางอำนาจและพลวัตทางการเมือง (political dynamics and power relations) ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยอำนาจและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจะมีอิทธิพลต่อการกำเนิด ความต่อเนื่องและความสามารถในการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันโดยพลวัตทางการเมืองและอำนาจจะมาจากอำนาจหน้าที่ที่ถูกกำหนด ทรัพยากร ข้อมูล ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการตัดสินใจของกระบวนการร่วมมือที่เป็นเฉพาะ (Ansell & Gash, 2008; Bryson et al., 2006)

(6) ประวัติความขัดแย้ง (history of conflict) ความขัดแย้งระหว่างตัวแสดงที่สำคัญภายใต้เงื่อนไขบริบทของระบบเหล่านี้ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่งผลต่อความเชื่อมั่นระหว่างกัน ขณะเดียวกันบริบทที่มีความเชื่อมั่นสูงที่แสดงถึงการมีทุนทางสังคมก็จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือได้ง่าย (Ansell & Gash, 2008; Thomson & Perry, 2006)

ปัจจัยการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันดังกล่าว เป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนการทำงานแบบร่วมมือกันให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อการทำงานของหน่วยงานภาคีหุ้นส่วนที่เข้ามาเป็นเครือข่ายการทำงานแบบร่วมมือกัน ในทางตรงกันข้ามหากปัจจัยการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหา อุปสรรคการทำงานร่วมกัน การทำงานแบบประสานความร่วมมือก็อาจถูกกีดกัน หรือขัดขวางไม่ให้เกิดความต่อเนื่องจนนำไปสู่ความล้มเหลวไม่สามารถขับเคลื่อนการทำงานต่อไปได้

รูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทย

การจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทยได้มีการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคประชาสังคม หรือระหว่างหน่วยงานภาคเอกชนกับภาคประชาสังคม อันเป็นผลเนื่องมาจากบทบาทการแสดงของภาคส่วนต่างๆ ที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น ประกอบร่วมกับมูลเหตุแห่งปัจจัยหลายประการที่เข้ามาประกอบร่วมกัน ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทยโดย วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2557) ได้ศึกษาวิจัยสำรวจการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันของไทย ได้จำแนกความร่วมมือออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

(1) การประสานงานระหว่างหน่วยงาน (Co-Ordination) เป็นรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับต่ำที่สุด ซึ่งเป็นเพียงการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีเป้าหมายเพื่อให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้ภาคีทุกฝ่ายมีการดำเนินงานบางอย่างร่วมกันให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาคีในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เช่น การมีการประชุมหารือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน และการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานก็ยังคงดำเนินการกิจไปตามกลไกและกระบวนการบริหารงานของหน่วยงานนั้นๆ การประสานความร่วมมือดังกล่าวจึงไม่ได้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ไม่มีการแบ่งปันทรัพยากรในการดำเนินการกิจร่วมกัน และไม่มีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างบุคลากรของหน่วยงานภาคี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งรูปแบบนี้เป็นเพียงแค่การประสานงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน โดยใช้วิธีการประสานงานอย่างเป็นทางการที่มีอยู่แล้ว เป็นความร่วมมือที่เอื้อประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหลัก หรือได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างภาคีจะแสดงออกในลักษณะที่หน่วยงานฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ขอความร่วมมือ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุนความร่วมมือในการดำเนินการกิจบางอย่างร่วมกัน (วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ, 2557)

(2) การร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) เป็นรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับที่สูงกว่าการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (Co-Ordination) เนื่องจากหน่วยงานภาคีความร่วมมือได้เข้ามาแสดงบทบาทในการดำเนินการกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน หรือมีการปฏิบัติงานในขั้นตอนบางอย่างในกระบวนการเดียวกัน ซึ่งการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นหน่วยงานภาคีจะมีการแสดงบทบาทหน้าที่ของตนไปพร้อมกัน โดยมีการตกลงเกี่ยวกับขอบเขตความ

รับผิดชอบและการแบ่งงานระหว่างกัน มีเป้าหมายในการบูรณาการกลไกการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานร่วมกัน การประสานงานการปฏิบัติงานเป็นความร่วมมือที่หน่วยงาน/องค์กรภาคีทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยมีการสร้างกลไกความร่วมมือในลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร ถึงแม้จะมีการปฏิบัติภารกิจร่วมกันและมีการจัดสรรทรัพยากรทางการบริหารร่วมกัน แต่การดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพียงการปฏิบัติตามความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายตามปกติ โดยไม่ใช้ภารกิจที่เกิดจากการริเริ่มจากภาคีความร่วมมือกัน อีกทั้งการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานภาคียังคงเป็นการดำเนินการภายใต้กลไกและกระบวนการทำงานของแต่ละหน่วยงานมากกว่าที่จะเป็นสร้างกลไกการบริหารเชิงเครือข่ายระหว่างกันขึ้นมาใหม่ (วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ, 2557)

(3) การร่วมมือกันดำเนินการกิจ (Collaboration) เป็นรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับสูงสุด เพราะภาคีแต่ละฝ่ายเข้าร่วมกันริเริ่มดำเนินการกิจหรือกิจกรรมการทำงานในรูปแบบใหม่ โดยมีเป้าหมายที่ภาคีความร่วมมือร่วมกันกำหนดขึ้น ซึ่งถือเป็นการประสานความร่วมมือที่ขยายขอบเขตมากกว่าในแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) ที่เป็นการบูรณาการเป้าหมายของแต่ละหน่วยงาน การร่วมมือกันดำเนินการกิจ (Collaboration) มีลักษณะสำคัญในการเข้าร่วมดำเนินการกิจร่วมกัน คือหน่วยงานภาคีทุกฝ่ายได้มีการแบ่งปันทรัพยากรทางการบริหาร เพื่อร่วมขับเคลื่อนภารกิจเป้าหมาย มีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นทางการ ซึ่งมาจากการพัฒนากลไกการทำงานร่วมกันใหม่ โดยมิใช่มาจากรูปแบบการทำงานปกติที่แต่ละฝ่ายมีอยู่แล้วภายในหน่วยงาน/องค์กร ความร่วมมือที่เกิดขึ้นอาจจะมาจากการคิดริเริ่มนโยบายของผู้บริหารหน่วยงาน นอกจากนี้การเข้าร่วมของภาคีต่างๆ เป็นผลมาจากความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างกลไกการบูรณาการความร่วมมือให้มีขีดความสามารถระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อก้าวข้ามอุปสรรคในการบริหารภารกิจของภาครัฐแบบเดิมและเพื่อดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ แต่ในบางกรณีรูปแบบความร่วมมือได้ถูกออกแบบให้มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนที่ไม่สามารถบรรลุได้ด้วยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง จึงเป็นผลให้ต้องมีการรวมกลุ่มกำหนดวิธีการทำงานร่วมกันใหม่ ซึ่งในทางกระบวนการนโยบายสาธารณะไม่ใช่ความร่วมมือเพียงบางขั้นตอนกระบวนการเท่านั้นแต่เป็นการดำเนินงานที่กำหนดความรับผิดชอบและจัดระบบการทำงานขององค์กรความร่วมมือขึ้นมาใหม่ (วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ, 2557)

รูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันดังกล่าว องค์กร หน่วยงาน หรือภาคีความร่วมมือจะใช้รูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันแบบใดในการดำเนินการกิจนั้น ควร

พิจารณาถึงภารกิจหลักที่ดำเนินการอยู่ดำเนินการด้วยระบบ ขั้นตอนแบบใด การมีระเบียบข้อบังคับที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในแต่ละรูปแบบจะช่วยกำหนดถึงบทบาทการแสดงของหน่วยภาคีความร่วมมือที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งบทบาทการแสดงของหน่วยภาคีความร่วมมือต่างๆ จะเป็นตัวกำหนดให้ปฏิบัติภารกิจภายใต้รูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันแบบใดเช่นกัน

ภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะแบบประสานความร่วมมือ

ภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะซึ่งจำแนกตามประเภทหน่วยงานของรัฐนั้น ได้แก่ บริการสาธารณะทางปกครอง บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม และบริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทย และพิจารณาคู่กับปัจจัยการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันนั้น สามารถที่จะอธิบายถึงภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะประเภทต่างๆ ในรูปแบบประสานความร่วมมือได้ดังนี้

บริการสาธารณะทางปกครอง (Administrative Public Service)

ความพิเศษของบริการสาธารณะทางปกครอง คือ ฝ่ายปกครอง (รัฐ) เป็นผู้ใช้อำนาจฝ่ายเดียวในการจัดบริการสาธารณะ บริการสาธารณะที่ดำเนินการจะเกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันประเทศ การบังคับใช้กฎหมาย องค์การหรือหน่วยงานผู้ดำเนินการจึงมีสถานะเป็นส่วนราชการ และไม่สามารถถ่ายโอนให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมดำเนินการได้

ด้วยลักษณะพิเศษดังกล่าว เมื่อวิเคราะห์การจัดทำบริการสาธารณะทางปกครอง (Administrative Public Service) แบบประสานความร่วมมือ พบว่าสามารถดำเนินการได้ในลักษณะรูปแบบการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (Co-Ordination) เนื่องด้วยเพราะบทบาทการแสดงของหน่วยงานภาคีความร่วมมือยังคงให้ความสำคัญกับการดำเนินการกิจไปตามระบบ ขั้นตอน กระบวนการ และกลไกการบริหารของหน่วยงาน การทำงานแบบประสานความร่วมมือจึงเป็นการประสานงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานนั้นๆ และเมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยของการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน พบว่าปัจจัยด้านเงื่อนไขของทรัพยากรหรือบริการสาธารณะ และกรอบของกฎหมายและนโยบาย เป็นปัจจัยสำคัญที่ให้อำนาจของฝ่ายปกครอง (รัฐ) ฝ่ายเดียวเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะ กล่าวคือปัจจัย

ด้านเงื่อนไขของทรัพยากรหรือบริการสาธารณะ เงื่อนไขทางทรัพยากรสาธารณะในที่นี้ไม่ได้เกิดจากความบกพร่องของรัฐ หรือจากความขาดแคลนและเสื่อมสภาพ ตามข้อเสนอของ Emerson & Nabatchi (2015) แต่เป็นเพราะทรัพยากรสาธารณะเป็นสิ่งที่รัฐต้องคุ้มครองควบคุม และกำกับดูแลให้เกิดความเท่าเทียม เสมอภาค และใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะทางปกครองได้ครอบคลุมวิถีชีวิตประชาชนได้มากที่สุด สำหรับปัจจัยด้านกรอบของกฎหมายและนโยบาย ซึ่งฝ่ายปกครอง (รัฐ) เป็นผู้บัญญัติและกำหนดขึ้น รวมถึงการตัดสินใจของรัฐ (Bryson et al., 2006) และหมายรวมถึงกฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงแผน แผนยุทธศาสตร์ (Bingham, Nabatchi, & O' Leary, 2005) ปัจจัยทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมและให้อำนาจรัฐฝ่ายเดียวเท่านั้นในการจัดบริการสาธารณะทางปกครองดังนั้นรูปแบบการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (Co-Ordination) สามารถที่จะนำเข้าร่วมในการปฏิบัติการกิจได้ โดยที่ยังคงให้ความสำคัญกับระบบขั้นตอนและอำนาจของรัฐในการให้บริการสาธารณะทางปกครอง

บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม (Industrial and Commercial Public Services)

การจัดบริการบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมจะมีลักษณะเป็นการผลิตและ/หรือจำหน่ายสินค้าและบริการเพื่อแสวงหารายได้โดยที่ฝ่ายปกครอง (รัฐ) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นเกินร้อยละ 50 มีลักษณะการดำเนินการคล้ายของเอกชน การจัดโครงสร้างองค์การจึงมีลักษณะผสมผสาน เรียกว่า “รัฐวิสาหกิจ (public enterprise)”

ด้วยสถานะขององค์กรยังคงเป็นรัฐแต่บทบาทการแสดงมีลักษณะเป็นเอกชน เมื่อวิเคราะห์การจัดทำบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม (Industrial and Commercial Public Services) แบบประสานความร่วมมือ พบว่าสามารถดำเนินการได้ในลักษณะรูปแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) เนื่องจากเพราะเป้าหมายในการให้บริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมสามารถกำหนดเป้าหมายภารกิจในการขับเคลื่อนที่ชัดเจนได้ สามารถสร้างภาคีข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตความรับผิดชอบและแบ่งงานระหว่างกันเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานร่วมกันได้ และท้ายที่สุดองค์กรภาคีทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยการสร้างความร่วมมือในลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร และเมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยของการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน พบว่าปัจจัยด้านลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางอำนาจและพลวัตทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริม และเกื้อกูลให้เกิด

รูปแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) กล่าวคือ ปัจจัยด้านลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่ง Emerson & Nabatchi (2015) ได้อธิบายครอบคลุมถึงความหลากหลายทางชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ (รายได้) ระดับการศึกษา มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดคุณภาพบริการหรือปัญหาเงื่อนไขทางทรัพยากรและบริการสาธารณะ สำหรับปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางอำนาจและพลวัตทางการเมือง ด้วยอำนาจและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการก่อเกิดและความต่อเนื่องของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน โดยส่งผลต่อการกำหนดทรัพยากร และข้อมูล อันส่งผลต่อการตัดสินใจในกระบวนการความร่วมมือ (Ansell & Gash, 2008; Bryson et al., 2006) ดังนั้นบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมจึงควรดำเนินการในรูปแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) เพื่อให้เกิดการจัดสรร จำหน่าย จ่ายแจกทรัพยากรสาธารณะที่สมดุลและประชาชนผู้รับบริการจ่ายได้ในราคาที่เท่าเทียมกัน

บริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Public Services)

ภารกิจบริการสาธารณะทางวัฒนธรรม สังคม และการให้บริการแก่สังคม จะไม่มีลักษณะเป็นการแสวงหารายได้ หรือผลกำไร การปฏิบัติงานต้องการความอิสระและคล่องตัวซึ่งหน่วยงานที่รองรับในการปฏิบัติภารกิจคือ องค์การมหาชน

ด้วยลักษณะของภารกิจที่ต้องการความอิสระ และความคล่องตัวในการปฏิบัติภารกิจดังกล่าว หน่วยงานที่รองรับจึงไม่ควรใช้วิธีการของทางราชการในการบริหาร ซึ่งเมื่อวิเคราะห์การจัดทำบริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Public Services) แบบประสานความร่วมมือ พบว่าสามารถดำเนินการได้ในลักษณะรูปแบบการร่วมมือกันดำเนินการกิจ (Collaboration) เนื่องจากภาคีความร่วมมือแต่ละฝ่ายสามารถที่จะร่วมกันริเริ่มการดำเนินการกิจหรือกิจกรรมการทำงานในรูปแบบใหม่ โดยภาคีความร่วมมือสามารถร่วมกันกำหนดเป้าหมายขึ้นใหม่ อีกทั้งยังสามารถร่วมกันพัฒนากลไกการทำงานร่วมกันในรูปแบบใหม่ขึ้นมาได้ โดยมีได้มาจากรูปแบบการทำงานแบบปกติที่แต่ละฝ่ายมีอยู่แล้ว และเมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยของการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน พบว่าปัจจัยด้านลักษณะความเป็นเครือข่ายขององค์การและประวัติความขัดแย้ง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการก่อเกิดและพัฒนาการทำงานแบบร่วมมือกัน กล่าวคือ ปัจจัยด้านความเป็นเครือข่ายขององค์การทั้งระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันและนำไปสู่การสร้างภาคีความร่วมมือกัน (Bryson et al., 2006; Emerson et al., 2010)

สำหรับปัจจัยด้านประวัติความขัดแย้ง ที่หมายรวมถึงบริบทของความขัดแย้งภายใต้ศักยภาพการมีทุนทางสังคมที่สูงก็จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือกันได้ง่าย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงจะส่งผลต่อความไว้วางใจ ดังนั้นการสร้างความร่วมมือกันจะก่อให้เกิดการสร้าง ความเชื่อมั่นขึ้นระหว่างกัน (Ansell & Gash, 2008; Thomson & Perry, 2006) การกิจบริการสาธารณะทางสังคมและวัฒนธรรม หากดำเนินการในรูปแบบการร่วมมือกันดำเนินการกิจ (Collaboration) จะส่งผลให้องค์การ/หน่วยงานเกิดความคล่องตัว มีอิสระและมีระบบบริหารที่เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจที่รับผิดชอบ

บทวิเคราะห์จากภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะกับแนวคิดการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน

การดำเนินการกิจการจัดทำบริการสาธารณะแต่ละด้านในรูปแบบของการประสานความร่วมมือนั้น สิ่งสำคัญจะต้องนำปัจจัยของการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันมาพิจารณาประกอบด้วยร่วมด้วยต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดการทำงานแบบเครือข่าย จนนำไปสู่รูปแบบการทำงานแบบร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องด้วยเพราะปัจจัยของการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันอาจเป็นได้ทั้งตัวแปรที่ส่งเสริม สนับสนุน หรือ ก่อให้เกิดการทำงานแบบร่วมมือกัน แต่ในขณะเดียวกันก็อาจเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรค หรือ ขัดขวางให้การทำงานแบบร่วมมือกันต้องประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินการกิจได้ นอกจากนี้รูปแบบของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันมีลักษณะเฉพาะในแต่ละรูปแบบอันเกิดจากขั้นตอนการดำเนินการ ลักษณะของกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน ปฏิสัมพันธ์ของภาคีเครือข่าย ตลอดจนเป้าหมาย และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการทำงานแบบร่วมมือกัน

สรุป

ภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะเป็นภารกิจที่สำคัญของฝ่ายปกครอง (รัฐ) ในขณะเดียวกันบริการสาธารณะก็เป็นตัวชี้วัดสำคัญประการหนึ่งต่อความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะบริการสาธารณะทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน แต่ด้วยปัจจุบันความเข้มแข็งของกลุ่มภาคประชาสังคมมีความหลากหลายและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น การมีกลุ่มชนชั้นนายทุนที่มีศักยภาพสูงและพร้อมที่จะทำงานร่วมกับรัฐอยู่ตลอดเวลา บทบาทของรัฐต่อการ

จัดบริการสาธารณะในด้านต่างๆ จึงควรตระหนักถึงกลุ่มตัวแทนที่มีบทบาทการแสดงต่างๆ ต่อการกระทำเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ พร้อมกับการเห็นความสำคัญของตัวแสดงต่างๆ นี้ ต่อการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะในรูปแบบที่เหมาะสมกับภารกิจและบทบาทการแสดง ด้วยเหตุเพราะการดำเนินภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะแบบประสานความร่วมมือ จะเป็นประโยชน์ต่อรัฐในการสร้างเครือข่ายขององค์กร การสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ การคงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ และในขณะเดียวกันก็สามารถแก้ปัญหาในบางประการได้ เช่น ปัญหาข้อพิพาท ข้อขัดแย้งที่รัฐไม่สามารถแก้ไขได้เพียงฝ่ายเดียว ปัญหาจากนโยบายที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการ ปัญหาการให้ความสำคัญต่ออำนาจทางการเมืองหรือการบริหาร ปัญหาจากการสูญเสียศรัทธาของพลเมืองต่อการบริหาร เป็นต้น

ภารกิจการจัดทำบริการสาธารณะแบบประสานความร่วมมือเมื่อวิเคราะห์ภายใต้รูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในประเทศไทยร่วมกับปัจจัยการก่อตัวของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาส่งเสริม สนับสนุน หรือเกื้อกูลให้การประสานความร่วมมือก่อเกิดขึ้น หรือพัฒนาก้าวหน้าขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวาง กีดกันให้การประสานความร่วมมือไม่สามารถดำเนินการได้หรือพัฒนาต่อเนื่องไปได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ภายใต้งานศึกษาถึงการจัดทำบริการสาธารณะแบบประสานความร่วมมือนั้น ข้อเสนอสรุปผลประโยชน์ที่ได้ หรือประเด็นปัญหาที่พบอาจมีการเปลี่ยนแปลงและเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาภายในช่วงเวลานึงๆ ด้วยเหตุเพราะปัจจัยของการก่อตัวของการประสานความร่วมมือมีลักษณะเป็นพลวัตรที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา โสภณโกโคย. (2553). ความหมายและคุณลักษณะของหน่วยงานของรัฐกับการจัดทำประมวลจริยธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมมาตรฐานจริยธรรม สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.
- กรพจน์ อัสวินวิจิตร. (ม.ป.ป.). หลักนิติธรรมกับการบริการสาธารณะของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. (2557). การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารจัดการ

บ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ (สสส.) และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2554). สัญญาทางปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). การจำแนกประเภทหน่วยงานของรัฐ ในกำกับของฝ่ายบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.

Bingham, L.B., Nabatchai, T., & O’Leary, R. (2005). The new governance: Practices and processes for stakeholder and citizen participation the work of government. *Public Administration Review*, 65(5), 547-558.

Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Stone, M. M. (2006). The Design and Implementation of Cross-Sector Collaborations: from the Literature. *Public Administration Review*, 66, 44-55.

Emerson, k., & Nabatchai, T. (2015). *Collaborative Government Regimes*. Washington, DC: Georgetown University Press.

F.M. Marx, (1959). *Elements of Public Administration*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.

Thomson, A. M., & Perry, J. L. (2006). Collaboration Processes: Inside the Black Box. *Public Administration Review*, 66(1), 20-32.

Vangen, S., & Huxham, C. (2010). Introducing the Theory of Collaborative Advantage. In S. Osborne (Ed.), *New Public Governance: Emerging perspectives on theory and principle of public governance* (pp. 163-184) New York: Routledge.

การคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ ของโรคโควิด-19*

PROTECTION OF THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

สาธิตี ลิขิตพัฒนกุล

Salinee Likitpattanakul

ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์

Chaiwat Pomphithak

ประติษฐา ลิขิตพัฒนกุล

Pradittha Likitpattanakul

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: salinee.lik@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องการคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงสถานการณ์ของคนพิการกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในทางระหว่างประเทศ และมาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย จากการศึกษามาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในทางระหว่างประเทศ พบว่า ประเด็นที่ควรพิจารณาหากต้องจัดทำแผนงานหรือการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริง มีดังต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าเสียงของคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของทุกแผนที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 2) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าทุกแผนงานที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 คำนึงถึงคนพิการด้วย มีการรวมคนพิการไว้ในทุกแผนงาน และสามารถใช้ในการดำเนินการได้ดีสำหรับคนพิการ 3) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการได้รับทุกอย่างตามที่คนพิการจำเป็นต้องได้รับในระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 4) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการทุกคนได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม จากการศึกษามาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย ภาครัฐมีการออกมาตรการต่าง ๆ

* Received 26 October 2022; Revised 29 October 2022; Accepted 30 October 2022

สำหรับคนพิการ ซึ่งถือเป็นนโยบายที่ดี หากแต่แผนงานและการดำเนินงานสำหรับคนพิการ บางอย่าง ยังพบอุปสรรคในการเข้าถึงบริการที่จัดขึ้นอยู่ ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิคนพิการทั้งขณะและหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประเทศไทยจึงควรนำกฎหมายระหว่างประเทศและตราสารที่มีเนื้อหาคุ้มครองสิทธิคนพิการ มาเป็นแนวทางในการดำเนินการและจัดทำแผนงานที่ดีสำหรับคนพิการ เพื่อคนพิการจะได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเท่าเทียมและขจัดอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับคนพิการ และเพื่อให้แน่ใจได้ว่า คนพิการจะไม่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง

คำสำคัญ : การคุ้มครองสิทธิคนพิการ, โควิด-19, อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006, เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs), แผนแม่บทอาเซียน ค.ศ. 2025

Abstract

The academic article "Protection of the rights of persons with disabilities during the COVID-19 pandemic" aims to present the situation of persons with disabilities with the spread of the COVID-19 disease, measures to protect the rights of persons with disabilities in international, and measures to protect the rights of persons with disabilities in Thailand. The study of measures to protect the rights of persons with disabilities in international was found that the issues that should be considered when making plans or taking any action related to persons with disabilities so that persons with disabilities are truly protected. These are ideas to consider: 1) Make sure that persons with disabilities have a big say in all plans about Covid-19. 2) Make sure all plans about Covid-19 include persons with disabilities and can be used to perform well for persons with disabilities. 3) Make sure persons with disabilities get everything they need during and after the COVID-19 pandemic. 4) Make sure that all persons with disabilities are treated fairly. Persons with disabilities should not be left out or treated badly. Moreover, the study of measures to protect the rights of persons with disabilities

in Thailand was found that Government agencies have released policies to assist and remedy persons with disabilities. Every action taken was good policy. However, some programs and operations for persons with disabilities obstacles to accessing organized services are still encountered. Therefore, in order to protect the rights of persons with disabilities both during and after the COVID-19 pandemic situation. Thailand should implement international laws and instruments that protect the rights of persons with disabilities to be a guideline to implement and create a good plan for people with disabilities in order to ensure that persons with disabilities receive equal protection of their rights and eliminate obstacles that arise with them. Furthermore, to guarantee that persons with disabilities will not be left behind.

Keywords: Protection of the Rights of Persons with Disabilities, COVID-19, The 2006 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities the Convention (CRPD), Sustainable Development Goal (SDGs), ASEAN Enabling Masterplan 2025

บทนำ

นับตั้งแต่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งพบการรายงานการพบเชื้อ Coronavirus disease (COVID-19) หรือ โควิด-19 ที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน (United Nations, 2021) ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อยู่อย่างต่อเนื่อง จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ประชากรเกือบทุกกลุ่มต้องประสบกับความยากลำบากในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนพิการ ซึ่งเป็นกลุ่มคนเปราะบางที่มีความอ่อนไหวต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว ยิ่งต้องประสบกับความยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวโรค การ

ป้องกันตนเอง การเข้าถึงกระบวนการรักษาพยาบาล ตลอดจนมีความยากลำบากในการเข้าถึงมาตรการต่าง ๆ ของรัฐที่จัดมีขึ้นเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19

นอกจากผลกระทบด้านสาธารณสุขที่คนพิการได้รับแล้ว ยังมีผลกระทบด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนพิการด้วย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563) และเพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทั่วโลกกำลังเผชิญ อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะยังอยู่กับประชากรโลกไปอีกต่อเนื่อง ในทางระหว่างประเทศจึงได้มีการออกมาตรการคุ้มครองสิทธิคนพิการในด้านต่าง ๆ ที่ครอบคลุมมากมาย (United Nations, 2020) ดังนั้นประเทศไทยซึ่งรับและเข้าร่วมอนุสัญญา/ข้อตกลงในทางระหว่างประเทศในฐานะสมาชิกหนึ่งแห่งองค์การสหประชาชาติ จึงมีประเด็นที่ต้องศึกษามาตรการต่าง ๆ ของประเทศไทยที่เป็นการคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์โรคระบาดนี้ ว่าสอดคล้องกับมาตรการในทางระหว่างประเทศเพียงใด และมาตรการดังกล่าวเพียงพอในการคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 แล้วหรือไม่ ประเทศควรทำอย่างไรเพื่อให้แน่ใจว่าคนพิการได้รับสิทธิ ทั้งขณะและหลังจากสถานการณ์ Covid-19

ปัจจุบันการคุ้มครองสิทธิคนพิการในทางระหว่างประเทศ มีการกำหนดเป็นมาตรการไว้ในอนุสัญญา/ข้อตกลง/แผนงานต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน อาทิ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และแผนแม่บทอาเซียน ค.ศ. 2025 เป็นต้น และเพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการที่ดี ที่สามารถคุ้มครองสิทธิคนพิการได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับมาตรการในทางระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องศึกษาและนำแนวทางที่ดีในทางระหว่างประเทศมาบูรณาการและปรับใช้กับประเทศไทยเพื่อให้แน่ใจได้ว่าผู้พิการจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างแท้จริง

การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 กับคนพิการ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทั่วโลกและประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนทุกกลุ่ม โรคโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ (กรมควบคุมโรค, 2564) ที่ไม่เคยเกิดในโลกและประเทศไทยมาก่อน มีผู้ล้มป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ทำให้ทุกภาคส่วนต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคที่

เกิดขึ้นและติดต่ออย่างรวดเร็วจากคนสู่คนเป็นวงกว้าง ในช่วงที่ผ่านมาจะเห็นว่ามาตรการที่ภาครัฐนำมาประชาสัมพันธ์กับประชาชนคนไทยเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ลดการสัมผัสและแพร่กระจายเชื้อ เป็นมาตรการพื้นฐานที่สอดคล้องตามองค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงการติดเชื้อ โดยมีคำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่เป็นมาตรฐานเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ อาทิ การล้างมือเป็นประจำ ปิดปากและจมูกเมื่อไอและจาม ประณีสัตว์และไขให้สุกและสะอาด หลีกเลี่ยงการสัมผัสใกล้ชิดกับบุคคลที่แสดงอาการของโรคระบบทางเดินหายใจ เช่น ไอ จาม เป็นต้น (United Nations, 2021) แต่เนื่องด้วยเป็นการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ทำให้มีความยากลำบากอย่างมากในการจำกัดความสูญเสียและผลกระทบอันเกิดจากโรคระบาด โดยตลอดช่วงการแพร่ระบาดที่ผ่านมาจะเห็นว่า มีคนหลายกลุ่มได้รับผลกระทบและพบปัญหาเรื่องการเข้าถึงสิทธิการรักษามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนพิการซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงและมีโอกาสสัมผัสและได้รับเชื้อมากกว่าคนทั่วไป ที่ดูเหมือนว่าจะได้รับผลกระทบรุนแรงมากขึ้นและกระทบสิทธิของคนพิการโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นคนพิการโดยประจักษ์หรือไม่ก็ตาม ล้วนต้องเผชิญกับอุปสรรคและการเลือกปฏิบัติในการเข้าถึงบริการการแพทย์และบริการที่สำคัญต่าง ๆ ตลอดจนการคุ้มครองทางสังคมและความมั่นคงทางการเงิน บริการด้านสุขภาพจิตที่ดี และเทคโนโลยีการสื่อสาร (UN DESA and UN Women, 2020) บทความในส่วนนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของคนพิการและการเผชิญหน้ากับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้น

ในสถานการณ์ปกติ คนพิการ มักประสบปัญหาการใช้ชีวิตที่ยากลำบากกว่าคนทั่วไปอยู่แล้ว และคนพิการจำนวนมากมักถูกละทิ้งและได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม แต่โควิด-19 ยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง กล่าวคือ คนพิการบางคนอาจตกอยู่ในอันตรายมากขึ้นเนื่องจากโควิด-19 อย่างที่รู้กันดีว่า โควิด-19 จะแพร่กระจายได้ง่ายหากอยู่ใกล้คนอื่น ในขณะที่คนพิการบางกลุ่มหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนพิการจำนวนหนึ่งจำเป็นต้องอยู่ใกล้คนอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือหรือต้องการได้รับการสนับสนุน จึงเป็นไปไม่ได้เลยที่คนพิการจะใช้ชีวิตแบบมีระยะห่างได้ทุกกิจกรรมตามนโยบายที่ภาครัฐประชาสัมพันธ์และประกาศใช้ ดังกรณี คนพิการทางการเห็นซึ่งมีความจำเป็นต้องสัมผัสกับสิ่งของหรือบุคคลอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะ

ในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเช่น ในการเดินทางของคนพิการทางการเห็นซึ่งต้องมีการสัมผัสกับพื้นผิวต่าง ๆ เช่น ราวสะพาน หรือหากมีบุคคลช่วยนำทางคนพิการทางการเห็นก็ต้องมีการสัมผัสกับบุคคลอื่นอย่างใกล้ชิด ส่วนกรณีของคนพิการทางการได้ยิน ที่อาจต้องมองเห็นการขยับปากของผู้พูดเวลาต้องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น แต่ด้วยมาตรการสวมหน้ากากเพื่อป้องกันโควิด-19 ทำให้คนพิการทางการได้ยินไม่สามารถอ่านริมฝีปากซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการรับสารได้ ทำให้คนพิการกลุ่มนี้ใช้ชีวิตลำบากมากขึ้น รวมถึงกรณีของคนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือเป็นผู้ป่วยติดเตียง ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องใกล้ชิดกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ดูแล

นอกจากนี้ยังพบว่าคนพิการส่วนใหญ่ พบอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากวิธีการและรูปแบบของการสื่อสารสำหรับคนทั่วไป กล่าวคือ เป็นการยากสำหรับคนพิการบางกลุ่มในการทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 รวมถึงข้อมูลรายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดต่าง ๆ เพราะข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบที่ไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ดังเช่น ปัจจุบันที่คนนิยมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ตในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคนพิการทางการเห็นไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปแบบภาพ แผนภูมิ หรืออินโฟกราฟฟิกได้ อ่านได้เฉพาะข้อความที่โปรแกรมอ่านจอภาพสามารถอ่านได้ หรือกรณีคนพิการทางการได้ยิน แม้จะมองเห็นภาพและสื่อต่าง ๆ แต่ก็อาจไม่เข้าใจบางข้อความได้อย่างลึกซึ้ง หากไม่มีสื่อที่อธิบายข้อมูลเหล่านี้ในรูปแบบภาษามือ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563)

ในสถานการณ์ปกติ คนพิการบางส่วนมักต้องการ การดูแลสุขภาพด้านยาและการรักษาโรคมามากกว่าคนปกติอยู่แล้ว แต่เมื่อตกอยู่ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สถานพยาบาลทั่วประเทศมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานไป จึงทำให้การเข้าถึงการรักษาที่เคยได้รับยากลำบากขึ้น นอกจากนี้เมื่อคนพิการเองเป็นผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 ยังพบว่าประเภทความพิการที่แตกต่างกัน อาจเป็นสิ่งที่กีดกันคนพิการในการเข้าสู่กระบวนการรักษาพยาบาลด้วย ดังเช่น กรณีของผู้พิการออทิสติกติดเชื้อโควิด-19 ที่เคยถูกปฏิเสธการรับเข้ารักษา (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2564) เป็นต้น รวมถึงในช่วงการ

ระบาดใหญ่โรงเรียนต้องปิดและให้มีการเรียนที่บ้าน ซึ่งก็เป็นสิ่งยากสำหรับคนพิการ ในการจัดหาอุปกรณ์สำหรับใช้เรียนออนไลน์ หรือกรณีการมีส่วนร่วมชั้นเรียนทางอินเทอร์เน็ตอาจทำได้ยากขึ้น (United Nations, 2020) และด้วยการแพร่ระบาดใหญ่ทำให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก สถานประกอบการหลายแห่งมีการลดและปลดพนักงาน ซึ่งคนพิการมักจะเป็นคนกลุ่มแรกที่ถูกปฏิเสธและมีความเสี่ยงสูงที่ถูกให้ออกและตกงานจากเหตุโควิด-19 นี้ในที่สุด และเมื่อคนพิการไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐที่เพียงพอต่อการดำรงชีพแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตคนพิการและการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ยากลำบากนี้ ด้วยเหตุนี้สิทธิของคนพิการจึงควรได้รับการคุ้มครองในสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 โดยต้องได้รับการคุ้มครองทั้งระหว่างและภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ระบาดด้วย กล่าวคือ แม้มาตรการที่นำมาใช้เป็นการทั่วไปจะเป็นมาตรการที่ดี แต่อย่างไรก็ตามอาจเป็นอุปสรรคต่อคนพิการได้ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ดังนั้นจึงควรมีมาตรการด้านต่าง ๆ ซึ่งมีการกำหนดเป็นมาตรฐานที่คำนึงถึงคนทุกกลุ่มมากขึ้น และไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยจะต้องเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการเหล่านี้ด้วย

มาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในทางระหว่างประเทศ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ขัดขวางวิถีชีวิต การทำงาน การติดต่อสื่อสาร การเดินทางทั้งในและนอกประเทศ และด้วยมาตรการจำกัดการแพร่ระบาด ไม่ว่าจะเป็นการล็อกดาวน์ทั้งหมดหรือบางส่วน การปิดพรมแดนระหว่างประเทศ เคอร์ฟิวและการเว้นระยะห่างทางกายภาพ ล้วนส่งผลกระทบต่อทุกด้านของชีวิต ซึ่งจะเห็นได้จากการสูญเสียรายได้ การหยุดชะงักของตลาดและห่วงโซ่อุปทานและการเข้าไม่ถึงบริการทางสังคม (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, 2022) และคนพิการก็เป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดนี้เป็นอย่างมากเนื่องด้วยการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล ตลอดจนมีข้อมูลไม่เพียงพอสำหรับใช้เป็นมาตรการที่ดีให้กับคนพิการทุกกลุ่ม ทั้งนี้เพราะมาตรการเพื่อคนพิการไม่ได้ถูกรวมไว้ในนโยบายป้องกันและฟื้นฟูเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่รัฐบาลประกาศใช้เป็นการทั่วไป

อย่างไรก็ตามด้วยความร่วมมือในทางระหว่างประเทศที่มีการดำเนินการในนามขององค์การสหประชาชาติ ผ่านความตกลงและความร่วมมือต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกทั่วโลก ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ามีข้อตกลงหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับคนพิการและครอบคลุมถึงสิทธิคนพิการ ไม่ว่าจะเป็น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 (The 2006 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities the Convention; CRPD) ที่ถือเป็นกฎหมายหลักในทางระหว่างประเทศที่คุ้มครองสิทธิคนพิการ ซึ่งเริ่มมีการยกร่างโดยองค์การสหประชาชาติ และมีรัฐภาคีจำนวนมากรวมทั้งประเทศไทยด้วย (สาลินี ลิขิตพัฒนกุล, 2557) รวมถึงมีข้อตกลงที่รัฐสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาติร่วมตกลงในวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (the 2030 Agenda for Sustainable Development) โดยเป็นวาระที่ส่งเสริมหลักการพื้นฐานที่ว่า “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ซึ่งเป็นหลักการที่ฝังแน่นในสิทธิมนุษยชนและมีขึ้นเพื่อชี้แนะรัฐในการดำเนินการระดับชาติ ระดับภูมิภาค และนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระหว่างประเทศเพื่อให้บรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (SDGs) 17 เป้าหมายอันเป็นข้อตกลง/ข้อกำหนดที่ทุกประเทศร่วมกันจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นมาตรฐานในการประเมินคุณภาพชีวิต เพื่อให้คนในประเทศได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งแม้เป้าหมาย SDG ทั้ง 17 เป้าหมายจะแยกพิจารณาเป็นเรื่องต่าง ๆ ที่แยกจากกันชัดเจนในแต่ละเป้าหมาย และเป้าหมายที่ 3 ก็เป็นเป้าหมายหลักที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ แต่เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นถึงเจตนารมณ์ที่สำคัญของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า คนพิการเกี่ยวข้องกับทุกเป้าหมาย เพราะทุกเป้าประสงค์และทุกตัวชี้วัด ล้วนรวมคนพิการเข้าไปด้วย ดังจะเห็นได้จากการจำแนกข้อมูลในแทบทุกตัวชี้วัดถึงคนพิการ อีกทั้งโควิด-19 เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในทุกด้านของทุกกลุ่มคน ดังนั้นเป้าหมาย SDG ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นี้คงไม่ใช่เพียง SDG 3 หรือเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีแผนแม่บทอาเซียน ค.ศ. 2025 (ASEAN Enabling Masterplan 2025) ซึ่งเป็นแผนแม่บทสำคัญในระดับภูมิภาคที่ให้ความสำคัญกับสิทธิคนพิการด้วย

จากการศึกษาแผนงานในทางระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค พบว่ามีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพิ่มเติมสำหรับคนพิการไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามีการให้ความสำคัญและคำนึงถึงกลุ่มคนพิการอย่างจริงจัง จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางในการคุ้มครองสิทธิคนพิการ ตั้งแต่มิติระหว่างประเทศ และทางปฏิบัติของนานาประเทศ เพื่อให้เห็นแนวทางการคุ้มครองคนพิการในสถานการณ์โรคระบาด ซึ่งเหตุการณ์นี้อาจมีโอกาสดังขึ้นได้อีกในอนาคต รวมถึงเพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ และให้เห็นแนวทางการตอบสนองและรวมคนพิการเป็นส่วนหนึ่งในวิกฤตการณ์โควิด-19 นี้ จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาแต่ละมาตรการ ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าเสียงของคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของทุกแผนที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 กล่าวคือ ต้องรับฟังและให้ความสำคัญกับเสียงหรือความเห็นของคนพิการต่อการจัดทำแผนงานทุก ๆ ฉบับ หมายถึงรวมถึงแผนที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 นั่นคือ คนพิการต้องสามารถทำงานที่สำคัญเกี่ยวกับโควิด-19 ทั้งระหว่างและหลังสถานการณ์ระบาดได้ เช่น คนพิการสามารถทำให้คนทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของคนพิการ และรู้ว่าสิ่งใดหรืออะไรที่คนพิการจำเป็นต้องได้รับ ตลอดจนให้คนพิการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด/แนวคิดใหม่ในการรับมือและทำให้สถานการณ์โควิด-19 ดีขึ้น ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับอารัมภบท (m) แห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 อันเป็นการที่รัฐภาคียอมรับถึงการช่วยอำนวยความสะดวกของคนพิการที่มีอยู่และ การส่งเสริมให้คนพิการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จะส่งผลให้เกิดความรู้สึถึงความเป็นเจ้าของที่เพิ่มขึ้น และความก้าวหน้าที่สำคัญในการพัฒนาด้านมนุษย์และด้านสังคมซึ่งสอดคล้องกับหลักการทั่วไปของอนุสัญญา ในข้อ 3(c) การเข้ามีส่วนร่วมและเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพในสังคม ทั้งนี้การรับฟังเสียงของคนพิการเพื่อให้เข้าใจความต้องการของคนพิการในสถานการณ์โควิด-19 นี้ย่อมเป็นการสะท้อนตามหลักการของอนุสัญญาฯ ในข้อ 3(d) การเคารพความแตกต่างและการยอมรับว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายของมนุษย์และมนุษยชาติ ซึ่งสอดคล้องกับพันธกรณีทั่วไปแห่งอนุสัญญาในข้อ 4 ที่ว่าด้วยการตัดสินใจอื่นที่เกี่ยวกับประเด็นคนพิการ ให้รัฐภาคีหารือกับคนพิการอย่างใกล้ชิด และให้คนพิการได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันผ่านทางองค์การที่เป็นผู้แทนของตน ทั้งนี้ประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของคนพิการในสถานการณ์โควิด-19 ในทุกๆ ด้านของชีวิตตามแผนแม่บทอาเซียนด้วย ดังปรากฏในข้อ

APSC1 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถมีส่วนร่วมเต็มที่ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะและการเมือง

2. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าทุกแผนงานที่เกี่ยวกับโควิด-19 คำนึงถึงคนพิการด้วย โดยมี การรวมคนพิการไว้ในทุกแผนงาน และสามารถใช้ดำเนินการได้ดีสำหรับคนพิการ กล่าวคือ แผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโควิด-19 ควรจะมีการพูดถึงคนพิการและสิ่งที่คนพิการต้องการ นั้น หมายถึงแผนที่เกี่ยวกับโควิด-19 นั้นต้องเป็นแผนที่ทำขึ้นเพื่อทุกคน แต่ก็อาจมีบางแผนที่มิขึ้น เป็นการเฉพาะสำหรับคนพิการได้ ซึ่งแผนงานเกี่ยวกับโควิด-19 เหล่านั้น อาจรวมถึงแผนรักษา ความปลอดภัยจากโควิด-19 ในสถานการณ์ฉุกเฉินด้วย ดังเช่นกรณีที่คนพิการต้องออกจาก บ้านเพื่อไปอยู่โรงพยาบาลสนามร่วมกับคนจำนวนมากก็ควรมีมาตรการที่ดีเพื่อคุ้มครองสิทธิคน พิการด้วย ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ในอารัมภบท (f) ที่กำหนดให้รัฐภาคียอมรับถึง ความสำคัญของหลักการและแนวนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการระดับโลกเกี่ยวกับคน พิการและข้อกำหนดมาตรฐานว่าด้วยการให้โอกาสที่เท่าเทียมแก่คนพิการที่ส่งผลต่อการจัดทำ แผนในระดับประเทศ และในอารัมภบท (i) รัฐภาคียอมรับถึงความหลากหลายของคนพิการ กล่าวคือ ในสถานการณ์โควิด-19 การกำหนดแผนหรือนโยบายเพื่อความปลอดภัยของคน พิการต้องให้เหมาะสมตามความต้องการจำเป็นของความพิการแต่ละประเภท เช่น ในส่วนการ ป้องกันโควิด-19 หากพิจารณาเรื่องการจัดทำหน้ากากอนามัยก็ควรคำนึงถึงคนพิการทางการได้ ยินด้วย กล่าวคือ ควรออกแบบหน้ากากสำหรับทุกคนให้มีรูปแบบที่เมื่อสวมใส่แล้วยังคง สามารถมองเห็นริมฝีปากของกันและกันได้อยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนพิการทางการได้ยินสามารถ มองเห็นริมฝีปากของคนที่กำลังสื่อสารด้วย จึงช่วยให้สามารถสื่อสารกับคนทุกคนได้ (United Nations, 2020) ซึ่งการรวมคนพิการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนโควิด-19 เป็นไปตาม อารัมภบท (o) ที่ให้รัฐภาคีพิจารณาว่าคนพิการมีส่วนร่วมได้เต็มที่ในกระบวนการตัดสินใจ เกี่ยวกับนโยบายและโครงการต่าง ๆ รวมถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ซึ่งเมื่อมีการใช้ มาตรการเพื่อป้องกันโควิด-19 กับคนพิการแล้ว คนพิการจึงควรถูกรวมในแผนงานนั้นด้วย ซึ่งก็ นับเป็นการให้คนพิการมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ตามข้อ 3(c) และรัฐภาคีแห่งอนุสัญญายังมี พันธกรณีทั่วไปในข้อ 4(1)(c) ในการที่ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของ

คนพิการในนโยบายและแผนงานทั้งปวง ซึ่งสิทธิในการได้รับการรักษาในสถานการณ์โควิด-19 ก็ล้วนแล้วแต่เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของคนพิการเช่นกัน ทั้งนี้ประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับหลักการตามแผนแม่บทอาเซียนที่ว่าด้วยการรวมคนพิการในสถานการณ์โควิด-19 ให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีสิทธิในการทำงาน การไปโรงเรียน การเลือกและตัดสินใจ อย่างเท่าเทียมกับทุกคน นอกจากนี้ยังระบุในแผนแม่บทอาเซียนไว้อย่างชัดเจนในข้อ APSC2 ที่ว่าต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารคำนึงถึงคนพิการ และต้องอยู่ในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารได้

3. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการได้รับทุกอย่างตามที่คนพิการจำเป็นต้องได้รับในระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังเช่น ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโควิด-19 ควรมีความทันสมัยและต้องอยู่ในรูปแบบที่คนพิการเข้าใจได้ง่าย (United Nations, 2020) เนื่องจากคนพิการมีหลากหลายประเภท สื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อการป้องกันโควิด-19 เช่น การล้างมือให้ถูกวิธี ก็ควรมีสื่อที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องตามอนุสัญญาฯ ที่คุ้มครองสิทธิคนพิการในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ในข้อ 9 ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสารสนเทศและการสื่อสารได้ รวมถึงส่งเสริมรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสารสนเทศต่าง ๆ ได้ และอนุสัญญาฯ ยังกำหนดการคุ้มครองเสรีภาพในการเข้าถึงสารสนเทศสำหรับคนพิการไว้เป็นการเฉพาะในข้อ 21 โดยกำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกันให้คนพิการมีเสรีภาพในการแสวงหาและได้รับการเผยแพร่สารสนเทศบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยผ่านรูปแบบการสื่อสารทั้งปวงที่คนพิการเลือก กล่าวคือ การสื่อสารที่คนพิการเลือกนั้นเป็นไปตามความจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภท โดยการสื่อสารที่คนพิการเข้าถึงได้นั้นได้มีการให้คำนิยามไว้ในข้อ 2 แห่งอนุสัญญาฯ ว่าการสื่อสารหมายความว่ารวมถึงการสื่อสารด้วยภาษา การแสดงข้อความ ซึ่งอักษรเบรลล์ การสัมผัส ตัวพิมพ์ขนาดใหญ่ สื่อที่เป็นเสียง เป็นสื่อสำหรับคนพิการทางการเห็น ส่วนสื่อสำหรับผู้พิการทางการได้ยินก็ต้องอยู่ในรูปแบบที่ผู้พิการทางการได้ยินสามารถเข้าใจได้ โดยพันธกรณีในข้อ 21(a) นี้ กำหนดให้รัฐภาคีจัดให้มีสารสนเทศสำหรับประชาชนทั่วไปและคนพิการ ในรูปแบบและเทคโนโลยีที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้และ

เหมาะสมต่อความพิการในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ในข้อ 21(d) กำหนดให้รัฐภาคีสนับสนุนให้สื่อมวลชนรวมทั้งผู้ให้สารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต จัดทำบริการของตนให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ นั่นคือ กรณีสื่อมวลชนหรือเว็บไซต์ที่เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโควิด-19 ควรนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชนซึ่งรวมถึงคนพิการ ให้สามารถทำความเข้าใจข้อมูลเหล่านั้นได้ถูกต้อง เพื่อให้คนพิการสามารถป้องกันและดูแลตนเองในสถานการณ์ที่มีโรคระบาดเช่นนี้ได้ รวมถึงคนพิการควรสามารถเข้าถึงข้อมูลสิทธิประโยชน์และช่องทางการช่วยเหลือ ตลอดจนข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคนรวมทั้งคนพิการด้วย

บริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ควรให้คนพิการได้รับและใช้ได้โดยง่าย เช่น บริการด้านสุขภาพ (health services) และการขนส่งเพื่อเดินทางไปยังสถานที่ให้บริการด้านสุขภาพ (transport to health places) ในสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งมีบางช่วงระยะเวลาที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อสายพันธุ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดอาการรุนแรงและจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างทันท่วงที บางสายพันธุ์พบว่ามียุเสียชีวิตจำนวนมาก ซึ่งหากพบว่าติดเชื้อแล้วคนพิการก็จำเป็นต้องเข้ารับการรักษายาบาลได้โดยเร็วเช่นกัน ทั้งต้องมีสถานบริการว่าจะเป็โรงพยาบาลหรือโรงพยาบาลสนามที่จัดตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจก็ตาม รวมถึงการขนส่งสำหรับนำส่งผู้ติดเชื้อก็จำเป็นต้องให้คนพิการเข้าถึงขนส่งดังกล่าวได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องตามที่อนุสัญญาฯ ได้คุ้มครองการเข้าถึงสิทธิสุขภาพในข้อ 25 ให้รัฐภาคีซึ่งยอมรับคนพิการมีสิทธิในมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงสุดเท่าที่จะหาได้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุความพิการ ด้วยหลักการนี้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข โดยในข้อ 25(a) กำหนดว่าต้องจัดให้มีบริการด้านสุขภาพโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือที่สามารถจ่ายได้สำหรับคนพิการในระดับคุณภาพและมาตรฐานเช่นเดียวกับการที่จัดให้บุคคลอื่น นั้นรวมถึงมาตรการให้การรักษาโดยรวดเร็วหรือแม้กระทั่งการเข้าถึงวัคซีนในมาตรฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยในส่วนการให้บริการด้านสุขภาพข้อ 25(d) ได้กำหนดให้บุคลากรทางการแพทย์ให้การดูแลคนพิการด้วยคุณภาพเดียวกันกับที่ให้การดูแลคนทั่วไป ทั้งนี้ในการดูแลด้านสุขภาพ ข้อ 25(f) กำหนดให้รัฐต้องมีมาตรการในการป้องกันการปฏิเสธการดูแลด้านสุขภาพหรือการบริการด้านสุขภาพต่อคนพิการโดยเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความ

พิการ กล่าวคือ ในสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อคนพิการเดินทางไปขอรับการรักษา ณ สถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลที่มีการให้บริการรักษาผู้ป่วยติดเชื้ออยู่แล้ว โรงพยาบาลดังกล่าวจะปฏิเสธไม่รับคนพิการประเภทใดประเภทหนึ่งเพราะ โรงพยาบาลไม่พร้อมไม่ได้ และในส่วนการเข้าถึงการขนส่งเพื่อไปยังสถานบริการเพื่อสุขภาพนั้น หากมีบริการขนส่งที่ผ่านการดัดแปลง/ปรับเปลี่ยนเพื่อป้องกันการติดเชื้อสำหรับให้บริการในการนำส่งผู้ป่วยติดเชื้อจากบ้านไปยังสถานบริการทางสุขภาพที่ให้การรักษาโควิด-19 อยู่แล้ว ก็ต้องมีมาตรการให้คนพิการเข้าถึงได้ตามอนุสัญญา ในข้อ 9 ที่กำหนดว่าบริการขนส่งที่จัดให้แก่สาธารณะต้องให้คนพิการเข้าถึงได้เช่นกัน ดังเช่นต้องมีรถที่สามารถให้บริการกรณีของผู้นั่งวีลแชร์ได้ รวมถึงกรณีของรถที่ให้บริการผู้ป่วยติดเชื้อทั่วไปก็จะต้องให้บริการกับผู้ติดเชื้อที่มีความพิการได้เช่นกัน

ประเด็นเรื่องบริการด้านสุขภาพ และการขนส่งนี้ สอดคล้องกับ SDG 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทัวถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าประสงค์ที่ 11.2 จัดให้มีการเข้าถึงระบบคมนาคมขนส่งที่ยั่งยืนเข้าถึงได้ปลอดภัย ในราคาที่สามารถจ่ายได้สำหรับทุกคน พัฒนาความปลอดภัยทางถนน โดยการขยายการขนส่งสาธารณะและคำนึงเป็นพิเศษถึงกลุ่มคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ผู้หญิง เด็ก ผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและผู้สูงอายุภายในปี 2573 ซึ่งจะเห็นว่าตัวชี้วัดต่าง ๆ ล้วนครอบคลุมถึงกลุ่มคนพิการด้วย ไม่เพียงเท่านั้นยังสอดคล้องกับข้อ ASCC15 ของแผนแม่บทอาเซียนที่ว่าต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในสำนักงานและอาคารสาธารณะได้ ทั้งนี้รวมถึงข้อ AEC16 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในการขนส่ง การคมนาคม และอาคารสถานที่ได้

คนพิการควรได้รับยารักษาโรคและอุปกรณ์ที่จำเป็น ซึ่งรวมถึงการมีน้ำสะอาดและสิ่งของสำหรับล้างมือ และอุปกรณ์ที่ได้รับนั้นถูกต้องเหมาะสมสำหรับคนพิการ เช่น มีหน้ากากอนามัยสำหรับผู้พิการทางการได้ยินโดยเฉพาะ ที่เมื่อสวมใส่แล้วยังคงสามารถอ่านปากได้ ทั้งนี้เพื่อให้คนพิการทางการได้ยินยังสามารถสื่อสารได้อย่างไม่มีอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับพันธกรณีแห่งอนุสัญญา ข้อ 28 ในส่วนมาตรฐานความเป็นอยู่และความคุ้มครองทางสังคมอย่างเพียงพอ โดยในข้อ 28(2) (a) กำหนดว่ารัฐภาคียอมรับถึงสิทธิของคนพิการในการได้รับความ

คุ้มครองทางสังคมและการอุปโภคสิทธิและให้รัฐภาคีดำเนินขั้นตอนเพื่อปกป้องและส่งเสริมให้สิทธิเกิดได้จริง ซึ่งรวมถึงขั้นตอนประกันการเข้าถึงบริการน้ำสะอาดโดยคนพิการอย่างเท่าเทียม และประกันการเข้าถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับความต้องการจำเป็นอันเกี่ยวเนื่องกับความพิการที่เหมาะสมและที่สามารถจ่ายได้ ซึ่งในเรื่องของการมีน้ำสะอาดและสิ่งของสำหรับล้างมือนี้ สอดคล้องกับ SDG 6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนคน จะเห็นว่าการกำหนดตัวชี้วัดของเป้าหมายนี้ครอบคลุมถึงกลุ่มคนพิการด้วย

คนพิการควรได้รับการสนับสนุนตามความต้องการ/จำเป็นของคนพิการ อย่างปลอดภัยในระหว่างสถานการณ์โควิด-19 โดยควรมีแผนที่ดีของชุมชนเกี่ยวกับการสนับสนุนคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 19 การอยู่ได้โดยอิสระและการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนที่กำหนดว่ารัฐภาคียอมรับสิทธิเท่าเทียมของคนพิการทั้งหลายในการอยู่อาศัยในชุมชน โดยคนพิการสามารถเลือกได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยรัฐภาคีจะดำเนินการมาตรการที่มีประสิทธิผลเพื่อให้คนพิการสามารถได้สิทธิอย่างเต็มที่และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยข้อ 19(a) กำหนดให้คนพิการมีโอกาสเลือกสถานที่อยู่อาศัยทั้งสถานที่ตั้งและบุคคลที่คนพิการต้องการอาศัยอยู่ด้วย บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น และคนพิการไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ในที่อาศัยที่มีการจัดเตรียมให้เฉพาะเท่านั้นดังระบุไว้ในข้อ 19 ของอนุสัญญาฯ นั่นคือ ในสถานการณ์โควิด-19 หากชุมชนมีมาตรการหรือแผนเกี่ยวกับความปลอดภัยของคนในชุมชน ก็ย่อมต้องคำนึงถึงคนพิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนด้วย เพราะคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งคำนึงถึงสิทธิที่คนพิการสามารถอาศัยอยู่กับบุคคลที่ดูแลคนพิการได้โดยไม่ใช้การจำกัดให้คนพิการอยู่ในสถานที่เฉพาะที่จัดให้คนพิการเท่านั้น นั่นก็เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมแห่งการใช้สิทธิและขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยจากโควิด-19 ของคนพิการด้วย ซึ่งในประเด็นการคุ้มครองทางสังคมและการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ของคนพิการนี้สอดคล้องกับ SDG 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย ซึ่งแม้เป้าประสงค์จะระบุถึงประเด็นเป็นการเฉพาะ แต่หากพิจารณาในระดับตัวชี้วัดจะเห็นว่า มีประเด็นที่ครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับสถานการณ์อย่างกรณีโรคระบาดโควิด-19 ด้วย

คนพิการที่อยู่โรงพยาบาลหรืออยู่ที่บ้านจะต้องปลอดภัยและได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม รวมถึงคนพิการควรได้รับความช่วยเหลือหากมีคนใช้ความรุนแรงกับพวกเขาเหล่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 11 ในส่วนของสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงและสถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม โดยกำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการที่จำเป็นทั้งปวงเพื่อประกันการคุ้มครองและความปลอดภัยของคนพิการในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงและสถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม ทั้งนี้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองคนพิการจากการใช้ความรุนแรง ยังสอดคล้องกับ SDG 5 บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน โดยเฉพาะเป้าประสงค์ 5.2 ขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบที่มีต่อผู้หญิงและเด็กหญิงทั้งในที่สาธารณะและที่รโหฐาน รวมถึงการค้ามนุษย์ การกระทำทางเพศ และการแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น ซึ่งในที่นี้รวมถึงคนพิการด้วย

รัฐบาลควรตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการและครอบครัวของคนพิการ มีเงินเพียงพอในการดำรงชีวิตในขณะและหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ดังตัวอย่าง เช่น ถ้าคนพิการไม่สามารถทำงานได้ในสถานการณ์โควิด-19 หรือยากลำบากในการหางานทำ หรือในกรณีสำหรับคนพิการที่ทำงานก็ควรได้รับการสนับสนุนตามสิทธิ โดยการทำให้อำนาจผู้พิการสามารถมีส่วนร่วมในการประชุมหรือเปลี่ยนวิธีการทำงานของพวกเขาได้ ซึ่งสอดคล้องในส่วนมาตรฐานที่กำหนดให้รัฐมีพันธกรณีที่ต้องดำเนินการตามข้อ 27 งานและการจ้างงาน โดยข้อ 27(1)(b) กำหนดให้รัฐคุ้มครองสิทธิของคนพิการบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ในการมีเงื่อนไขการทำงานที่เป็นธรรมและเอื้อประโยชน์ต่อคนพิการรวมทั้งโอกาสที่เท่าเทียมกัน ความปลอดภัยและเงื่อนไขการทำงานที่ถูกสุขอนามัย โดยในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 หากมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานเพื่อป้องกันการติดเชื้อ การประชุมต่าง ๆ ย่อมต้องให้คนพิการมีส่วนร่วมรวมถึงการรับฟังเสียงของคนพิการด้วย โดยประเด็นเรื่องการจ้างงานสอดคล้องกับ SDG 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน โดยเฉพาะในเป้าประสงค์ที่ 8.5 บรรลุการจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่สมควรสำหรับหญิงและชายทุกคน รวมถึง เยาวชนและผู้มีภาวะทุพพลภาพและให้มีการจ่ายที่เท่าเทียมสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่า

เทียมกัน ซึ่งตัวชี้วัดต่าง ๆ ล้วนครอบคลุมถึงคนพิการด้วย ทั้งนี้ประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นยังสอดคล้องกับข้อบ่งชี้ต่าง ๆ ของแผนแม่บทอาเซียนด้วย ดังปรากฏในข้อ AEC1 สร้างนโยบายทางเศรษฐกิจสำหรับลูกจ้าง นายจ้าง และเจ้าของกิจการที่มีความพิการ และข้อ AEC25 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการมีโอกาสในการทำงานเท่าเทียมกับคนทั่วไป รวมถึงในเรื่องการทำให้ธุรกรรมทางการเงินของคนพิการตามข้อ AEC3 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถเข้าถึงธุรกรรมทางการเงินทั้งการไปติดต่อด้วยตนเองที่สาขาและการทำธุรกรรมออนไลน์

นักเรียนที่มีความพิการต้องสามารถเรียนรู้จากที่บ้านได้หากโรงเรียนปิดและควรจะได้กลับไปเรียนที่โรงเรียนหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 คลี่คลาย โดยประเด็นเรื่องการศึกษานี้ก็สอดคล้องกับ SDG 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป้าประสงค์และตัวชี้วัดกำหนดในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับการสร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนต้องเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นคนปกติหรือคนพิการย่อมได้รับการคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อบ่งชี้ต่าง ๆ ของแผนแม่บทอาเซียนด้วย ดังปรากฏในข้อ ASCC11 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ด้วย และข้อ ASCC12 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่านักเรียนพิการสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของการเรียนออนไลน์ รวมถึงในข้อ APSC1 ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการสามารถมีส่วนร่วมเต็มที่ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะและการเมือง

4. ตรวจสอบให้แน่ใจว่าคนพิการทุกคนได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม กล่าวคือ คนพิการไม่ถูกละทิ้งหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดี อาทิ คนพิการต้องไม่ได้รับการรักษาทางการแพทย์ที่แย่กว่าคนทั่วไป คนพิการต้องได้รับการสนับสนุนพิเศษที่จำเป็นสำหรับการอยู่อาศัยที่ดีและปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับอารัมพบท (j) ที่ยอมรับถึงความต้องการจำเป็นที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการรวมทั้งผู้ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษเพิ่มขึ้น ซึ่งในสถานการณ์โควิด-19 นี้ หากคนพิการจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษเช่นในเรื่องการอยู่อาศัยที่ดี รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาฯ ก็ต้องดำเนินการให้แก่คนพิการนั้น และรัฐภาคีต้องยอมรับและให้ความสำคัญกับการที่คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิด้านต่าง ๆ ได้ ทั้งด้านสาธารณสุข

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งจะทำให้คนพิการ ได้
อุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงได้อย่างเต็มที่ ตามที่กำหนดในอารัมภ
(v) และตามหลักการในข้อ 9 แห่งอนุสัญญาฯ ก็ล้วนแล้วแต่สนับสนุนให้คนพิการได้รับการ
ปฏิบัติที่เป็นธรรม

การที่คนพิการจะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมนั้น รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาฯ นี้ต้องปฏิบัติ
ตามข้อ 4 พันธกรณีทั่วไป โดยรัฐภาคีประกันและส่งเสริมให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้น
พื้นฐานของคนพิการทั้งปวงกลายเป็นจริงอย่างเต็มที่ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐาน
ของความพิการ โดยข้อ 4(1)(a) รัฐภาคีอาจออกมาตรการทางกฎหมาย ทางปกครองและ
มาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อให้มีการปฏิบัติตามสิทธิที่รับรองไว้ในอนุสัญญาฯ นี้ ซึ่งก็
เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คนพิการ โดยในการปฏิบัติงานของรัฐก็ต้องดำเนินการตาม
ข้อ 4(1)(c) คำนึงถึงการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของคนพิการในนโยบายและ
แผนงานทั้งปวง เพื่อให้คนพิการได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม โดยในการนี้รัฐภาคีต้องส่งเสริม
การฝึกอบรมผู้ประกอบการวิชาชีพและบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับคนพิการให้ทราบถึงสิทธิที่รับรอง
ไว้ในอนุสัญญาฯ นี้เพื่อให้ความช่วยเหลือและบริการตามที่ประกันไว้ในสิทธิเหล่านั้นได้ดียิ่งขึ้น
ตามข้อ 4(1) (i) และการที่คนพิการจะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม โดยคนพิการต้องไม่ได้รับ
การรักษาทางการแพทย์ที่แย่กว่าคนทั่วไป ก็สอดคล้องกับพันธกรณีในข้อ 5 ความเท่าเทียมกัน
และการไม่เลือกปฏิบัติ โดยข้อ 5(1) กำหนดให้รัฐภาคียอมรับทุกคนรวมทั้งคนพิการว่ามีความ
เท่าเทียมกันเบื้องต้นกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและสิทธิประโยชน์
ที่เท่าเทียมกันตามกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ และเพื่อส่งเสริมให้เกิด
ความเท่าเทียมตามข้อ 5(3) ดังกรณีที่คนพิการต้องได้รับการสนับสนุนพิเศษที่จำเป็นสำหรับ
การอยู่อาศัยที่ดีและปลอดภัย ถือเป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมกันและจัดการเลือกปฏิบัติ
โดยอนุสัญญาฯ ให้รัฐภาคีดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมทั้งปวงเพื่อประกันว่าจะจัดให้มีการ
ช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพันธกรณีแห่งอนุสัญญาฯ ในข้อ 8
การสร้างตระหนักรู้ โดยในข้อ 8(1)(a) กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิผล
เหมาะสม และมีผลทันที เพื่อสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับคนพิการให้มีขึ้นในสังคม รวมทั้งใน

ระดับครอบครัว และเสริมสร้างการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการ โดยรัฐภาคีต้องปฏิบัติตามข้อ 8(2)(a) โดยออกมาตรการที่ริเริ่มและคงไว้ซึ่งการรณรงค์สร้างความตระหนักแก่สาธารณะที่มีประสิทธิผลเพื่อปลูกฝังการยอมรับในสิทธิของคนพิการตามข้อ 8(2)(a)(1) และส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกและเพิ่มความตระหนักทางสังคมต่อคนพิการตามข้อ 8(2)(a)(2)

การคุ้มครองสิทธิคนพิการให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมนี้ สอดคล้องกับ SDG 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเป้าประสงค์ที่ 10.2 ให้อำนาจและส่งเสริมความครอบคลุมด้านสังคมเศรษฐกิจและการเมืองสำหรับทุกคนโดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ ความบกพร่องทางร่างกาย เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ แหล่งกำเนิด ศาสนา หรือสถานะทางเศรษฐกิจหรืออื่น ๆ ภายในปี 2573 และเป้าประสงค์ที่ 10.3 สร้างหลักประกันว่าจะมีโอกาสที่เท่าเทียมและลดความไม่เสมอภาคของผลลัพธ์รวมถึงโดยการขจัดกฎหมายนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เลือกปฏิบัติและส่งเสริมการออกกฎหมายนโยบายและการกระทำที่เหมาะสมในเรื่องนี้ ซึ่งจะเห็นว่าการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคอันครอบคลุมถึงคนพิการไว้ภายใต้เป้าประสงค์และเป้าหมายนี้ด้วย ส่วนประเด็นเรื่องการมีที่อยู่อาศัยที่ดีและปลอดภัยนี้ สอดคล้องกับ SDG 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าประสงค์ที่ 11.1 สร้างหลักประกันว่าจะมีการเข้าถึงที่อยู่อาศัยและการบริการพื้นฐานที่พอเพียงปลอดภัยและในราคาที่สามารถจ่ายได้ และยกระดับชุมชนแออัดภายในปี 2573 รวมถึงเป้าประสงค์ที่ 11.7 จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัยครอบคลุมและเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะผู้หญิง เด็กคนชราและผู้มีความบกพร่องทางร่างกายภายในปี 2573 ซึ่งจะเห็นว่าตัวชี้วัดและเป้าประสงค์ต่าง ๆ ล้วนครอบคลุมถึงกลุ่มคนพิการด้วย นอกจากนี้ประเด็นเรื่อง การรักษาทางการแพทย์ในข้างต้น จะเห็นว่าการสอดคล้องกับแผนแม่บทอาเซียนด้วย ดังปรากฏในข้อ APSC13 สร้างแผนปฏิบัติการเพื่อให้คนพิการสามารถรับการรักษาพยาบาล ที่พัก และอุปกรณ์ช่วยเหลือ

มาตรการการคุ้มครองสิทธิคนพิการในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 โดยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดเป็นการเร่งด่วน ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีคำสั่งที่ 76/2563 ลงวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2563 จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) และได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการเร่งด่วนในการบริหารสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ในส่วนของความช่วยเหลือที่ภาครัฐมีต่อคนพิการในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ภาครัฐโดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการร่วมกับองค์กรคนพิการจัดตั้งคณะทำงาน “เรามีเรา” เพื่อรับแจ้งเหตุ ประสานส่งต่อ และดำเนินการช่วยเหลือคนพิการที่ติดเชื้อโควิด-19 ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และส่วนภูมิภาค รวมถึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเพื่อช่วยเหลือคนพิการโดยเพิ่มให้เงินเยียวยาช่วยเหลือผู้พิการในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ให้กับผู้มีบัตรผู้พิการคนละ 1,000 บาท อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือที่มีงบประมาณสนับสนุนคนพิการช่วงโควิด-19 ระบาดนั้น พบว่ามีการสนับสนุน/ช่วยเหลือเฉพาะผู้พิการที่มีบัตรคนพิการ ซึ่งหากพิจารณาผลกระทบจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว จะเห็นว่าผู้พิการที่ได้รับผลกระทบย่อมไม่ได้เกิดแต่เฉพาะคนพิการที่มีบัตรคนพิการเท่านั้น นอกจากนั้นภาครัฐยังคำนึงถึงคนพิการ ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงให้ได้รับวัคซีน ป้องกันการติดเชื้อหรือการป่วยหนักหลังติดเชื้อโควิด-19 ได้เร็วขึ้น โดยการร่วมมือกับองค์กรและสมาคมคนพิการต่าง ๆ จัดให้มีการฉีดวัคซีนสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ และด้วยการร่วมมือกับองค์กรคนพิการโดยตรงทำให้เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกฉีดวัคซีน ได้รับการอบรมที่สามารถช่วยเหลือคนพิการได้อย่างเหมาะสมกับประเภทความพิการ

ในอีกด้านของการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของคนพิการ ภาครัฐโดยสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ มีการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามสำหรับคนพิการ ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยเหลือคนพิการที่ติดเชื้อโควิด-19 เป็นอย่างมาก เพราะในช่วงเวลาดังกล่าว มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมาก การเข้าถึงสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลจึงไม่ใช่เรื่องง่าย

นอกจากนี้ทางสถาบันยังเปิดโอกาสให้คนพิการมีทางเลือกในการรักษาตัวเมื่อติดเชื้อ โดยรองรับการรักษาตัวแบบ home isolation สำหรับคนพิการ ดังกรณีของคนพิการทางการได้ยินที่ติดเชื้อ ต้องมีการเตรียมช่องทางการสื่อสารเพื่อติดตามอาการและสัญญาณชีพ เช่น TTRS (ศูนย์บริการถ่ายทอดการสื่อสารแห่งประเทศไทย) และเกณฑ์การประเมินผู้ป่วยพิการว่าจะสามารถรักษาตัวแบบ Home isolation ได้หรือไม่ หรือหากเป็นกรณีคนพิการทางการเห็นหรือคนพิการทางการได้ยินที่มีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ซึ่งอาจมีผู้ดูแลหรือไม่มีผู้ดูแลคนพิการก็ตาม ผู้พิการที่ติดเชื้อมีแนวโน้มจะถูกประเมินให้อยู่ในระบบของโรงพยาบาลสนามแทน (สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 2564)

นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการจัดทำสื่อให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นี้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีข้อสังเกตบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อคนพิการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ดังเช่นกรณีที่กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้มีการเผยแพร่คลังความรู้ป้องกัน COVID-19 ไว้ในรูปแบบเอกสารต่าง ๆ นั้น จะเห็นว่ามีเนื้อหาที่เกี่ยวกับคนพิการอยู่ อย่างเช่น มนุษย์โควิดิวิถีชีวิตใหม่ (เล่มสีชมพู) แต่อย่างไรก็ตามอาจจะอยู่ในรูปแบบที่คนพิการบางประเภทอาจไม่สามารถเข้าถึงได้ กล่าวคือ เป็นสื่อประเภทอินโฟกราฟิก ซึ่งสำหรับผู้พิการทางการเห็นที่ตาบอดสนิทต้องใช้โปรแกรมอ่านจอภาพในการอ่านข้อความ อาจไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้สมบูรณ์ครบถ้วนเพราะมีรูปภาพหรือแผนภาพที่โปรแกรมไม่สามารถอ่านได้ รวมถึงการจัดเรียงที่ไม่ได้เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน หากใช้โปรแกรมแปลงภาพ ก็ทำให้แปลงออกมาได้เป็นข้อความที่สมบูรณ์ได้ยากเช่นกัน รวมถึงคนพิการทางการได้ยินบางคนที่ไม่สามารถอ่านข้อความได้เข้าใจทั้งหมดอาจได้รับสารไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือยังไม่มีสื่อที่เป็นลักษณะล่ามภาษามือสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน หรือคลิปเสียงบรรยายภาพสำหรับผู้พิการทางการเห็น หรือจะเป็นกรณีของกรมควบคุมโรค ที่ได้มีการจัดทำสื่อให้ความรู้สำหรับประชาชน และเผยแพร่ไว้บนเว็บไซต์กรมควบคุมโรคในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเช่นในรูปแบบอินโฟกราฟิกที่คนปกติสามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ง่าย แต่จะเห็นว่าสำหรับคนพิการทางการเห็นแล้ว ถือว่ามีความยากลำบากในการอ่านอย่างมาก เนื่องจากองค์ประกอบของอินโฟกราฟิกมักจะมีทั้งวัตถุที่เป็นรูป สัญลักษณ์ และข้อความประกอบกัน ซึ่งโปรแกรมอ่านจอภาพที่ผู้พิการทางการเห็นใช้สำหรับอ่านข้อความต่าง ๆ อาจจะไม่สามารถอ่านข้อมูลเนื้อหาต่าง ๆ ในอินโฟกราฟิก

ได้ทั้งหมดหรืออาจอ่านไม่ได้เลย หรือหากแต่เป็นสื่อประเภทคลิปวิดีโอที่เกี่ยวกับโควิด-19 ในประเด็นต่าง ๆ ที่มีการจัดทำขึ้นมา ซึ่งจากการสำรวจจะเห็นว่าคลิปวิดีโอส่วนใหญ่ไม่มีคำบรรยายแทนเสียง (Audio Description) หรือล่ามภาษามือ ซึ่งก็ถือเป็นอุปสรรคสำหรับผู้พิการทางการได้ยินในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่นเดียวกัน

สรุป

ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐภาคีหนึ่งแห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 ได้มีมาตรการทางกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการ แต่ด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เร่งด่วนประกอบกับการติดเชื้ออย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง ส่งผลให้มาตรการบางอย่างของรัฐยังคงมีข้อจำกัดในการคุ้มครองสิทธิให้กับคนบางกลุ่มอย่างกลุ่มคนพิการในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย และแม้จะมีการจัดตั้งคณะทำงาน “เรามีเรา” เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและช่วยให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวโควิด-19 สำหรับคนพิการ ซึ่งนับเป็นโครงการที่ดี แต่เพื่อลดการรับแจ้งข้อร้องเรียนต่าง ๆ ภาครัฐควรคำนึงถึงคนพิการตั้งแต่การออกนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับโควิด-19 กล่าวคือ ภาครัฐควรให้คนพิการมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายและรับฟังความเห็นของคนพิการ โดยอาจเปิดรับฟังผ่านทางสมาคมคนพิการหรือองค์กรคนพิการที่เข้าใจและทราบถึงอุปสรรคและช่องทางที่ทำให้คนพิการได้สิทธิอย่างเท่าเทียม ในด้านการบริการด้านสุขภาพนั้นเห็นว่าภาครัฐทำได้ดี มีการร่วมมือกับองค์กรและสมาคมคนพิการต่าง ๆ จัดให้มีการฉีดวัคซีนสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ มีการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามให้แก่คนพิการ โดยสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับการอบรมทำให้รู้จักวิธีช่วยเหลือคนพิการอย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามโรงพยาบาลดังกล่าวมีเฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑล แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีการแพร่ระบาดไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทำให้คนพิการที่อยู่ต่างจังหวัดอาจมีความยากลำบากในการเข้าถึงโรงพยาบาลสำหรับคนพิการเช่นนี้ได้ และด้วยความเร่งด่วนของสถานการณ์การระบาดนี้สิ่งสำคัญที่คนพิการจะป้องกันตัวเองได้ คือการเข้าถึงข้อมูลรวมถึงสารสนเทศต่าง ๆ ได้โดยไม่มีอุปสรรค

และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิคนพิการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อคนพิการ ภาครัฐควรให้คนพิการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นเริ่มกำหนดนโยบาย รวมทั้งเมื่อมีการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ภาครัฐควรมีการติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งศึกษาผลกระทบจากมาตรการต่าง ๆ ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ของประเทศไทยว่าส่งผลกระทบต่อคนพิการ เช่นไร ตลอดจนรับเรื่องร้องเรียนจากคนพิการ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่ามาตรการที่ออกโดยภาครัฐเพื่อคนพิการในสถานการณ์ฉุกเฉินเช่นนี้ คนพิการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่ หรือคนพิการต้องประสบอุปสรรคเพิ่มเติมหรือไม่ อีกประเด็นคือ ภาครัฐควรคำนึงถึงประเด็นเรื่องการจ้างงานคนพิการ ควรมีมาตรการรองรับคนพิการที่ต้องตกงานเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ด้วย เพราะจากเดิมที่ภาครัฐและภาคเอกชนมีนโยบายจ้างงานคนพิการตามสัดส่วนของจำนวนพนักงานในองค์กร และเมื่อหน่วยงานได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต้องลดจำนวนพนักงานลง คนพิการก็อาจจะหนีไม่พ้นต้องตกงานและได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน และเมื่อคนพิการตกงานแล้วการจะหันมาประกอบอาชีพอื่นก็นับว่าเป็นไปได้ยากยิ่งกว่าคนคนไม่พิการ สุดท้ายนี้ภาครัฐควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการทำให้คนพิการมีสิทธิอย่างเท่าเทียมแก่ประชาชนทุกคน โดยอาจเริ่มจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก่อน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ด่านหน้าที่คอยดูแลรักษา แพทย์ พยาบาล อาสาสมัครสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้รวมถึงเจ้าหน้าที่ผลิตสื่อ ให้เข้าใจคนพิการแต่ละประเภทว่ามีความจำเป็นพิเศษที่ต่างกัน และมีความต้องการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในรูปแบบที่ต่างกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถสื่อสารและช่วยเหลือคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทยดังที่ได้กล่าวข้างต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้คนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับมาตรฐานที่ดีที่สุดในทางระหว่างประเทศยอมรับและถือปฏิบัติตามหลักสากล

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : คำแนะนำสำหรับประชาชน : การป้องกันตนเอง. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2565 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/int_protection.php.

_____. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : อินโฟกราฟฟิก. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2565 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/info.php>.

_____. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : คลิป VDO. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2565 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/vdo.php>.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2564). ข่าวประชาสัมพันธ์ : พม-ประสานให้ความช่วยเหลือเด็กออทิสติกและมารดาติดเชื้อโควิด-19-เข้ารับการรักษาที่รพ-สนามเพื่อคนพิการแล้ว. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2565 จาก <https://dep.go.th/th/news/news-release/พม-ประสานให้ความช่วยเหลือเด็กออทิสติกและมารดาติดเชื้อโควิด-19-เข้ารับการรักษาที่รพ-สนามเพื่อคนพิการแล้ว>.

_____. (2563). คลังความรู้ป้องกัน COVID-19. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://dep.go.th/th/law-academic/covid-19-knowledge?fbclid=IwAR0NTQDGL-v-lwXJna_gWCYT7IjqBeDK7VIGwxtdeKI_1aWc7-VtUnn7tf8.

_____. (2563). Know Covid รู้ทันโควิด. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก <https://dep.go.th/th/law-academic/covid-19-knowledge/know-covid-รู้ทันโควิด-1504>.

กระทรวงสาธารณสุข. (2565). คำแนะนำสำหรับประชาชนเพื่อการป้องกันโควิด 19 เมื่อเข้าสู่ระยะหลังการระบาดใหญ่ (Post-pandemic). เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/int_protection/int_protection_220665.pdf.

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 76/2563 เรื่อง จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2565 จาก

https://media.thaigov.go.th/uploads/document/66/2020/03/pdf/Doc_20200314193011000000.pdf.

มติคณะรัฐมนตรี 28 เมษายน 2563 เรื่อง มาตรการเยียวยาช่วยเหลือคนพิการในช่วงภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2565 จาก https://dcstore.phsmun.go.th/test02/file_data/202007171009441.pdf.

สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ. (2564). Home Isolation สำหรับคนพิการ. เอกสารงานสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 13 ประจำปี 2564.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2563). ปัญหาโควิด-19 กับผลกระทบต่อกลุ่มคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2565 จาก <https://tdri.or.th/2020/04/covid-15/>.

_____. (2563). ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการจ้างงานคนพิการและทางออกเชิงนโยบาย. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2565 จาก <https://tdri.or.th/2020/12/covid-66/>.

_____. (2563). ผลกระทบของโควิด-19 ต่อครอบครัวเปราะบาง: ครอบครัวที่มีเด็กพิการ. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2565 จาก <https://www.unicef.org/thailand/media/6216/file/The%20COVID-19%20Impact%20on%20Vulnerable%20Families:%20Families%20with%20children%20with%20disabilities.pdf>

_____. (2564). COVID-19 ในประเทศไทยใกล้จะเป็น “โรคประจำถิ่น” หรือยัง. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://tdri.or.th/2021/11/when-will-covid-be-endemic-in-thailand/>.

สาลินี ลิขิตพัฒนกุล. (2557). หลักการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ในการคุ้มครองสิทธิคนพิการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม

2565 จาก https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/11/Thailands-SDGs-report-2016-2020-book_for-web-1.pdf.

_____. (2559). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การจัดลำดับความสำคัญ 30 เป้าประสงค์.

เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก

https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20170331122407.pdf.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมุกดาหาร. (2563). สิทธิประโยชน์

สำหรับคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก <https://mukdahan.m-society.go.th/สิทธิประโยชน์สำหรับคนพ/>.

Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). (2018). ASEAN Enabling Masterplan 2025: Mainstreaming the Rights of Persons with Disabilities. Retrieved September 10, 2022, from <https://asean.org/wp-content/uploads/2018/11/ASEAN-Enabling-Masterplan-2025-Mainstreaming-the-Rights-of-Persons-with-Disabilities.pdf>.

Australian Aid et al. (2021). The ASEAN Enabling Masterplan and COVID-19 Response. Retrieved September 10, 2022, from https://eaccess.s3.amazonaws.com/media/attachments/resources_mainresource/667/Enabling_Masterplan_COVID19_response_factsheet.pdf.

Committee on the Rights of Persons with Disabilities. (2022). Contribution to the 2030 Agenda for Sustainable Development in response to call for inputs to the thematic review of the High-level Political Forum on Sustainable Development (HLPF) in 2022. Retrieved September 10, 2022, from https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/29591CRPD_2022.pdf.

United Nations. (2021). COVID-19 Outbreak and Persons with Disabilities. Retrieved September 30, 2022, from <https://www.un.org/development/desa/disabilities/covid-19.html>.

- _____. (2020). Policy Brief: A Disability-Inclusive Response to COVID-19. Retrieved September 30, 2022, from https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/2020/05/sg_policy_brief_on_persons_with_disabilities_final.pdf.
- UN DESA and UN Women. (2020). Policy Brief No.69: Leaving no one behind: the COVID-19 crisis through the disability and gender lens. Retrieved October 5, 2022, from https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2020/05/PB_69.pdf.

บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทุจริต ในภาครัฐ*

THE ROLE OF PUBLIC PARTICIPATION IN THE INSPECTION OF CORRUPTION IN THE PUBLIC SECTOR

สถิตย์ กรมทอง

Sathit Kromtong

ณัฐวัฒน์ เนตรธา

Natthawat Nettha

วีรณัฐ พรหมจักร

Weeranuch Promjuk

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus, Thailand

E-mail: weranuch13032525@gmail.com

บทคัดย่อ

การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยบทบาทของภาคประชาชน ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้ พื้นฐานความเข้าใจว่าคนไทยทุกคนต้องมีส่วนรับผิดชอบดูแลประเทศชาติจากการทุจริตทุกรูปแบบ และการที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบความโปร่งใสของภาครัฐจึงถือเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริม เนื่องจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจการทุจริตโดยตรง อาจทำหน้าที่ได้ไม่ทั่วถึง และอาจถูกปิดบังข้อมูล ดังนั้นประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่เห็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือหน่วยงานของรัฐที่ทำการทุจริตจะคอยเป็นหูเป็นตาสอดส่องดูแลแทนองค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบโดยตรง ดังนั้นการให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทในการป้องกันการทุจริตทุกระดับ จึงเป็นการคัดกรองคนดีมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมเข้ามาบริหารประเทศ ป้องกันคนไม่ดี ไม่ให้เข้ามาแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองเพื่อการขับเคลื่อนสังคมในด้านต่างๆ ให้เกิดการพัฒนา มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ในการบริหารจัดการภาครัฐ หรือการบริหารจัดการในองค์กรเพื่อ

* Received 7 December 2022; Revised 20 December 2022; Accepted 25 December 2022

ขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลเป็นการดำเนินงานของคนหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนจากประชาชนผ่านกระบวนการคัดเลือกคัดสรร หรือเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะการทำงานที่มีประสิทธิภาพได้รับคัดเลือกหรือบรรจุเพื่อมาเป็น ผู้ดำเนินงานบริหารกิจการบ้านเมือง ประชาชนพลเมืองทุกคนมีสิทธิในหลักอำนาจอธิปไตย ได้ทำหน้าที่ทางการเมืองการปกครองที่มีบทบาทและมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทุจริตในภาครัฐ

คำสำคัญ : บทบาทของประชาชน, การตรวจสอบ, การทุจริต

Abstract

Prevention and suppression of corruption and misconduct by the people's sector is a way to protect the national interest through the participation of the people under the Basic understanding that all Thai people must take responsibility for protecting the nation from all forms of corruption. And that the people will play a role in examining the transparency of the government, therefore it is something that should be promoted. This is because the agency directly responsible for detecting corruption may not be able to perform its duties thoroughly. and maybe withholding information Therefore, the people maybe area saw the actions of the prince at the state. Or a government agency that commits corruption will keep an eye on it instead of an organization that has a direct duty to it inspect. Therefore, allowing people to play a role in preventing corruption at all levels. Therefore, it is a screening of good, knowledgeable people. The moral to run the country prevent bad people not to coming and seeking wrongful The morals and allow all citizens to participate in politics and governance for social movement in various fields for development to have sustainable progress in public administration or management in an organization to drive government policy is the operation of a person or a group of people representing the people through a selection

process. or a person with knowledge and have work skills with experience being recruited or recruited to become People who manage the affairs of the country All citizens have the right to sovereignty. Has played a role in political and administrative roles and has participated in the investigation of corruption in the public sector.

Keywords: The Role of the People, Inspection, Corruption

บทนำ

ปัญหาคอร์ปชันเกิดขึ้นในสังคมไทยมาช้านานและมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ และพบปัญหาดังกล่าวเกือบทุกภาคส่วน ถึงแม้รัฐบาลมีความพยายาม ป้องกันและแก้ไขมาโดยตลอด แต่ดูเหมือนว่าปัญหาการคอร์ปชันก็ไม่ได้ถูกแก้ไขได้เท่าใดนัก เนื่องจากรายงานผลการจัดอันดับค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์ปชันของประเทศไทยในอดีตตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2541 จนถึงปีพ.ศ.2554 พบว่า ค่าดัชนีภาพลักษณ์คอร์ปชันยังอยู่ในระดับต่ำนั้นคืออยู่ที่ระดับ 32 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน มาโดยตลอด ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดที่สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาการคอร์ปชันในระดับที่สูงและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ซึ่งน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง และทำให้เห็นถึงการดำเนินงานในการต่อต้านการคอร์ปชันของประเทศไทยที่ผ่านมาจนถึง ปัจจุบันนั้น ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีความพยายามในการกำหนด และใช้มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการคอร์ปชันอยู่อย่างต่อเนื่องมาโดย ดังนั้น รัฐบาลควรจัดให้ปัญหาการคอร์ปชันนั้นเป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนจะต้องช่วยกัน (จารุวรรณ สุขมาลพงษ์, 2556)

คือ (1) ผลักดันการคอร์รัปชันเป็นวาระของโลก (2) แสดงบทบาทสำคัญในการจัดทำอนุสัญญาการต่อต้านคอร์รัปชัน และ (3) ยกระดับมาตรฐานความแข็งแกร่งภาครัฐ พร้อมทั้งจัดทำดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI) เพื่อเป็นตัวชี้วัดปรากฏการณ์คอร์รัปชันในประเทศต่างๆ ทั่วโลกเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติตระหนักว่าเครื่องมือทางกฎหมายต่อต้านการทุจริตเป็นสิ่งจำเป็น จึงได้จัดประชุมเพื่อหาเครื่องมือเหล่านี้ที่สำนักงานใหญ่ the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) และในปี พ.ศ.2546 ที่ประชุม General Assembly ได้ยอมรับผลข้อตกลงการประชุม United Nations Convention against Corruption (UNCAC) พร้อมทั้งกำหนดให้สำนักงานสหประชาชาติด้าน UNODC เป็นเลขานุการของการประชุม UNCAC และที่ประชุมได้กำหนดให้วันที่ 9 ธันวาคมเป็นวันต่อต้านทุจริตสากล (International Anti-Corruption Day) เพื่อให้โลกเกิดความตระหนักในการต่อสู้และป้องกันปัญหาคอร์รัปชัน อีกทั้ง UNCAC กำหนดให้ประเทศสมาชิกบัญญัติกฎหมาย จัดระเบียบสถาบัน เพื่อป้องกันการทุจริต รวมถึงการลงโทษ เพิ่มการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ และขอความร่วมมือของศาลให้มีกลไกตรวจสอบทรัพย์สิน พร้อมทั้งให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ดังนั้นเพื่อให้การต่อต้านการทุจริตให้ประสบความสำเร็จได้จะต้องเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพราะพลเมืองคือแหล่งข้อมูลชั้นดีเกี่ยวกับการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะคอยเป็นหูเป็นตาให้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบโดยตรง เพราะว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบโดยตรงอาจจะทำหน้าที่ได้ไม่ทั่วถึง รวมทั้งมีการปิดบังข้อมูล ดังนั้นบทบาทของประชาชนจึงมีส่วนสำคัญในการป้องกันการทุจริตของภาครัฐนั่นเอง

ปัญหาการทุจริตในสังคมไทย

คำว่าทุจริต หรือ คอร์รัปชัน เป็นคำที่ใช้ในวงการราชการ รัฐวิสาหกิจ ส่วนของ เอกชน จะใช้คำว่าทุจริต ซึ่งหมายถึงการแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่ง บทบาท หน้าที่โดยมิชอบ ขัดต่อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติจากหน่วยงาน บริษัท องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ (สุชาติ นนทวงศ์, 2543)

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1989) ได้อธิบายว่ารูปแบบ (forms) ของการทุจริตที่มีตั้งแต่การรับเงินหรือได้รับสิ่งตอบแทน ซึ่งเป็นเสมือนรางวัลจากข้อตกลง การ

ละเมิดระเบียบราชการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวที่ครอบคลุมถึงเงินส่วนแบ่งที่ได้มาจากโครงการพัฒนาหรือจากบริษัทข้ามชาติการจ่ายเงินสนับสนุนให้แก่ผู้ที่มีหน้าที่ออกกฎหมาย การเบี่ยงเบนทรัพยากรของรัฐให้เกินไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การเพิกเฉยต่อกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทุจริตหรือคอร์รัปชัน คือ ไม่ใช่เพียงแค่พฤติกรรม แต่เป็นปรากฏการณ์ (phenomenon) ในทางสังคม การเมืองและเศรษฐศาสตร์ ที่เป็นปัญหาสำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก (UNODC, 2009) และองค์การระหว่างประเทศด้านความโปร่งใส Transparency International (TI) ให้นิยามคำคอร์รัปชัน คือ การใช้อำนาจที่ได้รับไว้วางใจในทางที่ผิด (abuse of entrusted power) เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลซึ่งใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้เกิดความเสียหายต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทุจริตนั้น รศ.ดร.สังศิต พิริยะรังสรรค์ (2536) กล่าวว่า McMullan มองว่า ปัญหาการคอร์รัปชันมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และยังส่งผลถึงเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ 8 ประการ คือ

1. เกิดความไม่ยุติธรรม
2. ทำให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพของหน่วยงาน
3. ประชาชนขาดความไว้วางใจรัฐบาล
4. เกิดความสูญเสียเปล่าในทรัพยากรของประเทศ
5. ขาดการสนใจในการลงทุนจากภาคเอกชนต่างประเทศ
6. ขาดเสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจากปัญหาเงินสินบน
7. ความไม่ประสิทธิภาพของมาตรการควบคุมคอร์รัปชัน
8. ข้อจำกัดจากการนำนโยบายไปใช้เนื่องจากการทุจริตของข้าราชการ

ในอดีตสังคมไทยต่อต้านการทุจริตและการคอร์รัปชันเป็นอย่างมาก แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยเกิดเหตุการณ์ที่เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากมายเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน และ ผลประโยชน์ทับซ้อน โดยในปัจจุบันการทุจริตก็มีลักษณะซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ และพัฒนาไปอย่างรวดเร็วตามอัตราเร่งของยุคทุนนิยม และยุคโลกาภิวัตน์เกินกว่าจะก้าวตามได้ทัน เนื่องจากประชาชน ขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็น กรณีทางด่วนบางนา โรงไฟฟ้าบ่อนอกและบ้านหินกรูด เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ส่งผลเสียหายต่อประเทศอย่างยิ่ง (สัมฤทธิ์ ยศ

สมศักดิ์, 2549) และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การทุจริตในระบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยนับว่าเป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรง และมีการแพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งในบางครั้ง ประชาชนบางส่วนก็ยอมรับว่า การคอร์รัปชันได้กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่จะต้องเกิดขึ้น ถ้าหากประชาชนมีความจำเป็นที่จะต้องมีการติดต่อกับหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งผลจากการวิจัย พบว่า การทุจริตในหมู่ข้าราชการในอนาคตจะมีแนวโน้มการคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้น และปัจจุบัน นักธุรกิจยินดีที่จะจ่ายสินบนอย่างเต็มที่เพื่อแลกกับความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินงาน (สถาบันพระปกเกล้า, 2546)

นอกจากนี้การคอร์รัปชันของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของก่อให้เกิดความเสียหายในปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทยอย่างน้อย 4 ข้อ ดังนี้

1. ทำให้คนกลุ่มน้อยคดโกงทรัพยากรของส่วนรวมไปเป็นของตนเองอย่างผิดกฎหมาย และ จริยธรรม การเมืองไม่ได้พัฒนาเป็นประชาธิปไตยแบบที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคอย่างแท้จริง

2. ทำให้เกิดการบิดเบือนการใช้ทรัพยากรของประเทศที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด เช่น มึงบเพื่อพัฒนาการศึกษาและสาธารณสุขน้อยลง การก่อสร้างถนนหรือถาวรวัตถุต่างๆ มีคุณภาพต่ำต้องซ่อมแซมบ่อย อายุใช้งานน้อยกว่าที่ควรเป็น ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพต่ำ ฯลฯ

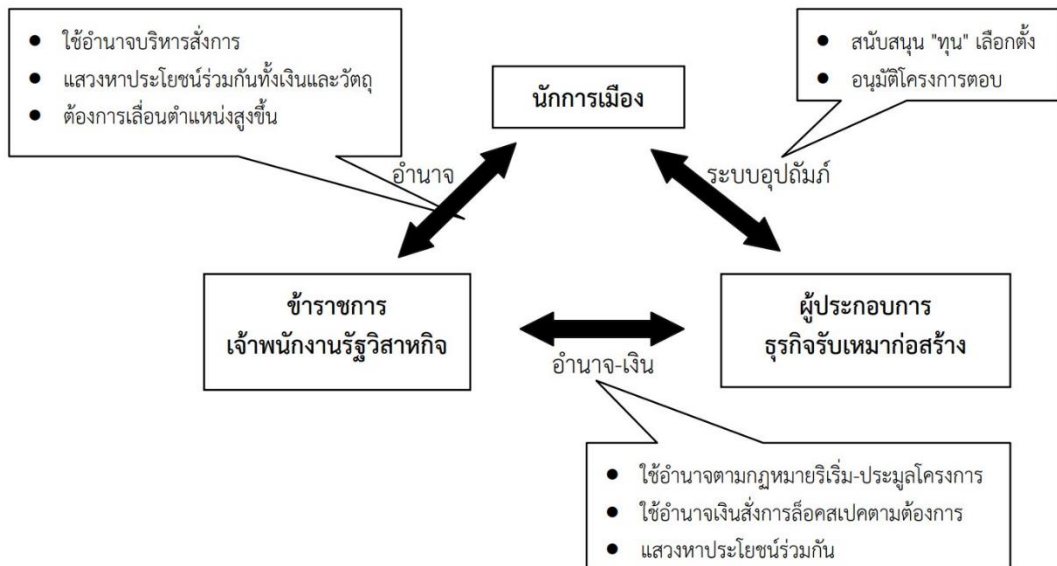
3. ทำให้เกิดการผูกขาดโดยนักธุรกิจการเมืองขนาดใหญ่ ไม่ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความอ่อนแอ ความด้อยพัฒนาล้าหลังขององค์กรทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน

4. ทำให้เยาวชนและประชาชนมีค่านิยมแบบยกย่องความร่ำรวย ความสำเร็จ โดยถือว่าการโกงเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์เช่น การโกงข้อสอบ การใช้อิทธิพลเล่นพวก โกงเล็กโกงน้อยต่างๆ เป็นเรื่องปกติที่ใครๆ ก็ทำกันทำให้ประชาชนขาดจริยธรรม ศีลธรรม คิดแต่ในเชิงแก่งแย่งแข่งขัน เอาเปรียบกันอย่างไม่เคารพกติกา ไม่มีวินัย ไม่มีจิตสำนึกที่จะทำงานร่วมกันเพื่อหมู่คณะกลายเป็นคนเห็นแก่ได้ที่อ่อนแอ ไร้ความภาคภูมิใจ ไร้ศักดิ์ศรีดังนั้น การจะพัฒนาคน ชุมชนและประเทศชาติเพื่อจะร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ เป็นไปได้ยาก

จะเห็นได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสังคม การทุจริตคอร์รัปชันนั้นทำให้สังคมไม่เจริญเติบโตและพัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากการจัดสรรการใช้งบประมาณและทรัพยากรในโครงการต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรอย่างไม่เหมาะสม นอกจากนี้ หากพิจารณาในเรื่องของความช่วยเหลือจากต่างประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า การ

ทุจริตคอร์รัปชันทำให้ต่างประเทศหรือองค์กรจากต่างประเทศไม่กล้าหรือลังเลใจที่จะให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากเกรงว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศนั้นจะนำเงินช่วยเหลือไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือนั้นสูญเปล่าและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ให้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีที่ยี่ภาคประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตดังกล่าว

ภาพที่ 1 โครงสร้างอำนาจที่เอื้อต่อการทุจริต

(ที่มา : จารุวรรณ สุขมาลพงษ์, 2556)

บทบาทของประชาชนในการป้องกันการทุจริตของภาครัฐ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และการประพฤติมิชอบในหน่วยงาน หรือองค์กรภาครัฐ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันทุจริต ดังนี้

1) ในมาตรา 41 บุคคลและชุมชนมีสิทธิที่จะได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ มีสิทธิที่จะเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ โดยมีสิทธิที่จะได้รับทราบผลการพิจารณาโดยเร็ว และมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

2) ในมาตรา 50 (10) ประชาชนคนไทยมีหน้าที่ต้องไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

3) ในมาตรา 59 รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ (ที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงหรือเป็นความลับของทางราชการ) และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้โดยสะดวก

4) ในมาตรา 63 รัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนและให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเข้มงวด รวมทั้งจัดให้มีกลไกในการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ต่อต้านหรือชี้เบาะแสการทุจริตโดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐ

5) ในมาตรา 76 รัฐพึงพัฒนาระบบบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และรายงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารกิจการแผ่นดิน การบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

6) ในมาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยฯ มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และการอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

7) ในมาตรา 164 ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา และต้องปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ เปิดเผยเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชนส่วนรวม รวมถึงต้องยึดถือและปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

นอกจากบทบาทหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการด้านทุจริตแล้ว ประชาชนยังต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการธำรงรักษาสถิติของชาติ การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างการรับรู้โดยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในกลุ่มประชาชนให้มีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติและ

พฤติกรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนไทยให้มีพฤติกรรมที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมสุจริตผ่านหลักสูตรสุจริตทุกภาคส่วน มีการจัดทำสื่อและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การสร้างคุณธรรมจริยธรรมและความซื่อสัตย์ในประชากรทุกกลุ่มวัย รวมทั้ง จัดหลักสูตรสุจริตในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับที่เด็กไทยทุกคนต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา การพัฒนาเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็นเครือข่าย และการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังการทุจริต และมีระบบเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ มีมาตรการคุ้มครองพยานและการแจ้งเบาะแสรวมถึงการพัฒนาบริหารงานภาครัฐ เพื่อให้มีกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่มีประสิทธิภาพ มีระบบประเมินการปฏิบัติการ/ITA ที่ทำให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงง่าย เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร สร้างคุณธรรมและความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานภาครัฐ มีโครงสร้าง/ระบบที่เอื้อต่อการลดการใช้ดุลยพินิจ รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลตัวอย่างหน่วยงาน และการสนับสนุนพัฒนาต้นแบบที่ดี

ดังนั้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประชาชนทุกคนย่อมมีบทบาทหน้าที่อันเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติและรักษาสีทธิอำนาจอธิปไตยของตนเองและสังคมส่วนรวม ซึ่งเป็นหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่ได้ชื่อว่า “รัฐธรรมนูญ” ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่มีขึ้นตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นให้อำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอันประพฤติมิชอบที่เกิดจากหน่วยงานองค์กรของรัฐและเอกชน และส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมปกป้องประเทศชาติ และสังคมให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศและสังคมไทยสืบไป

สรุป

การทุจริตเป็นปัญหาในหลายๆ ด้าน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน และยิ่งไปกว่านั้นอำนาจรัฐไม่สามารถคุ้มครองประชาชนได้ “เมื่อการใช้อำนาจอธิปไตยไม่เป็นของประชาชนโดยประชาชนแล้ว ปัญหาอื่นๆ จะเกิดต่อเนื่อง เช่น ประชาชนถูกกลืนสิทธิ เสรีภาพ ขาดความเสมอภาค กฎหมายไม่เป็นประชาธิปไตย จำกัดสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ขาดความเสมอภาคด้านโอกาส เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ดังนั้น สังคมไทยยังห่างไกลความเป็นประชาธิปไตยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว องค์กรอิสระที่รัฐตั้งขึ้นมา เช่น กกต.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และตรวจสอบกันเอง รัฐตรวจสอบรัฐ ที่ผ่านมาจึงเป็นที่ประจักษ์ว่าการตรวจสอบต่างๆ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร” ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการตรวจสอบด้วย เช่น องค์การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (ภาคประชาชน) เพราะประชาชนในพื้นที่ย่อมรู้ดีว่า ข้าราชการ พนักงานของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทุจริตคอร์รัปชัน บริหารงานด้วยความโปร่งใสหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ สุขมาลพงษ์. (2556). แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: รัฐสภา.
- สังคีต พิริยรังสรรค์และผาสุก พงษ์ไพจิตร.(2536). คอร์รัปชันกับประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ นนทวงศ์. (2543). ทักษะและรูปแบบการคอร์รัปชันในสำนักงานการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2554 จาก http://www.thaiedresearch.org/thaied/สัมฤทธิ์_ยศสมศักดิ์
- United Nations. (1989). corruption and anti-corruption strategies. <http://mirror.undp.org/magnet/Docs/efa/corruption/Chapter03.pdf>. Accessed : 22 June 2012
- UNODC. (2009). Corruption Compendium of international legal instrument on corruption. United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna International Center. www.unodc.org.

การนิเทศงานในองค์กรบริการทางสังคม*

SUPERVISION IN SOCIAL SERVICES ORGANIZATIONS

พระครูธรรมธร ปุณญาพัฒน์ แสงวงศ์ดี

Phrakhru Thammathom Punyaphat Sangwongdee

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

E-mail: poonyanando@gmail.com

บทคัดย่อ

การนิเทศงานในองค์กรบริการทางสังคมที่มีผู้ให้บริการเป็นนักสังคมสงเคราะห์ ถือว่าเป็นการบริหารงานสังคมสงเคราะห์ประเภทหนึ่งที่มีผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศ เพราะว่าการนิเทศงานมีส่วนสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพ พัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และเป็นการให้การสนับสนุนด้านจิตใจต่อนักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทั้งนี้รูปแบบการนิเทศงานขององค์กรแต่ละแห่งย่อมแตกต่างกันออกไปตามบริบทขององค์กรนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรอย่างไร รวมถึงเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งอาจประยุกต์ใช้ตามรูปแบบดังนี้ 1.การนิเทศงานเฉพาะราย 2.การนิเทศงานแบบกลุ่ม 3.การนิเทศงานโดยเพื่อน 4.รูปแบบให้บริการแบบทีม และ 5.รูปแบบการปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากรูปแบบการนิเทศงานข้างต้น ผู้บริหารควรคำนึงถึงแหล่งทรัพยากรอื่น ๆ ที่สามารถนำมาสนับสนุนให้การนิเทศงานนั้นประสบความสำเร็จ เพราะท้ายที่สุดแล้วผลลัพธ์ที่ดีอันเกิดขึ้นจากการนิเทศงานไม่ได้ส่งผลกระทบเฉพาะผู้ปฏิบัติงานที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์เพียงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อองค์กร และส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังผู้ใช้บริการผ่านบริการที่องค์กรเป็นผู้มอบให้

คำสำคัญ : การนิเทศงานสังคมสงเคราะห์, การบริหารงานสังคมสงเคราะห์, ผู้นิเทศงาน

Abstract

Supervision in a social service organization with social workers is considered a type of social working management that executives need to pay attention to. and take part in the supervision since supervision promotes professional development, improves operational efficiency, and mentally supports the social workers who work well. Supervision also promotes a good relationship in the agency. However, the form of supervision of each organization could differ according to the context of that organization, depending on how the executive chooses to use it to suit the context of the organization as well as its subordinates. Supervision can be applied according to the following format: 1. Case Work Model 2. Group Supervision Model 3. Peer Supervision Model 4. Team Service Delivery Model and 5. Autonomous Practice Model in addition to the above-mentioned supervision formats, managers should also consider other resources that can be used to support the success of supervision. The positive outcomes of supervisory tasks are not only affected to social workers, but also affects the organizations and the service users through the services that provided by the organization.

Keywords: Social Work Supervision, Social Work Administration, Supervisor

บทนำ

การนิเทศงานในองค์กรบริการทางสังคมหรือหน่วยงานที่ให้บริการกับมนุษย์ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์ ถือว่ามีความสำคัญเพราะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความเป็นมืออาชีพให้กับนักสังคมสงเคราะห์ และหน่วยงานที่ให้บริการ (Jones, M., 1999) นอกจากนี้การนิเทศงานยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านวิชาชีพ รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน โดยลักษณะการนิเทศงานอาจมีความแตกต่างกันออกไปตาม

ประเด็นที่เกิดขึ้น และความถนัดของผู้นิเทศงาน ทั้งนี้โครงสร้างและกระบวนการของการนิเทศงานที่ดีจะเป็นตัววัดสัมพันธภาพที่ดีในหน่วยงาน (Tsui, M., 1997) ในขณะเดียวกันการนิเทศงานถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกิจกรรมการบริหารเพื่อสร้างให้เกิดความเป็นมืออาชีพในงาน และการนิเทศงานยังเป็นวิธีการทำงานที่ค่อนข้างเป็นอิสระแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของเป้าหมายและขั้นตอนของหน่วยงาน (Jones, A. & May, J., 1992)

“สัมพันธภาพระหว่างผู้นิเทศงานกับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้รับการนิเทศ เป็นสัมพันธภาพที่สำคัญอันเป็นจุดเชื่อมระหว่างอำนาจในการบริหารองค์การกับอัตลักษณ์ของวิชาชีพ ก่อให้เกิดความคิดร่วมกัน และการเชื่อมต่อกัน
(Middleman, R. & Rhodes, G., 1980)

หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บังคับบัญชามีภารกิจที่ยากและท้าทาย ในการรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดของการทำงานภายใต้การกำกับดูแลของตนเอง เพื่อถ่ายทอดไปสู่ผู้ปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน ดังนั้นในการนิเทศงานสังคมสงเคราะห์จึงไม่ใช่การดูแลอย่างง่าย ๆ แต่เป็นการดูแลที่จะสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ทำงานได้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานขององค์กร เพราะฉะนั้นการนิเทศจึงต้องคำนึงในหลายประเด็นคือ ทุกคนที่เกี่ยวข้อง แบบอย่างที่ถูกต้องของการปฏิบัติงานที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการ ต้องทราบถึงดุลยพินิจและวิจารณ์ญาณของผู้ปฏิบัติงานที่ใช้อย่างเหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหาของผู้ใช้บริการ ความรับผิดชอบต่อการกระทำและการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน การไม่ลดทอนศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ใช้บริการ การพยายามเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ใช้บริการ การตัดสินใจบางอย่างของผู้ปฏิบัติงานอาจสร้างผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากหัวหน้างานหรือผู้นิเทศ ทั้งนี้หากมีกระบวนการนิเทศงานที่ดี ผู้รับการนิเทศ จะสามารถเห็นภาพการทำงานและเข้าถึงวิธีการทำงานได้ง่ายมากขึ้น และจะส่งผลให้การนิเทศงานมีความน่าสนใจ ช่วยขจัดความเครียดในการทำงาน สร้างความรู้สึกมั่นใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนางานให้เป็นไปตามแนวทางหรือข้อกำหนดของหน่วยงาน ทั้งนี้การนิเทศงานเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับโครงสร้าง ภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบภายในหน่วยงาน ซึ่งในหน่วยงานต้องมีหัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บังคับบัญชา ที่คอยกำกับดูแลหน่วยงานและการ

ปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บังคับบัญชา เพื่อให้เข้าใจรูปแบบการนิเทศแบบหน่วยงาน (Borland, P., 1995)

ในหน่วยงานที่ให้บริการกับมนุษย์ รูปแบบการนิเทศมักสะท้อนให้เห็นถึงมาตรฐานการควบคุมของหน่วยงาน (Kadushin, A. & Harkness, D., 2002), (Skidmord, R. A., 1995), (Watson, R. W., 1973) สำหรับรูปแบบการนิเทศงานเฉพาะราย Case work model ถือเป็นการรูปแบบการนิเทศงานที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานในระดับสูง และเป็นรูปแบบของการทำงานอย่างมืออาชีพ (Epstein, L., 1973), (Rock, B., 1990), (Veeder, N. W., 1990) นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการนิเทศงานแบบกลุ่ม Group Supervision model (Brown, A. & Bourne, I., 1996), (Getzel, G. S., et al., 1971), (Kaplan, T., 1991), (Kaslow, F. W., 1973), (Shullman, L., 1993) รูปแบบการนิเทศงานโดยเพื่อน Peer Supervision model (Skidmore, R. A., 1995) รูปแบบให้บริการแบบทีม Team service delivery model (Payne, C. & Scott, T., 1982) และรูปแบบการปฏิบัติด้วยตนเอง Autonomous practice model (Tsui, M., 2005)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การนิเทศงานเป็นภาระงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในองค์กรที่ให้บริการทางสังคม เพราะนอกจากการนิเทศงานจะมีส่วนช่วยสร้างให้เกิดนักสังคมสงเคราะห์รุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และพัฒนาความเป็นมืออาชีพ นอกจากนี้นักสังคมสงเคราะห์ที่มีประสบการณ์แล้ว ก็ยังต้องการรับการนิเทศเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น รวมถึงการนิเทศงานที่ช่วยสนับสนุนด้านจิตใจให้กับนักสังคมสงเคราะห์ที่เหนื่อยล้า มีความเครียด โดยการนิเทศงานจะช่วยเสริมพลังอำนาจให้นักสังคมสงเคราะห์ได้มีพลังใจที่จะมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานต่อไป ทั้งนี้ ในอนาคตหากต้องการเห็นภาพการพัฒนาองค์กรที่ให้บริการทางสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาด้านบุคลากรที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้การกำกับดูแลควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการนิเทศงาน และส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม หรือมีแบบแผนการนิเทศงานที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ สร้างให้เกิดบรรทัดฐาน และมาตรฐานในองค์กร นอกจากนี้ยัง

ส่งผลในภาพรวมต่อการพัฒนาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับผู้ให้บริการซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของวิชาชีพ

การนิเทศงานเฉพาะราย

การนิเทศงานเฉพาะราย ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Kadushin, A. & Harkness, D., 2002) โดยการนิเทศประกอบด้วย หัวหน้างานหรือผู้นิเทศ (Supervisor) กับผู้รับการนิเทศ (Supervisee) ในลักษณะความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง ทั้งนี้การนิเทศงานเฉพาะรายถือเป็นรูปแบบการนิเทศงานที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และเหมาะสมสำหรับผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์การทำงาน (Kadushin, A., 1974, 1992), (Ko, G. P., 1987)

โดยความสำคัญของการนิเทศงานรูปแบบนี้ ในกรณีที่ เป็นผู้ปฏิบัติงานใหม่ จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่เข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการได้เร็วยิ่งขึ้น และได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานด้วย โดยอาจเริ่มต้นจากเนื้อหาที่ง่ายไม่ซับซ้อน และเพิ่มระดับความซับซ้อนมากขึ้น หรือยกสถานการณ์ตัวอย่างเพื่อร่วมกันหาวิธีการแก้ไข หรืออาจนำวิธีการแก้ไขที่เคยใช้แล้วมาช่วยในการนิเทศงาน ซึ่งวิธีการนี้จะนำไปสู่การร่วมมือกันทางความคิด โดยการนิเทศงานเฉพาะรายนี้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของหัวหน้างานในการช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานหรือผู้รับการนิเทศในด้านการปฏิบัติงาน และด้านจิตใจ

นักสังคมสงเคราะห์ส่วนใหญ่มีภาระงานที่หนัก เพราะปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการมีเป็นจำนวนมาก และในบางครั้งเรื่องราวอาจคล้ายคลึงกับประสบการณ์ในชีวิตของนักสังคมสงเคราะห์ที่อาจจะลืมเลือนไปแล้ว เมื่อถูกกระตุ้นก็ทำให้จดจำได้ และส่งผลต่อนักสังคมสงเคราะห์กับงานที่กำลังทำอยู่ ดังนั้นปัญหาที่มีความซับซ้อนเหล่านี้จึงสมควรที่จะได้รับความสนใจและการดูแลอย่างใกล้ชิดจากหัวหน้างานหรือผู้นิเทศ (Brown, A. & Bourne, I., 1996) เพราะหากปล่อยอาจส่งผลทำให้นักสังคมสงเคราะห์ที่กำลังเผชิญกับปัญหาสูญเสียกำลังใจ ทำให้รู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ไม่ได้รับการแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อหน่วยงานว่าหัวหน้างานกำลังกดขี่ข่มเหงตนอยู่ (Borland, P., 1995)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการนิเทศงานเฉพาะราย เป็นกระบวนการนิเทศงานที่ค่อนข้างสะดวกและเข้าถึงได้ง่ายที่สุด เพราะมีเพียงหัวหน้างานหรือผู้นิเทศ กับผู้รับการนิเทศ ที่ดำเนินกระบวนการนิเทศงานภายในบริบทของงาน และบริบทของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งของการนิเทศงานเฉพาะรายนี้ สร้างให้เกิดความง่ายต่อกระบวนการนิเทศงาน นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

การนิเทศงานแบบกลุ่ม

การนิเทศงานแบบกลุ่มใช้การจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการนิเทศงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการนิเทศงานแบบกลุ่มเหมือนกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศงานเฉพาะราย แต่แตกต่างกันที่ประหยัดเวลา และทรัพยากรบุคคล คือผู้นิเทศงาน นอกจากนี้การนิเทศงานแบบกลุ่มยังช่วยเพิ่มเติมประสบการณ์การสอน การเรียนรู้ เพราะผู้เข้าร่วมกลุ่มได้ร่วมแบ่งปันประสบการณ์และความยากลำบากในการปฏิบัติงานของตนเองออกมาให้สมาชิกกลุ่มได้รับทราบและเรียนรู้ไปพร้อมกัน โดยการนิเทศงานแบบกลุ่ม มีความจำเป็นและเหมาะสมในกรณีที่หน่วยงานมีผู้ปฏิบัติงานจำนวนมาก และหัวหน้างานหรือผู้นิเทศมีจำนวนน้อย (Kadushin, A. & Harkness, D., 2002)

ในกระบวนการกลุ่มหัวหน้ากลุ่มหรือผู้นิเทศ จะทำหน้าที่สนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มหรือผู้รับการนิเทศได้แบ่งปันข้อมูลเชิงลึก ประสบการณ์ ความยากลำบากในการปฏิบัติงาน โดยเน้นไปที่ความต้องการพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มหรือผู้รับการนิเทศ (Watson, R. W., 1973) การนิเทศงานแบบกลุ่มนี้ผู้รับการนิเทศจะมีความเป็นอิสระมากกว่าเมื่อเทียบกับการนิเทศงานในรูปแบบอื่น ๆ โดยการนิเทศรูปแบบกลุ่มจะสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างผู้นำกลุ่ม กับสมาชิกกลุ่ม โดยสมาชิกสามารถแสดงออกถึงปัญหาหรือความซับซ้อนใจของตนเองต่อหัวหน้ากลุ่มหรือผู้นิเทศงานได้อย่างเป็นอิสระ (Kadushin, A. & Harkness, D., 2002) รูปแบบการนิเทศงานแบบกลุ่มนี้จะทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายในสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบาย ทำให้เกิดความผ่อนคลายอารมณ์

ทั้งนี้ข้อที่ควรตระหนัก คือ การนิเทศงานแบบกลุ่มต้องมุ่งเน้นไปที่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มมากที่สุด จึงไม่สามารถจัดการปัญหาที่เฉพาะเจาะจง และปัญหาที่เร่งด่วนได้ในทันที นอกจากนี้กลุ่มอาจกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันของสมาชิกด้วยตนเอง และบ่อยครั้งก็ยากที่จะรวมสมาชิกใหม่เข้าสู่กลุ่มการนิเทศงานได้ ในหลายกรณีอาจเป็นการง่ายที่ไม่ต้องสำรวจปัญหา แก้ไขปัญหา และตัดสินใจ หากข้อเสนอแนะนั้นขาดความมั่นใจที่จะดำเนินการ ทั้งนี้ในรูปแบบการนิเทศงานแบบกลุ่มผู้นำเทศอาจต้องใช้ข้อมูลที่มากขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจในการดำเนินการกลุ่มมากกว่าปกติ สิ่งที่ควรระมัดระวังคือการที่เข้าไปแทรกแซงช่วยเหลือสมาชิกรายใดรายหนึ่ง ซึ่งอาจสร้างปัญหาให้กับสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนด้านปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม และพฤติกรรมของแต่ละบุคคลในบริบทของกลุ่ม ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญทั้งกลุ่มและบุคคลไปพร้อมกัน

กล่าวได้ว่าการนิเทศงานแบบกลุ่ม เป็นส่วนเสริมให้การนิเทศงานเฉพาะรายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการนิเทศงานเฉพาะรายเป็นความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง ดังนั้นความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ถ่ายทอดย่อมมีความจำกัดและไม่หลากหลาย ดังนั้นการนิเทศงานแบบกลุ่มจึงเข้ามาเสริมให้การนิเทศงานเฉพาะรายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะผู้รับการนิเทศจะได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่หลากหลายจากผู้เข้าร่วมการนิเทศในกลุ่ม นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นการสร้างพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็น แบ่งปัน รวมถึงการสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างผู้รับการนิเทศ หรือนักสังคมสงเคราะห์ที่เข้าร่วมกลุ่มการนิเทศ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อตนเอง องค์กร และวิชาชีพ อย่างต่อเนื่อง

การนิเทศงานโดยเพื่อน

Peer Supervision เป็นการนิเทศงานโดยเพื่อน ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบเดิมที่ต้องนิเทศงานโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่ตำแหน่งสูงกว่าในสายงาน โดยเป็นการนิเทศงานโดยเพื่อนร่วมงานที่อยู่ในระดับเดียวกันมีการปฏิบัติงานในสายงานเดียวกัน ให้การสนับสนุนรวมถึงข้อเสนอแนะที่จำเป็นสำหรับความก้าวหน้าและความสำเร็จในงาน (Evans, A. C., 2022) เป็นการนิเทศงานแบบที่ไม่อาศัยอำนาจหน้าที่มาเกี่ยวข้อง แต่อาศัยการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันของทุกคน ทั้งนี้การนิเทศงานโดยเพื่อนจะเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรู้สึกลึกซึ้ง

เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสร้างบรรยากาศแห่งการช่วยเหลือแบ่งปันกัน (Hardcastle, D., 1991), (Watson, W. R., 1973) โดย (Hardcastle, D., 1991) ยังกล่าวอีกว่า จะช่วยเพิ่มความรักใคร่ชอบ และอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน โดยปัจจัยหลักที่ทำให้การนิเทศงานโดยเพื่อนนี้ประสบความสำเร็จ คือ ประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงาน

อีกแนวทางหนึ่งสำหรับการนิเทศงานรูปแบบนี้ คือ รูปแบบตึกคู่ หรือ ควบคู่ (tandem) ซึ่งพัฒนามาจาก Peer group model (Watson, R. W., 1973) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การแบ่งปันความรู้ และทักษะทางวิชาชีพ โดยเกิดจากนักสังคมสงเคราะห์ 2 คน ซึ่งคนหนึ่งมีประสบการณ์มีความเป็นมืออาชีพ ส่วนอีกคนอ่อนประสบการณ์กว่า คอยปรึกษากัน โดยทั้ง 2 เปรียบเสมือนล้อรถจักรยานแบบโบราณ ที่มีทั้งล้อใหญ่และล้อเล็กซึ่งเป็นกลไกที่ต้องทำงานไปด้วยกัน โดย 2 ล้อนั้นขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกันกับการปฏิบัติงานวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์ ทั้งสองต่างเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยไม่ได้ถูกกำหนดว่าใครคนใดคนหนึ่งเป็นหัวหน้า แต่ทั้งสองต่างปฏิบัติงานควบคู่ไปด้วยกัน มีการพบปะกันบ้างเป็นครั้งคราวและแบบไม่เป็นทางการเพื่อปรึกษาหารือในงาน พูดคุยแบ่งปันประสบการณ์ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ตนเองได้เรียนรู้

กล่าวได้ว่าการนิเทศงานโดยเพื่อน แตกต่างจากการนิเทศงานเฉพาะราย เพราะแม้จะมีรูปแบบความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง แต่การนิเทศงานเฉพาะราย ผู้นิเทศงานกับผู้รับการนิเทศ มีความแตกต่างกันในระดับตำแหน่ง ความเชี่ยวชาญ ส่วนการนิเทศงานโดยเพื่อน ไม่ได้กำหนดว่าใครเป็นผู้นิเทศงานหรือใครเป็นผู้รับการนิเทศ แต่ทั้งสองอยู่ในสถานะเดียวกัน มีสายงานเดียวกัน แต่อาจมีความแตกต่างด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์บ้าง โดยทั้งสองคอยแบ่งปันความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือควบคู่กันไป คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น ซึ่งผลที่ได้คือ การสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบเพื่อนร่วมวิชาชีพ ที่สามารถเปิดใจพูดคุย และช่วยกันพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในสายวิชาชีพ

รูปแบบการให้บริการแบบทีม

ในรูปแบบนี้ผู้นิเทศงานจะทำหน้าที่เป็นผู้นำของทีม ซึ่งการให้บริการแบบทีมนี้ไม่มีการกำหนดช่วงเวลาของการนิเทศงานแบบตายตัว แต่จะเน้นไปที่งานเป็นหลัก รวมถึงการให้ทุกคน

มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยให้ผู้นำทีมเป็นคนสุดท้ายที่แสดงความคิดเห็นต่อการตัดสินใจ ทั้งนี้ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน การติดตามผลการปฏิบัติงาน การตรวจสอบประสิทธิภาพของงาน การพัฒนาให้เกิดความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ เป็นความรับผิดชอบที่ทีมงานทุกคนมีส่วนร่วมกัน (Kadushin, A. & Harkness, D., 2002), (Payne, C. & Scott, T., 1982)

นอกจากนี้ (Brown, A. & Bourne, I., 1996) กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมให้ผลดีทั้งในด้านของงาน และด้านความสัมพันธ์ โดยการทำงานเป็นทีมช่วยสร้างกรอบการทำงาน และช่วยเลือกใช้ทรัพยากรในทีมที่มีร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งทรัพยากรนั้นเป็นแหล่งของการสนับสนุน เป็นจุดแข็ง ที่คอยสนับสนุนสมาชิกในทีมที่เกิดความเครียด และทีมยังเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการช่วยกันแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้วิธีการทำงานเป็นทีมยังช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการนิเทศงานเฉพาะบุคคล เฉพาะเรื่องอย่างเหมาะสม โดยปล่อยให้เรื่องอื่น ๆ บริหารจัดการในระดับทีม

อย่างไรก็ตามการทำงานแบบทีมต้องมีการดำเนินงานไประยะเวลาหนึ่งจึงจะประสบความสำเร็จ โดยระหว่างการดำเนินงานนั้นจำเป็นต้องใช้ความพยายาม และทักษะอย่างมาก โดยเฉพาะจากผู้นำทีม เพื่อสร้างให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่มีความไว้วางใจ และความมั่นใจ ทั้งนี้ผู้นำทีมอาจพบสถานการณ์ที่ยากสำหรับการแก้ไขปัญหา คือ สถานการณ์ที่ปัญหานั้นส่งผลเป็นการส่วนตัวต่อสมาชิกในทีม โดยสถานการณ์ดังกล่าวอาจแก้ไขโดยการขอความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาภายนอกทีม แต่ทว่าสถานการณ์ดังกล่าวเป็นสถานการณ์ที่มีโอกาสพบเจอน้อย

รูปแบบการปฏิบัติด้วยตนเอง

การที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระช่วยสนับสนุนให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถเติบโตในสายอาชีพสังคมสงเคราะห์ โดยมีผู้ให้เหตุผลสนับสนุนว่า สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์แล้ว และได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี มีความเป็นมืออาชีพ ไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดให้ต้องได้รับการนิเทศงานโดยตรงแบบตัวต่อตัว (Epstein, L., 1973),

(Kutzik, A. J., 1977), (Veeder, N. W., 1990) ทั้งนี้ (Veeder, N. W., 1990) ให้เหตุผลสนับสนุนประเด็นนี้ว่า จากการสำรวจนักศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (MSW) ที่กำลังศึกษาหลักสูตรการบริหารการนิเทศงาน ได้ผลสรุปว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศงานอย่างใกล้ชิดเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ใหม่และยังไม่มีประสบการณ์การทำงาน แต่ไม่จำเป็นสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ที่มีประสบการณ์แล้ว ทั้งนี้ นักสังคมสงเคราะห์ที่มีประสบการณ์อาจมีการขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญบ้างเป็นครั้งคราวในกรณีที่จำเป็น

ทั้งนี้ (Barretta-Herman, A., 1993) ได้นำเสนอรูปแบบการปฏิบัติด้วยตนเองในการนิเทศงานสังคมสงเคราะห์สำหรับนักสังคมสงเคราะห์ที่มีใบรับรองอนุญาต โดยถือว่านักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมพร้อมกับเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เป็นอย่างดี ดังนั้นความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพจึงเป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์เอง ไม่ใช่หน้าที่ของผู้นิเทศงาน เพราะผู้นิเทศงานมีหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้เท่านั้น โดยอาศัยการนิเทศงานรูปแบบกลุ่มเป็นหลัก นอกจากนี้ผู้นิเทศงานไม่ได้อยู่ในฐานะผู้มีความรู้ความสามารถในด้านของความรู้และทักษะอีกต่อไป ทั้งนี้ผู้นิเทศงานจะมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจเยี่ยมและให้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการปฏิบัติ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ท้าทายให้กับนักสังคมสงเคราะห์ที่มีประสบการณ์

ดังนั้น รูปแบบการปฏิบัติด้วยตนเองนี้ เป็นรูปแบบการนิเทศงานที่เหมาะสมสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ แต่ทั้งนี้ หากนักสังคมสงเคราะห์เหล่านั้นไม่ได้รับการนิเทศงานเลย อาจส่งผลให้เสียโอกาสในการได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีความเปลี่ยนแปลง รูปแบบของปัญหา หรือรูปแบบของการทำงานย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นการรับการนิเทศงานโดยการขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาตนเองของนักสังคมสงเคราะห์ ทั้งยังเป็นการสร้างอุปนิสัยของการเรียนรู้ตลอดเวลาให้เกิดขึ้นในตนเองได้อีกด้วย

แหล่งทรัพยากรสำหรับการนิเทศงาน

สำหรับการนิเทศงานนอกจากรูปแบบที่ผู้ให้การนิเทศจะนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการนิเทศงานแล้ว แหล่งทรัพยากรสำหรับการนิเทศงานก็ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน เพราะแหล่งทรัพยากรเหล่านี้สามารถนำมาใช้เพื่อให้การนิเทศงานนั้นประสบความสำเร็จ (Kadushin, A. & Harkness, D., 2002) ยกตัวอย่างของแหล่งทรัพยากรที่สำคัญดังนี้

1. ผู้ใช้บริการ (Client) ในการจัดการความเครียดของผู้ปฏิบัติงาน หัวหน้างานหรือผู้นิเทศงานไม่ใช่แหล่งทรัพยากรเดียวที่สนับสนุนการจัดการความเครียดที่ผู้ปฏิบัติงานพบในระหว่างการดำเนินงาน แต่ทว่าผู้ใช้บริการ สามารถเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญที่สนับสนุนในด้านการจัดการความเครียดได้ โดยผู้ปฏิบัติงานให้ความเห็นว่าความสามารถของตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความคิดเห็น และความชื่นชมในความพยายามในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จ

2. กลุ่มผู้ร่วมงานหรือเพื่อนร่วมงาน (The Peer Group) เป็นแหล่งทรัพยากรเพื่อเติมที่ให้การสนับสนุนการนิเทศงานและช่วยเสริมความสามารถของผู้นิเทศงานอีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่าผู้ปฏิบัติงานมักจะเข้าหาเพื่อนร่วมงานที่พูดคุยด้วยแล้วรู้สึกสบายใจ โดยสามารถพูดคุยได้ในเรื่องความไม่พอใจ ความท้อแท้ หรือข้อสงสัยเกี่ยวกับงาน รวมถึงความวิตกกังวลในเรื่องประสิทธิภาพการทำงาน และความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดต่าง ๆ โดยกลุ่มเพื่อนร่วมงานภายในที่ทำงาน หรือกลุ่มงาน มักเป็นแหล่งทรัพยากรหลักที่ผู้ปฏิบัติงานใช้เป็นประจำเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับหัวข้อดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

3. เครือข่ายสนับสนุนทางสังคม (Social Support Network) เป็นหนึ่งในทรัพยากรสำคัญที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนการนิเทศงาน ทั้งนี้เนื่องจากความเครียดที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงาน ดังนั้นสถานที่ทำงานจึงเป็นพื้นที่ที่ดีที่สุดในการจัดการกับความเครียดจากการทำงาน โดยผู้ให้การนิเทศย่อมตระหนักดีถึงสาเหตุของความเครียดและธรรมชาติของความเครียดจากการทำงาน และสามารถให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับความเครียดได้มากที่สุดเพื่อช่วยผู้ปฏิบัติงานให้คลายจากความเครียดที่เกิดขึ้น ซึ่งแตกต่างจากครอบครัวหรือเพื่อนสนิท เพราะขาดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับความเครียดที่เกิดขึ้น และเป็นเพียงพื้นที่สำหรับหยุดความเครียดไว้

ชั่วคราวเท่านั้นไม่ได้มีการแก้ไขความเครียดอย่างจริงจัง ดังนั้นผู้ให้การนิเทศจึงสามารถจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานได้ทันทั่วทั้งที่ และเป็นแหล่งทรัพยากรที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการกับความเครียดจากการทำงาน

ดังนั้น แหล่งทรัพยากรสำหรับการนิเทศงาน ถือว่าเป็นองค์ประกอบหรือส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้การนิเทศงานประสบผลสำเร็จอย่างเต็มที่ โดยทรัพยากรที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น เป็นทั้งแหล่งสนับสนุนด้านจิตใจ แก้ไขความเครียดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน แก้ไขความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ทำให้นักสังคมสงเคราะห์มีความสุขสบายใจ และมั่นใจที่จะปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้นอกจากแหล่งทรัพยากรที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น นักสังคมสงเคราะห์อาจพบแหล่งทรัพยากรอื่นที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการนิเทศงานได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อม ในองค์กรที่นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติงานอยู่

สรุป

การนิเทศงานสังคมสงเคราะห์ เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยดูแลนักสังคมสงเคราะห์ ทั้งด้านการส่งเสริมการปฏิบัติงาน ด้านการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ และด้านการดูแลจิตใจ ผ่านรูปแบบการนิเทศงานในลักษณะต่าง ๆ ตามความสามารถ ความถนัดของผู้ให้การนิเทศหรือหัวหน้าหน่วยงาน รวมถึงบริบทของงานและขององค์กรนั้น ๆ โดยการนิเทศงานไม่ว่าจะดำเนินการด้วยรูปแบบใดก็ตาม ผู้ให้การนิเทศหรือหัวหน้าหน่วยงานจำเป็นต้องกระทำด้วยความละเอียดอ่อนและเอาใจใส่ต่อผู้รับการนิเทศ ทั้งยังต้องมีความยืดหยุ่นเพราะหากเข้มงวดมากเกินไปอาจส่งผลเสียต่อจิตใจของผู้รับการนิเทศได้ นอกจากนี้ผู้ให้การนิเทศหรือหัวหน้าหน่วยงานไม่ควรเพิกเฉยต่อพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้รับการนิเทศตรงกันข้ามควรยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและค้นหาวิธีการแก้ไขเพื่อให้การช่วยเหลือสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับผู้รับการนิเทศอย่างเหมาะสม เพราะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับผู้รับการนิเทศเพียงเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานหรือองค์กร รวมถึงบริการที่ส่งมอบให้กับผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ในด้านของการบริหารองค์กร การนิเทศงานเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร หัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาไม่อาจละเลยต่อสถานการณ์ ปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานได้ เพราะหากละเลยย่อมส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกว่าไม่ได้รับ

การช่วยเหลือสนับสนุน ไม่ได้รับการแบ่งปัน และอาจสร้างให้เกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ ความไม่พอใจ ซึ่งอาจลุกลามสร้างความขัดแย้งขึ้นภายในองค์กร ดังนั้นหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาจึงควรให้ความสนใจและใส่ใจต่อการนิเทศงาน

การบริหารงานด้านสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะการนิเทศงาน อาจมองดูว่าเป็นเรื่องยากแต่ก็ไม่ใช่ว่าจะไปไม่ได้เลย หรือบริหารงานไม่ได้เลย และนักสังคมสงเคราะห์ที่เพิ่งเริ่มต้นการปฏิบัติงานอาจมองว่าเป็นเรื่องที่อยู่ไกลตัวจึงไม่สนใจ แต่ทว่าในอนาคตเมื่อมีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานมากขึ้นมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และได้รับการเลื่อนตำแหน่งหรือเปลี่ยนตำแหน่งเข้าสู่สายการบริหาร ก็ไม่สามารถปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้หากทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้น การบริหารงานสังคมสงเคราะห์สามารถสร้างความตื่นตัวในการทำงานได้ สร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ มีความน่าสนใจ และอาจสร้างความพึงพอใจให้กับนักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นนักบริหารได้ และในฐานะของผู้บริหารยังสามารถให้การสนับสนุนนักสังคมสงเคราะห์ใหม่ที่ปฏิบัติงานได้ดีมีคุณภาพ ผ่านการยกย่องชื่นชมโดยแสดงให้เห็นว่านักสังคมสงเคราะห์เหล่านั้นเป็นผู้มีคุณค่า อันเป็นการให้การสนับสนุนทางจิตใจได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- Barretta-Herman, A. (1993). On the development of a model of supervision for licensed social work practitioners. *The clinical Supervisor*, 11(2), 55-64.
- Borland, P. (1995). Supervision in a statutory agency. In Pritchard, J. (Ed.). *Good practice in supervision: Statutory and voluntary organisations* (Good practice series, 2) (31-38). Jessica Kingsley. London.
- Brown, A. & Bourne, I. (1996). *The social work supervisor: Supervision in community, day care and residential settings*. Open University Press. Philadelphia.
- Epstein, L. (1973). Is autonomous practice possible?. *Social Work*, 18(2), 5-12.

- Evans, A. C. (2022). Models of Peer Supervision in Social Work. (31 October 2022). Available <https://study.com/academy/lesson/models-of-peer-supervision-in-social-work.html>
- Getzel, G. S., Goldberg, J. R. & Salmon, R. (1971). Supervising in groups as a model for today. *Social Casework*, 52(3), 154-163.
- Hardcastle, D. (1991). Towards a model for supervision: A peer supervision pilot project. *The clinical Supervisor*, 9(2), 63-76.
- Jones, A. & May, J. (1992). *Working in Human Service Organisations: A Critical Introduction*. Longman. Melbourne.
- Jones, M. (1999). Supervisor or superhero: new role strains for frontline supervisors in human services. *Asia Pacific Journal of Social Work*, 9(1), 79-97.
- Kadushin, A. (1974). Supervisor-supervisee: A survey. *Social Work*, 19(3), 288-298.
- _____. (1992). What's wrong, what's right with social work supervision?. *Clinical Supervisor*, 10(1), 3-19.
- Kadushin, A. & Harkness, D. (2002). *Supervision in social work* (4th ed.). Columbia University Press. New York.
- Kaplan, T. (1991). A model for group supervision for social work: Implementations for the profession. In D. Schneck, B. Grossman & U. Glassman (Eds.). *Field education in social work: Contemporary issues and trends* (141-148). Kendall/Hunt. Dubuque, IA.
- Kaslow, F. W. (1973). Group supervision. In F. W. Kaslow et al. (Eds.). *Issues in human services* (115-141). Jossey-Bass. San Francisco.
- Ko, G. P. (1987). Casework supervision in voluntary family service agencies in Hong Kong. *International Social Work*, 30(2), 171-184.

- Kutzik, A. J. (1973). The social work field. In F. W. Kaslow et al. (Eds.).
Supervision, consultation and staff training in the helping profession (25-60). Jossey-Bass. San Francisco.
- Middleman, R. & Rhodes, G. (1980). Teaching the Practice of Supervision.
Journal of Education for Social Work, 16(3), 51-59.
- Payne, C. & Scott, T. (1982). Developing supervision of teams in field and residential social work. National Institute for Social Work. London.
- Rock, B. (1990). Social worker autonomy in the age of accountability. The Clinical Supervisor, 8(2), 19-31.
- Shullman, L. (1993). Interactional supervision. NASW Press. Washington, DC.
- Skidmord, R. A. (1995). Social work administration: Dynamic management and human relationships (3rd ed.). Allyn & Bacon. Boston.
- Tsui, M. (1997). The roots of social work supervision: an historical review. Clinical Supervisor, 15(2), 191-198.
- _____. (1997). Empirical research on social work supervision: the state of the art (1970-1995). Journal of Social Service Research, 23(2), 39-51.
- _____. (2005). Social work supervision: Contexts and concepts (Sage sourcebooks for the human services series). SAGE Publications. Thousand Oaks, Calif.
- Veeder, N. W. (1990). Autonomy, accountability, and professionalism: The case against close supervision in social work. The clinical Supervisor, 8(2), 33-47.
- Watson, R. W. (1973). Differential supervision. Social Work, 8(3), 37-43.

กำนันผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในทศวรรษใหม่*

THE DESIRABLE VILLAGE CHIEF AND HEADMAN IN THE NEW DECADE

พระ ไตรเทพ เอี่ยมศรีวงศ์

Phra Traithep Lamsriwongsa

เกษรา ผาทอง

Ketsada Phathong

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: nuknikbeboy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้แสดงให้เห็นว่าความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในสังคมไทยส่งผลให้การเจริญเติบโตของคนไทยมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้านก็มีบทบาทในการเข้ามาพัฒนาชุมชนของสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้นดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการความรู้ในการพัฒนาในด้านต่างๆรับรู้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนตอบสนองความต้องการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยีหรือรองรับการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมใหม่ๆที่จะนำเข้ามาพัฒนาให้หมู่บ้านหรือชุมชนของเราให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้นดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีการปรับตัวหรือแสวงหาความรู้อำนาจหรือความเป็นผู้นำใหม่ๆเข้ามาเพื่อที่จะพัฒนาเยาวชนคนรุ่นใหม่ในโลกปัจจุบันได้กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีการศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นทางห้องสมุดหรือทางเว็บไซต์ต่างๆหรือเข้าไปอบรมทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ความสามารถที่จะผู้นำเพื่อเข้ามาพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเองให้มีความรู้ความสามารถให้เท่าเทียมกับความต้องการของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอยู่ตลอดเวลาบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนหรือเป็นการพัฒนาองค์กรของรัฐหน่วยงานของรัฐให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปการแสวงหาความรู้ใหม่ๆที่จะนำพาให้หมู่บ้านหรือชุมชนเจริญรุ่งเรืองขึ้นไปตามสถานการณ์ในโลกปัจจุบันให้

* Received 30 September 2022; Revised 20 December 2022; Accepted 28 December 2022

เจริญรุ่งเรืองเท่าเทียมกลับชุมชนอื่นๆกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีการปรับตัวแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

คำสำคัญ : กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ทศวรรษใหม่

Abstract

The objective of this article is to show the prosperity of environment culture in Thai society results in the growth of Thai people. Especially Subdistrict Headman and Village Headman, who play a role in developing communities in Thai society. Therefore, the Subdistrict Headman and Village Headman have to academic knowledge and development knowledge in various fields. They must listen to the public's opinions for meeting government organizations and private organizations. Therefore, the Subdistrict Headman and Village Headman must have technology knowledge or the new change literature supporting. It will be develop our village or community for being more prosperous. Accordingly, the Subdistrict Headman and Village Headman must adapt or seek knowledge, authority or new leadership for developing adolescent people in the world currently. The Subdistrict Headman and Village Headman must always have knowledge to find knowledge within the library or the various websites or attending the training. Making the Subdistrict Headman and Village Headman possess knowledge and ability. They would be a leader for developing their own community or village. The knowledge and ability would be equal to the government organizations or private organizations at all times. The Subdistrict Headman and Village Headman is an important part of community development or as a development of government organizations. The government organizations progress increasingly. The search for new

knowledge that will bring the village or the community to prosper in accordance current world situation. They will be as prosperous as other communities. Consequently, the Subdistrict Headman and Village Headman must always adapt themselves for seeking knowledge.

Keywords: Subdistrict Headman, Village Headman, New Decade

บทนำ

กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันหนึ่งที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนชาวไทยมาช้านานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาเป็นหน่วยงานที่คอยช่วยเหลือประชาชนคอยส่งเสริมให้ประชาชนได้อยู่ดีกินดีและยังคอยสนับสนุนช่วยเหลือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของแต่ละชุมชนให้ดีขึ้นยิ่งขึ้นดังนั้นบทบาทหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีความรู้ความสามารถในการที่จะนำพาให้ประชาชนหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ เพื่อที่จะได้นำไปพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อยๆ ดังนั้น ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบเจอคือกำนันผู้ใหญ่บ้านยังขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับการช่วยเหลือยังขาดจริยธรรมยังเห็นพวกพ้องของตัวเองเป็นหลักไม่ว่าจะได้รับการงานมาจากส่วนใดก็ตามกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้จึงส่งผลกระทบต่อชุมชนแก่ชาวบ้านอย่างมากทำให้ชุมชนไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในหลายๆเรื่องดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นจึงต้องรู้จักขนขวายหาความรู้ใส่ตัวเพื่อที่จะได้นำความรู้มาพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปนับได้ว่าการปกครองท้องถิ่นการบริหารงานแผ่นดินของประเทศไทยมีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมาก (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546)

กำนันผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในทศวรรษใหม่ต้องมีความรู้หรือมีองค์ประกอบในหลายๆเรื่องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและยังคอยช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในหลายๆเรื่อง เพื่องานด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นการทะเลาะวิวาทกันของชาวบ้านต้องคอยไกล่เกลี่ยช่วยเหลือประณิชนอมให้ชาวบ้านได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการกระจายอำนาจหรือการวางแผนระบบข้าราชการเป็นอย่างดีเพื่อที่จะได้ช่วยเหลือชาวบ้านอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ชาวบ้านต้องการที่จะให้ช่วยกำนันผู้ใหญ่บ้านในศตวรรษหน้าต้องมีความกระตือรือร้นมีความเท่าเทียมกันมีความรู้ความสามารถในหลายๆเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องเทคโนโลยีหรือการพัฒนาหรือการ

วางแผนเหลืออีกหลายๆเรื่องก็ตามเพราะว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องคอยช่วยเหลืองานอำเภอ หน่วยงานข้าราชการไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลก็ตามผู้ใหญ่บ้านและกำนันจะมีบทบาทเข้ามาช่วยเหลือส่งเสริมหน่วยงานราชการแต่ละภาคส่วนได้เป็นอย่างดีดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความคิดมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะได้นำพาลูกบ้านของตนเองไปสู่ความสุขได้ กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงมีหน้าที่หลักสำคัญคือคอยช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ชาวบ้านได้อยู่ดีกินดีมีการมีงานทำอย่างผาสุกตลอดเวลาดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นหน่วยงานที่อยู่คู่กับคนไทยมายาวนานเป็นหน่วยงานหรือคอยรับฟังคำสั่งจากอำนาจรัฐอีกครั้งหนึ่งดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีความรู้ความก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลาจึงต้องรู้จักขนขวายหาความรู้จากแหล่งต่างๆเพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาให้กับชุมชนได้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปและยังเป็นหน่วยงานที่เป็นตัวแทนของข้าราชการอีกด้วยจึงต้องมีความรู้ความสามารถในการช่วยเหลือประชาชนที่ตัวเองรับผิดชอบอยู่ได้อย่างรวดเร็วดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานราชการที่คอยช่วยเหลือและคอยรับฟังคำสั่งจากหน่วยงานราชการหรือกระทรวงมหาดไทยโดยตรงเพื่อที่จะได้นำมาบอกกล่าวเล่าต่อให้กับชาวบ้านได้รับฟังรับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารที่จะได้รับจากหน่วยงานราชการหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาลต่างๆที่ได้รับมอบหมายงานนั้นๆโดยพื้นฐานของกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรู้เกี่ยวกับการปกครองการกระจายอำนาจหรือประชาธิปไตยเพื่อที่จะได้บอกกล่าวเล่าต่อให้กับชาวบ้านได้รับรู้รับฟังถึงระบบการปกครองในระบบประชาธิปไตยได้ดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีความรู้ในระดับการ (ดำรง สุนทรศารทูล, 2534)

ปกครองขั้นพื้นฐานอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะได้นำความรู้สิ่งใหม่ๆมาให้ชาวบ้านได้รับรู้รับฟังอยู่ตลอดเวลาอีกทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีความใกล้ชิดอยู่กับพุทธศาสนาจึงต้องน้อมนำเอาหลักคำสอนของพุทธศาสนาไว้เป็นเครื่องเตือนสติเตือนตัวเองอยู่ตลอดเวลาให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมและคอยส่งเสริมสถาบันพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นต่อไปเพราะว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านจะเป็นส่วนหนึ่งในการขยายกระจายเผยแผ่พุทธศาสนาพุทธศาสนิกชนให้ได้รับรู้รับฟังถึงคุณธรรมต่างๆของพุทธศาสนาและยังเป็นกำลังสำคัญของพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาความเป็นมาของผู้ใหญ่บ้านต้องการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน ต้องการศึกษาคุณลักษณะที่ดีของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อวิเคราะห์ความเป็นมาและการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่อาสา

เข้ามาพัฒนาชุมชนตั้งนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีจิตใจที่เป็นกุศลดีงามมีคุณธรรมประจำใจจะเห็นได้ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่คู่กับคนไทยมานานเป็นหน่วยงานอีกอย่างหนึ่งของคนไทยที่คอยช่วยเหลือหน่วยงานข้าราชการคอยกำบังบาปทัณฑ์บำรุงสุขคอยส่งเสริมให้หน่วยงานราชการได้มีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้นเป็นหน่วยงานที่รับงานจากกระทรวงมหาดไทยหรือข้าราชการ (ดำรง สุนทรศารทูล, 2534)

ประวัติและความเป็นมาของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลเป็นครั้งแรกที่ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ.2435 ทั้งนี้ เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการจัดการปกครองหมู่บ้านและตำบลใหม่นี้มีลักษณะแตกต่างจากเดิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านกระบวนการซึ่งปรากฏในเนื้อหาจดหมายของพระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยะศิริ) ครั้งยังเป็นหลวงเทศาภิตรวิจารย์ ผู้ได้รับมอบหมายให้ทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ความว่า ในขั้นต้นทำบัญชีสำมะโนครัวบ้านที่จะจัดเป็นหมู่บ้านและตำบลก่อน เสร็จแล้ว จึงลงมือจัดการตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนันต่อไป คือ ไปจัดรวมครัวที่เป็นเจ้าของบ้านใกล้เคียง ติดต่อกันราว 10 เจ้าของเจ้าของหนึ่งจะมีเรือนก็หลังก็ตามรวมเข้าเป็นหมู่บ้าน แล้วเชิญเจ้าของบ้านมาประชุมกันในวัด พร้อม ด้วยราษฎรอื่น ๆ

เมื่อถามทราบว่ามีใครผู้ใดเป็นเจ้าบ้านแล้วก็ให้มาร่วมกันขอให้เลือกกันในหมู่ของเขาที่มา ประชุมว่าควรจะให้ใครเป็น "ผู้ใหญ่บ้าน" สังเกตดูเขาตรึงตรองกันมาก ซุบซิบปรึกษาหารือกัน เห็นจะเป็นด้วยเรื่องเกรงใจกัน แต่ในที่สุดก็ได้ความเห็น โดยมากกว่าใครในพวกของเขาที่มา ประชุมนั้น ควรจะเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้วข้าพระพุทธเจ้าก็เขียนใบตั้งชั่วคราว ให้เขาถือไว้จนกว่า จะได้มีการหมายตั้งออกให้ใหม่ตามทางราชการ

เมื่อได้จัดตั้งผู้ใหญ่บ้านได้พอสมควรที่จะจัดตั้งเป็นตำบลไว้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็ได้ไปประชุม ที่ศาลาวัดพร้อมด้วยราษฎรในท้องถิ่นนั้น เชิญผู้ใหญ่บ้านในตำบลที่ข้าพระพุทธเจ้าให้ เลือกตั้งไว้แล้ว มาประชุมพร้อมกัน แล้วขอให้ผู้ใหญ่บ้านเหล่านั้นเลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง

ในหมู่ของเขาว่าใคร จะควรได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าว่าการตำบล เมื่อเขาพร้อมกันเห็นควรผู้ใดแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็ออกหมายตั้งชั่วคราวให้เขาเป็นกำนัน ตำบลนั้น แล้วข้าพระพุทธเจ้าไปทำอย่างเดียวกันต่อ ๆ ไปทุกตำบล ตำบลใดที่ข้าพระพุทธเจ้า ไปจัดตั้งกำนันในวันแรกในวัดใด ข้าพระพุทธเจ้าอาราธนาพระภิกษุในวัดนั้นมาประชุมอยู่ด้วย พอใครได้รับเลือกตั้งแล้ว ก็นิมนต์ให้สวดขยันโตให้พร"นอกจากทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยดูสภาพท้องที่ และความเป็นอยู่ทั่วไปของประชาชนโดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเสนาบดีคนแรกของกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่างๆ และยังทรงมอบหมายให้หลวงเทศาภิตรวิจารณ์เดินทางไปดูงานการปกครองของประเทศพม่าและมลายู หลังจากนั้นได้จัดประชุมข้าหลวงเทศาภิบาลเพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องที่เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี จึงได้วางรูปแบบ การปกครองระดับหมู่บ้านตำบลเรียกว่า "การปกครองท้องที่" อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ โดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ.116 (พ.ศ.2440) ข้อความและหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องที่ของประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้าน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ต่าง ๆ ต่างพระเนตรพระกรรณ สร้างความเป็นธรรมในการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ที่กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเองด้วยหลังจากที่ได้ประกาศพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปีต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงได้ทรงประกาศยกเลิกและประกาศใช้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน สืบมาจนทุกวันนี้กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันการปกครองของไทยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าการพัฒนาความเจริญของกำนันเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไขตลอดมาซึ่งทำให้เห็นได้ว่าการพัฒนาความเจริญของกำนัน

ผู้ใหญ่วัยชราซึ่งหน้าที่หลักสำคัญก็คือการช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนส่งผลให้ กำนันผู้ใหญ่วัยชรายังคงเป็นสถาบันหลักทางการปกครองของไทยอย่างหนึ่งต่อไปในอนาคตใน ภายภาคหน้ากำนันผู้ใหญ่วัยชราเป็นตำแหน่งที่ได้รับปรับปรุงแก้ไขมาตั้งแต่ในสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เป็นตำแหน่งที่ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อคอยดูแล ทุกข์สุขของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านของประเทศไทยเพราะว่าได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก เข้ามารุกรานจึงทำให้มีการตั้งหรือพระราชทานตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่วัยชราขึ้นมาเพื่อดูแลทุกข์สุข ของประชาชนในชุมชนให้มีความสุข ขณะเดียวกันการปกครองตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่วัยชราได้มีการแก้ไขปรับปรุงมาเรื่อยๆ ให้เจริญทันยุคทันสมัยกับเหตุการณ์และสถานการณ์ของประเทศ ไทย (กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, 2546)

สรุปได้ว่า กำนันผู้ใหญ่วัยชราของประเทศไทยได้ถูกพอเริ่มครั้งแรกมาในสมัยรัชกาลที่ 5 และได้มีการจัดตั้งหรือมีการเลือกตั้งขึ้นมารั้งแรกที่อำเภอบางปะอินแล้วค่อยๆมีการพัฒนามาเรื่อยๆ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมปรับปรุงให้ทันสมัยตามยุคตามเวลา โดยใช้สถานที่เป็นจุดศูนย์รวมในการประชุมผู้ใหญ่วัยชราที่คือวัดวัดก็เป็นส่วนหนึ่งของการประชุมหมู่บ้านในการเลือกตั้ง กำนันผู้ใหญ่วัยชราในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการริเริ่มการจัดตั้งการประชุมก็ได้อาศัยวัดวาอาราม เป็นที่ประชุมตามกาลเวลา และได้มีการเลือกตั้งกำนันทดลองใช้แล้วก็ดูสภาพสิ่งแวดล้อมในแต่ละตำบลนั้นว่าเป็นอย่างไรแล้วค่อยๆแก้ไขตามลำดับ รัชกาลที่ 5 ท่านได้พระราชบัญญัติการ ปกครองของไทยไว้เพื่อเป็นการดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชนเปรียบเสมือนตัวแทน ของพระองค์ท่านในการสอดส่องดูแลประชาชนตลอดมาจนกระทั่งใช้ตราพระราชบัญญัติ กฎหมายได้ 17 ปีมาจนถึงในรัชกาลที่ 6 พระองค์ท่านก็ได้ทรงยกเลิกแล้วก็ได้ตรา พระราชบัญญัติขึ้นมาใหม่อีกครั้งจนถึงทุกวันนี้

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่จะต้องกล้าแสดงออกกล้านำในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคน ในชุมชนเพื่อที่คนในชุมชนจะได้ปฏิบัติตามหรือให้ความเคารพความเกรงใจในการปฏิบัติหน้าที่

ในการที่เราจะต้องทำงานร่วมกับคนหมู่มากดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นส่วนสำคัญของการที่จะมีวุฒิการเป็นผู้นำการเป็นผู้นำที่ดีก็จะบ่งบอกถึงคุณลักษณะที่ดีถึงความเชื่อมั่นแล้วยังสร้างความมั่นใจให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีดังนั้นการเป็นผู้นำจึงแบ่งออกได้หลายลักษณะด้วยกันไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกได้คำพูดการแสดงออกด้วยการกระทำหรือสิ่งต่างๆก็ตามการเป็นผู้นำที่เคารพยำเกรงของคนในชุมชนนั้นหมายความว่าพัฒนาจะก้าวไปสู่ความสำเร็จได้โดยง่ายเพราะว่าคนในชุมชนจะเกิดความเคารพความเลื่อมใสในการพัฒนาไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามคนในชุมชนก็จะให้ความเคารพยำเกรงเสมอ .

การแสดงออกในการเป็นผู้นำที่ดีต้องไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่งหรือเทียมไปทางด้านใดด้านหนึ่งต้องมีวุฒิการเป็นผู้นำต้องมีการกล้าแสดงออกการตัดสินใจอย่างเด็ดขาดการประนีประนอมการเข้าใจถึงหลักการของการเป็นผู้นำนั้นก็แบ่งออกได้หลายลักษณะดังมีนักคิดดังต่อไปนี้

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา กล่าวไว้ว่าประเภทของผู้นำชุมชนท้องถิ่นในหมู่บ้านต่าง ๆ นั้นอาจจะจำแนกลักษณะโครงสร้างของผู้นำออกเป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างผู้นำแบบเป็นทางการลักษณะของตำแหน่งของผู้นำที่จะต้องอยู่ในหมู่บ้านแบ่งออกเป็นได้ 2 ประเภทดังนี้

- กำนันผู้ใหญ่บ้านแพทย์ตำบล
- คณะกรรมการต่างๆของชุมชนเช่นกลุ่มการเกษตรกลุ่มชวานากลุ่มสตรี คณะกรรมการสภาตำบลคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้นซึ่งตำแหน่งต่างๆได้มาจากการเลือกตั้งหรือมีการแต่งตั้งและประกาศเป็นทางการให้ทราบ

2. โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทางการผู้ที่ผู้นำแบบไม่เป็นทางการในหมู่บ้านนั้นได้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่ผู้สูงอายุคนชราพระภิกษุสามเณรผู้ที่มีชื่อเสียงผู้ที่มีฐานะมั่นคงและยังมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถตลอดจนการยกย่องของคนในชุมชนนั้นๆ (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2538)

พัฒน์ บุญรัตพันธ์ กล่าวไว้ว่า ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชนหมายถึงผู้ที่มีลักษณะบุคลิกประกอบกับเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพัฒนาชุมชนหรือในท้องถิ่นซึ่งแต่ละกลุ่มย่อม

ประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่มีเช่นความรู้ความสามารถบุคลิกภาพหรือทักษะที่แตกต่างกันออกไปในลักษณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นหนึ่งของชุมชนจะต้องมีการยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกันด้วยเหตุผลนี้เองสถานการณ์ที่บีบตัวขึ้นจึงผลักดันให้สมาชิกของกลุ่มคนกลายเป็นผู้นำย่อมเนื่องมาจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัวอีกด้วยเช่นความซื่อสัตย์สุจริตความยุติธรรมความผูกคอมาริและความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละนอกจากนี้บุคคลต่างๆยังต้องมีบุคลิกภาพอุปนิสัยใจคอที่สามารถเข้ากับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีและยังมีความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันกับคนในชุมชนซึ่งจะเป็นผู้ที่สามารถจูงใจคนในชุมชนได้อย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องและลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่งไปในทิศทางเดียวกัน (พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์, 2517)

เอนก นาคะบุตร กล่าวไว้ว่าบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนในชุมชนต่างๆหรือท้องถิ่นว่าเครือข่ายการเรียนรู้อยู่ในหมู่บ้านผู้นำท้องถิ่นจึงควรได้กำหนดทิศทางต่างๆในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้นำในที่นี้อาจเป็นทางการเช่นผู้ใหญ่บ้านกำนันครูผู้นำอาสาผู้นำสายเครือข่ายผู้รู้ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเข้ามาทำหน้าที่ต่างๆที่จำเป็นดังนี้

1. ผู้ประสานงานการเรียนรู้ทำหน้าที่ให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นในหมู่บ้านและบางทีอาจจะเป็นกลุ่มผู้เรียนรู้ด้วยถ้าจะอยู่ในปัญหานั้น
2. ผู้ถ่ายทอดความรู้เปรียบเสมือนผู้นำทางปัญญาของชาวบ้านคือผู้มีประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งสูง

ผู้นำท้องถิ่นมักจะมีลักษณะความเป็นผู้มีปัญญาท้องถิ่นในตัวคือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านต่างๆมีความรู้ความสามารถและยังสามารถถ่ายทอดความรู้ของตนเองไปสู่ผู้อื่นได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการแนะนำอาชีพหรือเป็นการแนะนำคอยให้คำปรึกษาในด้านต่างๆเช่นการแนะนำอาชีพไม่ว่าจะเป็นการปลูกผักการเลี้ยงสัตว์ต่างๆเพื่อที่จะส่งขายยังตลาดหรือเป็นวิทยากร คอยช่วยเหลือคอยประสานงานคอยติดต่อให้กับคนในชุมชนได้อย่างดีไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการช่วยเหลือทางด้านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนตลอดจนยังคอยดูแลสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในหมู่บ้านได้อย่างดีทำให้คนในชุมชนได้รับรู้ข่าวสารต่างๆจากหน่วยงานต่างๆได้ดี ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้จะทำให้กล้าตัดสินใจแสดงออกในเรื่องต่างๆได้ดี ขณะเดียวกันทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ไปสู่คนรุ่นใหม่ได้อย่างดีการเป็นผู้นำที่ดีต้องรู้จักการที่จะคอยประสานงานคอยติดต่อคอยช่วยเหลือประชาชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องช่วยงานของ

หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนก็ตามผู้นำจะต้องรู้จักการติดต่อประสานงานคอยช่วยเหลือประชาชนในหลายๆเรื่องความรู้ความสามารถต้องสามารถเข้าถึงหน่วยงานหรือส่วนงานที่ชาวบ้านมาขอความช่วยเหลือได้ (เอนก นาคะบุตร, 2533)

สรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนต้องมีคุณลักษณะที่ดีมีการคอยติดต่อประสานงานให้กับคนในชุมชนมีจิตใจที่มีความเสียสละอยู่ในชุมชนของตนเองไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตาม ผู้นำต้องรู้จักแบ่งเบาภาระคนในชุมชนรู้จักเสียสละความรู้ความสามารถที่มีอยู่มากกระจายให้กับคนในชุมชนได้รับรู้ได้รับฟังข่าวสารสิ่งต่างๆจากโลกภายนอกได้ดังนั้นผู้นำชุมชนต้องมีคุณลักษณะที่ดีไม่ว่าจะปีการประเพณีเทศกาลยาวาใจมีคุณสมบัติที่เสียสละในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งตลอดจนมีความรู้ความสามารถในการนำสิ่งที่มีอยู่รอบตัวมาคอยช่วยเหลือคนในชุมชนได้คอยติดต่อประสานงานลดความขัดแย้งการประนีประนอมคนในชุมชนได้ดีดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าคุณลักษณะที่ดีของผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะแบ่งเบาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้เพื่อที่คน คนในชุมชนจะได้รับรู้สิ่งอื่นๆหรือสิ่งที่ผู้นำได้เรียนรู้มาจากโลกภายนอกแล้วนำกลับมาพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้นไป

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ เห็นว่าบุคคลชั้นนำหมายถึงบุคคลในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในชุมชนซึ่งมีคุณสมบัติที่ปรารถนาทุกๆไปในระดับค่อนข้างสูงเป็นพิเศษอยู่ไม่ว่าเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ตามบุคคลชั้นนำอาจจะเป็นผู้ที่ได้รับการนับถือยกย่องมีทรัพย์สินหรือมีความสามารถหลายๆอย่างแตกต่างกันออกไปมีอิทธิพลมากในกลุ่มชุมชนครอบครัวทรัพย์สินความร่ำรวยสิ่งที่มีอยู่จะมากจะน้อยก็ตามคนในชุมชนหรือสังคมต่างๆหรือกลุ่มคนกลุ่มน้อยนี้ได้อาศัยความได้เปรียบดังกล่าวเข้าถึงหรือควบคุมการตัดสินใจของคนในสังคมชุมชนเอาไว้ซึ่งในปัจจุบันการควบคุมอำนาจการตัดสินใจดังกล่าวก็คืออำนาจการปกครอง

จำแนกลักษณะโครงสร้างของผู้นำออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. โครงสร้างผู้นำแบบเป็นทางการลักษณะตำแหน่งของผู้นำที่มีอยู่ในหมู่บ้านแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1 ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านกำนันแพทย์ประจำตำบลและประเภทที่ 2 คณะกรรมการต่างๆของชุมชนเช่นคณะกรรมการพัฒนาชุมชนและกลุ่มชาวนาและยังมี

คณะกรรมการตำบลเป็นต้นซึ่งตำแหน่งเหล่านี้เป็นไปโดยการเลือกตั้งแต่งตั้งและประกาศเป็นทางการให้ทราบ

2. โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทางการผู้ที่ผู้นำแบบไม่เป็นทางการในหมู่บ้านนั้น ได้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่ผู้สูงอายุหรือสมาชิกต่างๆที่มีความเป็นอาวุโสของครอบครัวเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสามเณรผู้ที่มีฐานะมั่นคงความร่ำรวยมีชื่อเสียงและผู้ที่มีความรู้ความสามารถต่างๆตลอดจนเป็นผู้ที่ได้รับความยกย่องจากคนในชุมชนนั้นๆ (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2515)

สรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นประกอบไปด้วยคุณลักษณะหลายประการไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือการแสดงออกก็ตามผู้นำชุมชนจะถือว่าเป็นผู้นำไม่ว่าจะทำอะไรคนในชุมชนจะต้องให้ความเคารพศรัทธาความยำเกรงดังนั้นผู้นำชุมชนจึงต้องมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาในการที่จะเป็นผู้นำได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตามผู้นำที่ดีต้องมีคุณลักษณะที่ดีไม่คิดลำเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือฝ่ายของตนเองเป็นใหญ่ผู้นำชุมชนไม่ว่าจะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ตามต้องมีคุณลักษณะที่ดีโดดเด่นเพื่อที่คนในชุมชนจะได้ให้ความเคารพยำเกรงศรัทธาในการกระทำในการแสดงออกความรู้ความสามารถของคนในชุมชนได้เพราะว่าผู้นำชุมชนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชนเพื่อที่เยาวชนคนรุ่นใหม่จะได้นำไปประพฤติปฏิบัติตามและยังให้ตนเองเกิดมีอำนาจพูดอะไรคนในชุมชนก็จะรู้สึกคล้อยตามไปกับตัวเองหมดเพราะว่าผู้นำชุมชนมีการประพฤติปฏิบัติตัวที่ดีงามไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตามการพัฒนาชุมชนนั้นก็แสดงออกให้ถึงการเป็นภาวะผู้นำได้อย่างดีดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีเสถียรภาพในการพัฒนาในการเข้าอกเข้าใจเพื่อที่ชาวบ้านหรือคนในชุมชนจะได้เกิดความเคารพยำเกรงในการปฏิบัติหน้าที่อย่างดีที่ว่าเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่การคอยประนีประนอมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนจะทำให้เกิดความเข้าใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีบุคลิกภาพหรือกิริยาอาการวาจาใจก็เป็นส่วนหนึ่งของการเป็นผู้นำที่ดีดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องรู้จักเข้าอกเข้าใจในการพัฒนาชุมชนเพื่อที่จะได้เกิดความผาสุกของคนในชุมชนได้

คุณลักษณะที่ดีของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

อาจจะกล่าวได้ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านทุกวันนี้ย่อมมีความทันสมัยมากกว่าคนสมัยก่อน เพราะว่าคนสมัยก่อนได้เริ่มหมดยุคไปคนสมัยใหม่ก็ได้เข้ามาแทนที่กลุ่มคนรุ่นใหม่ก็เข้ามา

พัฒนาประเทศชาติให้เจริญงอกงามยิ่งมามากยิ่งขึ้นดังนั้นการที่ประเทศชาติได้มีความเจริญพัฒนา
มากยิ่งขึ้นกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ต้องมีความพัฒนาตัวเองมีความรู้มีการศึกษามีการเฝ้าหาความรู้ที่ดี
ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมหรือจากหน่วยงานของภาครัฐภาคเอกชนหรือตามวิทยุ
โทรทัศน์ข่าวสารไม่ว่าจะเป็นทางโลกของอินเทอร์เน็ตก็ตามดังนั้นคุณลักษณะที่ดีของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และความเจริญงอกงามของคนในชุมชนมากที่สุดไม่ว่าจะ
เป็นความเป็นอยู่การงานอาชีพหน้าที่ของแต่ละชุมชนกำนันผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีบทบาทในการ
พัฒนาในการสร้าง เสริมองค์ความรู้ต่างๆให้ประชาชนหรือลูกบ้านได้เข้าใจในสิ่งต่างๆใน
บริบทต่างๆของความเจริญดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรู้มีจริยธรรมอันดีงามไม่ว่าจะ
เป็นทางด้านสังคมทางด้านวัฒนธรรมก็ตามในด้านการบริหารจะเห็นได้ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านบาง
คนบางหมู่บ้านมีความรู้ถึงระดับอุดมศึกษานี้แหละเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนในชุมชนได้มี
ความรู้ความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านใดด้านหนึ่งก็ตามโดยเฉพาะทางด้าน
วัฒนธรรมการส่งเสริมให้เยาวชนได้รู้จักคุณค่าของทางพระพุทธศาสนาการเป็นอยู่ทางประเพณี
การต่อยอดสืบสานประเพณีอันดีงามของคนในชุมชนการศึกษาการขยายการค้าขายรู้หลัก
รัฐศาสตร์รัฐหลักภูมิศาสตร์เพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาต่อยอดในชุมชนได้อย่างสบายการนำพา
ชุมชนได้อย่างสบายเพื่อที่จะให้ชุมชนของเราไปสู่ความผาสุกความเจริญงอกงามมากยิ่งขึ้น
ดังนั้นการที่คนเราจะได้มีความพัฒนามากยิ่งขึ้นคนในชุมชนก็ต้องการผู้นำที่ดีมีความรู้มี
องค์ประกอบของการพัฒนาเพื่อที่จะได้นำพาให้ไปสู่ความผาสุกและความเจริญของคนในชุมชน
ต่อไปเยาวชนทุกวันนี้ค่อนข้างที่จะมีความรู้มากอย่างนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีการพัฒนา
ตัวเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะได้รู้เท่าทันหรือจะได้นำองค์ความรู้ที่ตัวเองได้ศึกษามาไปบอกต่อ
ให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้พัฒนาตามสติปัญญาของตัวเองอาจจะกล่าวได้ว่าความรู้คือสิ่งสำคัญ
คือสิ่งนำพาในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างผาสุกวัฒนธรรมก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง
หมู่บ้านเจริญงอกงามมากยิ่งขึ้นดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องยึดหลักของพรหมวิหาร 4 เข้ามา
ช่วยในการพัฒนาในหมู่บ้านให้มีความเจริญงอกงามสอนกลุ่มคนรุ่นใหม่ให้รู้จักวัฒนธรรมความ
เป็นอยู่ประเพณีขนบธรรมเนียมตลอดมาของคนในชุมชนคนรุ่นหลังเพื่อที่จะได้สืบสานและต่อ
ยอดและนำพาความสุขความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป (ทิตยา สุวรรณขุ, 2540)

บทวิเคราะห์

กล่าวได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันหลายหมู่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเข้าถึงการบริการการพัฒนาชุมชนดังนั้นก็จะเป็นผู้นำที่ดีได้ต้องมีคุณสมบัติหลายอย่างมีความรู้ความสามารถไม่ว่าจะเป็นการติดต่อการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านดังนั้นก็กำนันผู้ใหญ่บ้านก็ต้องตระหนักอยู่เสมอถึงความรู้หรือขีดความสามารถของตนเองไม่ว่าจะเป็นทางด้านใดด้านหนึ่งก็ตามเพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือและคอยประสานงานให้ชาวบ้านหรือหน่วยงานต่างๆของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการองค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาลได้อย่างคล่องแคล่วว่องไวโดยที่ไม่ติดขัดอะไรเลยดังนั้นก็จะเป็นผู้นำที่ดีจะต้องมีคุณธรรมประจำใจอยู่หลายประการซึ่งเราจะเห็นผู้นำชุมชนหลายท่านหลายหมู่บ้านได้น้อมนำเอาคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้ในการบริหารการปกครองการกระจายอำนาจการช่วยเหลือการประนีประนอมกันยับยั้งสิ่งที่จะเกิดขึ้นในชุมชนให้ชุมชนเข้มแข็งต่อสู้กับสิ่งต่างๆได้ไม่ว่าจะเป็นทางด้านยาเสพติดหรือทางด้านสิ่งผิดกฎหมายที่จะเข้ามาทำร้ายคนในหมู่บ้านของเราให้เสื่อมเสียได้อย่างง่ายดายดังนั้นก็กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงหัวอกคนในชุมชนถึงจะสามารถแก้ปัญหาให้แต่ละหน่วยงานได้อย่างสบายการที่เราเข้าถึงชุมชนหรือประชาชนได้นั้นเราต้องตระหนักถึงความปลอดภัยของชาวบ้านเป็นหลักไม่ว่าอะไรจะเข้ามาเกี่ยวข้องก็ตามสิ่งใดสิ่งหนึ่งสิ่งนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันยังขาดความรู้ความสามารถในหลายๆเรื่องดังนั้นก็กำนันผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนจึงต้องมีการศึกษาหาความรู้ในหลายๆด้านเพื่อที่จะนำเข้ามาพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างสมบูรณ์แบบไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษาทางวัฒนธรรมหรือทำถนนธรรมนิยมประเพณีก็ตาม จะทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนเราก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยธรรมะด้วยจิตใจด้วยภาวะของการเป็นผู้นำที่ดีสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งคอยขัดเกลาจิตใจของตัวเองที่ยังขุนมัวอยู่ให้มีความสดใสอยู่ตลอดเวลาการที่เราได้รับความสะดวกสบายเราก็สามารถที่จะที่ขยปัญหาต่างๆในแต่ละชุมชนได้อย่างสะดวกสบายไม่ว่าปัญหานั้นจะเล็กหรือใหญ่ก็ตามเราจะผ่านมันไปได้เพราะเรามีความรู้ความสามารถมีภาวะการเป็นผู้นำ (ชวงศัณญา บุตร, 2540)

สรุป

ในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีขึ้นทุกวันดังนั้นไม่ว่าเราจะอยู่ในมุมใดของประเทศอื่นในส่วนใดของประเทศก็ตามเราก็จะสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันได้อยู่ตลอดเวลาดังนั้นในการพัฒนาประเทศก็เหมือนกันย่อมต้องมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองงอกงามต่อไปไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนก็ตามจะต้องพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลาดังนั้นการที่จะมีใครหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้ามาบริหารประเทศย่อมต้องมีความรู้ความสามารถหรือมีขีดศักยภาพในการเข้าถึงเทคโนโลยีหรือโลกปัจจุบันได้อย่างคล่องตัวหน่วยงานหนึ่งที่จะเข้าถึงชาวบ้านได้อย่างตรงจุดก็คือกำนันผู้ใหญ่บ้านดังนั้นไม่ว่าหมู่บ้านไหนก็ตามที่มีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันที่มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีหมู่บ้านนั้นก็จะเจริญงอกงามการปฏิบัติงานการทำงานของผู้ใหญ่บ้านก็เหมือนกันถ้าผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีหรือความสามารถหรือความรู้การปกครองก็จะมีความเจริญงอกงามอยู่ในหมู่บ้านนั้นๆ เพราะว่าสมัยนี้เป็นโลกทัศน์ที่กว้างขวางเปิดโลกให้กว้างด้วยเทคโนโลยีผู้ใหญ่บ้านกำนันต้องมีการเสาะแสวงหาความรู้ต่างๆ เพื่อที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านใดด้านหนึ่งก็ตามเพราะหน่วยงานของผู้ใหญ่บ้านเป็นหน่วยงานหนึ่งที่รองรับความช่วยเหลือของชาวบ้านหรือลูกบ้านโดยตรงเป็นส่วนหนึ่งของชาวบ้านที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของหน่วยงานราชการไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาลโดยตรงดังนั้นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันต้องมีความรู้ความสามารถในทางด้านการปกครองเพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาทำให้ชาวบ้านได้มีความรู้ได้มีความเข้าใจถึงเรื่องต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือโลกภายนอกได้อย่างสบายเพราะว่ายังมีกลุ่มคนอีกหลายกลุ่มที่ยังเข้าไม่ถึงในเรื่องของการปกครองหรือระบอบประชาธิปไตยก็ตามดังนั้น

ผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความรู้ความสำคัญเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะเข้ามาในหมู่บ้านทำให้คนในหมู่บ้านได้มีความรู้ความเข้าใจว่าเราจะทำอะไรถึงจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขการที่ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันได้สนองนโยบายของรัฐได้สนองนโยบายของหน่วยงานราชการช่วยเหลือผ่อนคลายเป็นสิ่งต่างๆ ที่หน่วยงานราชการได้มอบหมายมาโดยตรงเพื่อที่จะนำมาบอกต่อให้กับชาวบ้านได้รับรู้รับฟังนี่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญที่กำนันผู้ใหญ่บ้านจะละเลยไม่ได้เลยดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรู้ ความสามารถ

ในด้านการปกครองในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อที่จะนำมาพัฒนาใน หมู่บ้านเพื่อที่จะได้นำพาพัฒนาหมู่บ้านของเราให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นผู้นำหมู่บ้านหรือกำนันต้องตระหนักถึงความ เป็นกลางถึงความซื่อสัตย์สุจริตถ้าเราได้กำนันหรือผู้นำหมู่บ้านที่ไม่ถูกต้องตามระบอบ ประชาธิปไตยตั้งแต่วันแรกเราก็จะรู้สึกรู้ว่า ตัวเรานั้นขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นกำนันผู้นำหมู่บ้าน ต้องมีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้เพื่อที่จะได้พาลูกบ้านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ก็คือสามารถนำความรู้ของตัวเองไปถ่ายทอดให้กับชาวบ้านได้รับรู้รับฟังได้รู้ถึงว่าอะไรควรไม่ ควรเวลาที่จะถึงเวลาเลือกตั้งหรือจะทำอะไรก็ตามกำนันผู้นำหมู่บ้านต้องมีการพัฒนาตัวเองอยู่ ตลอดเวลาต้องมีความรู้ความสามารถในการปกครองในการกระจายอำนาจในการขยาย ขอบเขตของประชาธิปไตยเพื่อที่ชาวบ้านจะได้รู้ถึงสิ่งที่เราจะปกครองอย่างไรมันก็เป็นอีกส่วน หนึ่งของกำนันผู้นำหมู่บ้านที่ได้รับมอบหมายงานมาจากหน่วยงานราชการหรือองค์กรของรัฐหรือ หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลก็ตามทำให้ชาวบ้านได้รับรู้รับฟังถึงโทษภัยหรือข่าวสาร ต่างๆอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตามถ้าเกิดว่ากำนันผู้นำหมู่บ้านไม่มีความรู้ ความสามารถอะไรเลยก็จะไม่สามารถที่จะช่วยเหลือลูกบ้านได้ดังนั้นกำนันผู้นำหมู่บ้านต้องมี ความรู้ความสามารถในหลายๆเรื่องโดยเฉพาะเรื่องการปกครองการขยายอำนาจกำนัน ผู้นำหมู่บ้านต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปกครองความเป็นธรรมความยุติธรรมเพราะว่า ชาวบ้านแต่ละคนย่อมมีความคิดที่ไม่เหมือนกันทำให้ลูกบ้านอาจจะเกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ การทะเลาะวิวาทกันก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่กำนันผู้นำหมู่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการประนีประนอม ช่วยเหลือทำให้ลูกบ้านได้เข้าใจกันพูดคุยกันดังนั้นกำนันผู้นำหมู่บ้านก็ต้องมีความยุติธรรมมี ความโปร่งใสหรือตามหลักของอิทธิบาท 4 หรือพรหมวิหาร 4 ก็ได้เพื่อนำมาใช้ในการ บริหารงานของลูกบ้านหรือการปกครองของตนเองทำให้ลูกบ้านได้รับความยุติธรรมมากขึ้นใน การขยายอำนาจของตนเองเพื่อที่จะได้นำความรู้ความสามารถมาพัฒนาให้ชาวบ้านได้รับรู้รับ ฟังได้ไตร่ตรองถึงเหตุและผลกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นหรือสิ่งที่จะเป็นไปดังนั้นสิ่งที่ชาวบ้านคาดหวังใน ตัวผู้นำหมู่บ้านหรือ

กำนันก็คือกำนันผู้นำหมู่บ้านต้องมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนในการ ตอบสนองความต้องการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้เพื่อที่จะได้นำพาให้ประชาชนได้รับ รู้ถึงข่าวสารหรือการปฏิบัติงานของประชาชนได้หน่วยงานของภาครัฐหรือหน่วยงานของ

กระทรวงมหาดไทยก็จะเป็นหน่วยงานกลางที่จะมอบหมายงานให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้มาสนองต่อโครงการต่างๆที่ว่าจะเป็นโครงการเล็กโครงการใหญ่ฝนตกน้ำท่วมก็ตามเกิดความยุติธรรมในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้มากยิ่งขึ้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญเพื่อที่จะได้นำพาให้ชาวบ้านได้รับรู้รับฟังถึงข้อสงสัยต่างๆเพื่อที่จะได้แบ่งเบาภาระของหน่วยงานราชการไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหน่วยงานเทศบาลหรืองานราชการที่มอบหมายงานออกมากำนันผู้ใหญ่บ้านยังเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองการกระจายอำนาจของภาครัฐอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นกั้นำสิ่งที่หน่วยงานราชการมอบหมายงานมาแล้วก็มาบอกต่อให้กับชาวบ้านได้รับรู้รับฟังการบริหารงานของการปกครอง

การกระจายอำนาจถ้าเกิดว่าผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันไม่มีความรู้ความรับผิดชอบอะไรเลยไม่สามารถนำพาให้ชาวบ้านไปสู่ความเจริญงอกงามได้ก็ไม่สมควรที่จะเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อไปดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในศตวรรษหน้าหรือในอนาคตต้องมีความรู้ความสามารถเพื่อที่จะได้นำพาในสิ่งที่ชาวบ้านต้องการให้ได้มากที่สุดแต่ถ้าเราได้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันที่ไม่มีความรู้อะไรเลยชาวบ้านก็จะไม่ได้รับรู้รับฟังหรือไม่สามารถตอบปัญหาให้กับชาวบ้านได้ไม่สามารถนำพาให้ชาวบ้านไปสู่ความเจริญงอกงามได้นี้ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนของการพัฒนาองค์กรต่างๆดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆในด้านการปกครองในด้านการกระจายอำนาจในด้านการประชาสัมพันธ์การเป็นภาวะผู้นำที่ดีว่าควรนำก็มีหลายอย่างแตกต่างกันออกไปดังนั้นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันต้องมีความรู้ความสามารถเพื่อที่จะได้นำพาให้กับชาวบ้านได้ไปสู่เป้าหมายอย่างแท้จริงเพราะว่าทุกวันนี้ในสังคมไทยมีแต่การเอารัดเอาเปรียบกันกำนันผู้ใหญ่บ้านก็เข้ามามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของคนในชุมชนเพื่อที่จะได้นำพาให้ลูกบ้านได้ไปไปสู่จุดหมายได้การแสวงหาหรือการกระจายอำนาจของการเป็นผู้นำที่ดีการเป็นผู้ตามที่ดีควรต้องรู้จักแบ่งเบาแบ่งรับแบ่งสู้เพื่อที่จะได้งานออกมาที่สมบูรณ์แบบไม่ว่าจะเป็นไปทางด้านใดด้านหนึ่งก็ตามการรับรู้รับฟังความต้องการของชาวบ้านการช่วยเหลือชาวบ้านได้อย่างตรงจุดเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของชาวบ้านและรับรู้รับฟังปัญหาตลอดจนแก้ปัญหาต่างๆในชุมชนได้ดังนั้นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันต้องรู้จักการขนขวายหาความรู้ในด้านต่างๆเพื่อที่จะนำพาชาวบ้านไปสู่ความสงบสุขร่มเย็นไปสู่ความเจริญงอกงามได้อย่างแท้จริงผู้ใหญ่บ้านกำนันต้อง

เข้าอกเข้าใจกันอยู่ตลอดเวลาต้องเป็นจุดศูนย์กลางของคนในชุมชนเพื่อที่จะได้รับรู้รับฟังเหตุและผลของคนในชุมชนได้ดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องเป็นส่วนหนึ่งของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ประชาชนได้แก้ปัญหา รับฟังเหตุผลของแต่ละชุมชนแต่ละหมู่บ้านแต่ละหลังคาเรือน เพราะว่าคนในชุมชนมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไปการแก้ปัญหา ก็แก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไปเช่นนั้นการรับรู้รับฟังเหตุผลของคนในชุมชนก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญที่กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องรับฟังและเข้าไปแก้ปัญหาการทำมาหากินการช่วยเหลือการประนีประนอมการให้ความรู้ความสามารถของแต่ละฝ่ายได้อย่างถูกต้องได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นกำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องมีศักยภาพหรือมีภาวะการเป็นผู้นำที่ดีเพื่อที่ชาวบ้านจะได้เคารพศรัทธาเลื่อมใสในการกระทำปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามที่ได้รับมอบหมายมาและยังต้องมีคุณธรรมใฝ่รู้เพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาในหมู่บ้านของตนเองได้อย่างสะดวกสบายการที่เรามีผู้นำหรือมีผู้บังคับบัญชาที่ดีนั้นก็หมายความว่าชาวบ้านได้รับความสบายอกสบายใจเชื่อมั่นในตัวผู้นำเชื่อว่าเราจะต้องประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาแต่ละอย่างแต่ละด้านได้อย่างคล่องแคล่วว่องไวการแก้ปัญหาของกำนันผู้ใหญ่บ้านนี้ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งที่จะช่วยลดภาระแบ่งเบาภาระของหน่วยงานราชการเพื่อที่หน่วยงานราชการจะได้ไม่ต้องมาลงงานเองจะกล่าวได้ว่าการเป็นผู้นำที่ดีต้องตระหนักถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนไม่มากเกินไปสูงไม่ดูถูกดูแคลนลูกน้องผู้บังคับบัญชา

เพราะการเป็นผู้นำที่ดีจะต้องได้รับความเลื่อมใสศรัทธาจากผู้ใต้บังคับบัญชาดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องใกล้ชิดกับประชาชนไม่ดูถูกดูแคลนประชาชนให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้และยังต้องศึกษาหาความรู้ใส่ความรู้ในรายด้านออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ชาวบ้านได้ร้องทุกข์ร้องเรียนและจะได้แก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที่ไม่ติดขัดในเรื่องใดดังนั้นการเป็นผู้นำที่ดีต้องมีความคิดมีหัวก้าวหน้ามีความคิดที่จะแสวงหาการที่จะให้สิ่งต่างๆผ่านไปได้ด้วยดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ดีการที่คนเราจะแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งต้องศึกษาไตร่ตรองแล้วก็ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาไม่ว่าเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตาม เพราะว่าปัญหาทุกปัญหาแก้ไขได้ด้วยสติปัญญาดังนั้นการใช้พระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาก็ถือว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ดีของผู้นำชุมชนการที่การที่เราจะแก้ปัญหอะไรก็ตามปัญหาทุกปัญหาก็จะผ่านไปได้อย่างที่เรามีสติมีภาวะการเป็นผู้นำที่ดีดังนั้นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในยุคใหม่ต้องฉลาดคิดฉลาดทำฉลาดในการ

แก้ปัญหาเท่าทันเหตุการณ์กับปัญหากับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตาม เพราะปัญหาแต่ละปัญหาย่อมแก้ได้ด้วยสติปัญญาการที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้ในสมัยสังคมทุกวันนี้ ผู้นำจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเองต่อครอบครัวต่อสังคมให้มาก รู้จักเสียสละตนเองไม่ว่าเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ ปัญหาเล็กหรือปัญหาใหญ่ย่อมแก้ได้ทุกปัญหาถ้ารู้จักคำว่าเสียสละไม่ว่าจะเกิดปัญหาอะไรจะตามมากก็ตามทุกสิ่งทุกอย่างย่อมแก้ได้ ดังนั้นการที่เราจะเลือกใครสักคนใดคนหนึ่งมาเป็นผู้นำหมู่บ้านหรือกำนันเราต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบของคนที่เป็นผู้นำรู้จักที่จะขวนขวายหาความรู้หรือความสามารถที่จะมาสอน

คนในหมู่บ้านได้ผู้นำสมัยทุกวันนี้ไม่ค่อยจะเสียสละดังนั้นผู้นำในโลกต่อไปต้องเป็นผู้นำที่รู้จักเสียสละตนเองต่อครอบครัวต่อสังคมให้มากการน้อมนำเอาพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารในการปกครองก็จะช่วยได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตามรู้จักใช้สติปัญญาแก้ปัญหา ดังนั้นการที่ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันจะพัฒนาชุมชนได้ดีผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่อสังคมกำนันก็เหมือนกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ไม่ว่าปัญหาอะไรก็ต้องรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนค่อยๆแก้ปัญหาปะนีปะนอมทั้งสองฝ่ายเพราะว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านรับงานหน้าที่มาจากหน่วยงานราชการองค์การบริหารส่วนตำบลบางเทศบาลต่างๆกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีการพัฒนาตัวเองให้มีความรู้ความก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลาจึงที่จะสามารถลงต่อหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่จะมาช่วยในงานของตนและยังต้องพัฒนาชุมชนให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปในภายภาคหน้าเราจะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหลายปีเราได้มีการพัฒนาให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนในการเป็นภาวะผู้นำไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกการให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนการช่วยเหลือการประนีประนอมความขัดแย้งในชุมชนได้ตลอดระยะเวลาหลายปีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นส่วนหนึ่งของความเจริญรุ่งเรืองในชุมชน ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่ก็มาจากผู้นำชุมชนนั่นก็คือกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นหน่วยงานหรือตำแหน่งที่คอยช่วยเหลือประสานงานติดต่อกลับทางราชการเพื่อที่จะได้นำความรู้ความสามารถมาคอยแนะนำให้กับชาวบ้านได้อย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย. (2546) บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำสงครามกับยาเสพติด. วารสาร อส, 44(3), 58- 62.

- ดำรง สุนทรสารทูล. (2534) การปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546) บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการปกครองท้องที่. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2515). บุคคลชั้นนำโครงสร้างแห่งอำนาจและการเมืองในชุมชนไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2538). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2517). การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
- ขวรงค์ ฉายาบุตร. (สิงหาคม 2540). กำนันผู้ใหญ่บ้านกับสังคมไทย, 92(8), 8.
- ทิตยา สุวรรณขุ. (2540). ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาองค์กรคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- เอนก นาเคบุตร. (2533). ระบบและรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ในชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ Pongawut Rachjun. (2020). ศักยภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ประวัติและความเป็นมาของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. เรียกใช้เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/189543>
- มาร์โค เจริญใจ. (2554) ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อความคิดเห็นประชาชนเฝ้าศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบัวใหญ่จังหวัดนครราชสีมา. ในสารนิพนธ์ สาขารัฐศาสตร์การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รพีพรรณ อนันต์เอื้อ. (2551). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอจตุรพิพัฒน์ จังหวัดร้อยเอ็ด. ในสารนิพนธ์ สาขารัฐศาสตร์การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เกรียงไกร จันนา. (2553). บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในกระบวนการประชาธิปไตย. ในสารนิพนธ์ รัฐศาสตร์การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University) เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabun PSK ตั้งค่านำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับ อย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตาม

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ข้อที่/ เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รู้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เขียวขำ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฐา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิท อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อดิเทพ, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsa.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในจังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (เจ้าจวนจระ) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้ที่เว็บไซต์ของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี ได้ที่ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : ketsada.iadp@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชนิเวศน์ ปัตตานี หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะ

ได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความใน
วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

.....(16 pt)..... ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สืบเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

.....(16 pt)..... สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ..... พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย..... และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

A blank sheet of white paper with horizontal dashed lines.

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....